

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

NISTE SE NAS ŠE ZNEBILI:
SUBKULTURNI CIKEL PUNKA IN METALA NA PODROČJU BREŽIC

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Domen Majcen

Somentor: doc. dr. Nino Rode

Ljubljana, 2015

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in Priimek: Domen Majcen

Naslov: Niste se nas še znebili: subkulturni cikel punka in metala na področju Brežic

Kraj: Ljubljana

Leto: 2015

Število strani: 120

Število tabel: 4

Število slik: /

Število bibl. opomb: /

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Somentor: doc. dr. Nino Rode

Povzetek za dokumentacijo

Namen moje diplomske naloge je določiti moč in pomen subkulture punka in metala na področju Brežic v časovnem obdobju od osemdesetih let prejšnjega stoletja do danes. To obdobje sem označil kot cikel, ki še ni zaključen. Skozi celotno delo sem se skušal navezovati na delo socialnega delavca, ki se ukvarja z mladimi, zaznamovanimi s strani subkulture. V teoretičnem delu sem opredelil kulturo, subkulturo, identiteto, stil, prosti čas in mladino ter se na koncu navezal na obšolske dejavnosti, ki so mladim ponujene v Brežicah. V empiričnem delu sem z intervjuji primerjal različna obdobja punka in metala na tem področju. Ugotovitev, da imata danes ti zvrsti vedno manj pripadnikov, povezujem z globalizacijo, popularizacijo same subkulture, potrošniškim načinom življenja, razvojem informacijsko–komunikacijske tehnologije, številnimi prostočasnimi dejavnostmi in usmerjenim preživljanjem prostega časa.

Ključne besede: mladi, subkultura, subkulture delavskega razreda, metal, punk, stil, identiteta, prosti čas in brezdelje, Brežice, socialno delo z mladimi.

Summary

The aim of my Thesis was to set the power and importance of the subcultures of punk and metal in the area of Brežice in the time period from the eighties up until today. I described this period as a cycle, which has not yet been completed. Throughout the work, I tried to relate to the work of a social worker who deals with young people, marked by subcultures. In the theoretical part I defined concepts of culture, subculture, identity, style, leisure and youth and eventually focused on extra-curricular activities young people are offered in Brežice. In the empirical part I compared different periods of punk and metal in this area by conducting interviews. I concluded that these subcultures have fewer members today, and associated this finding with their globalization and popularization, consumer lifestyle, the development of information and communication technology, and many leisure activities, of which many are specifically oriented.

Keywords: youth, subculture, working class subculture, metal, punk, style, identity, leisure and idleness, Brežice, social work with young people.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

NISTE SE NAS ŠE ZNEBILI:

SUBKULTURNI CIKEL PUNKA IN METALA NA PODROČJU BREŽIC

Mentor: doc. dr. Milko Poštrak

Domen Majcen

Somentor: doc. dr. Nino Rode

Ljubljana, 2015

PREDGOVOR

Med izobraževanjem na Fakulteti za socialno delo sem v okviru prakse delal z mladostniki. Ugotovil sem, da me delo z njimi zanima in da lahko pri današnji mladini vlečem vzporednice s svojim odraščanjem. Mladi me fascinirajo in zanimajo me njihova prepričanja, njihovo umeščanje v današnjo družbo.

Sam sem v svoji dobi odraščanja skozi subkulturo metala in punka ogromno pridobil. Dobil sem kritičen pogled na družbo, spoznal, da se ljudi ne sodi po izgledu, začutil sem povezavo med somišljeniki in se posledično lahko umestil v kulturo, ki me najbolj privlači. Subkultura me je zaznamovala, tako po videzu, kot po obnašanju. Lahko rečem, da je vse to posledično vplivalo na moj vpis na fakulteto. Skozi delovanje v različnih glasbenih skupinah sem opazil, da ta zvrst glasbe, ta subkultura, počasi izginja in da na področju Brežic ni mladine, ki bi prevzela ta način in usmerjenost, ki sta meni pomagala pri razvoju. Torej, ali lahko govorimo o ciklu subkulture, ki se počasi zaključuje?

V diplomski nalogi se bom osredotočil na področje Brežic, saj v tem okolju preživim največ časa. Opažam, da je vedno manj je organiziranih koncertov, ki so tudi zelo slabo obiskani. Med ljudmi, ki jih subkultura zanima, sem eden najmlajših in trenutno ne kaže, da se bo to spremenilo. Zanima me, kaj je tisto, kar povzroča upad delavskih subkultur na področju Brežic in kaj je tisto, ki jih nadomešča. Posledično se bom osredotočil na prosti čas mladih in pristočasne dejavnosti, ki jih imajo na voljo, in tako skušal dobiti odgovor, zakaj ni več toliko mladih »metalcev« in »punkerjev«. Ali je subkultura, v kateri sem sam odraščal in se razvijal, zastarela? Kje se mladi danes zadržujejo in kakšne so njihove strategije preživetja znotraj mladinskega sveta?

V nalogi se bom nekoliko bolj posvetil pojmom kultura, mladinska kultura, subkultura, saj menim, da je to bistvenega pomena. Nato se bom osredotočil na subkulturo delavskega razreda, natančneje na punk in metal glasbo. Te zvrsti glasbe so vedno delovale uporniško in so po navadi uperjene proti družbenim razmeram, s katerimi se ne strinjajo. Iščejo neko alternativo. Prav zato me čudi, da ravno te subkulture izginjajo, oziroma jih je vedno manj. Danes je toliko stvari okoli nas, ki bi bile potrebne sprememb. Ravno za te subkulture pa je znano, da s svojimi besedili in sporočilnostjo želijo alternativo in spremembe.

Cilj diplomske naloge je ugotoviti, ali in zakaj prihaja do upada delavskih subkultur metala in punka in ali se je subkulturni cikel na področju Brežic zaključil ali je le na najnižji točki od nastanka. Prav tako je cilj naloge preučiti prostočasne možnosti današnje mladine in kako jih ta izkorišča, in dobiti vpogled v najstniški svet danes. Vse to sem pridobil z obdelavo teorije iz navedenih virov in z intervjuji.

Zahvaljujem se vsem intervjuvancem, ki so mi to omogočili in bili pripravljeni sodelovati z mano.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Milku Poštraku za strokovno usmerjanje in pomoč pri pisanju diplomske naloge in doc. dr. Ninu Rodetu za nasvete in ideje pri nastanku empiričnega dela.

Zahvaljujem se družini, ki me skozi življenje podpira pri izobraževanju in me vzpodbuja, ter verjame vame tudi takrat, ko sem sam v dvomih.

Zahvaljujem se tudi vsem prijateljem in študijskim kolegom, ki delijo z mano lepe in manj lepe trenutke in so tukaj, ko jih potrebujem.

KAZALO

1 TEORETIČNI DEL	8
1.1 IGRANJE S POJMI	8
1.2 SUBKULTURE DELAVSKEGA RAZDREDA	18
1.2.1 PUNK	22
1.2.2 HARD CORE	25
1.2.3 HEAVY METAL	26
1.3 STIL	30
1.4 IDENTITETA	32
1.5 MLADI V OBDOBJU OD 2. SVETOVNE VOJNE, DO DANES	34
1.5.1 MLADI PO 2. SVETOVNI VOJNI	34
1.5.2 MLADI V SEDEMDESETIH IN OSEMDESETIH	36
1.5.4 MLADI V DEVETDESETIH	38
1.5.5 MLADI 21. STOLETJA	40
1.6 MLADI V SLOVENIJI V ČASU OD 80-IH DO DANES	41
1.7 MLADI, PROSTI ČAS IN BREZDELJE	45
1.8 OBŠOLSKE DEJAVNOSTI V OBČINI BREŽICE	47
1.8.1 ZAVOD ZA PODJETNIŠTVO, TURIZEM IN MLADINO BREŽICE (ZPTM) ...	48
2. EMPIRIČNI DEL	51
2.1 PROBLEM	51
2.1.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	51
3. METODOLOGIJA	54
3.1 VRSTA RAZISKAVE	54
3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV	54
3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE	54

3.4 ZBIRANJE PODATKOV	55
3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV	56
4 REZULTATI IN RAZPRAVA	63
5 SKLEPI.....	83
6 PREDLOGI	86
7 LITERATURA	87
8 PRILOGE	90
PRILOGA 1: OSNO KODIRANJE (NOTRANJI POGLED).....	90
PRILOGA 2: OSNO KODIRANJE (ZUNANJI POGLED)	106
9 POVZETEK	119

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Programi otrok in mladine usmerjene v kakovostni šport v Brežicah (vir: Občina Brežice).....	47
Tabela 2: Programi otrok in mladine usmerjene v kakovostni šport – okolica Brežic (vir: Občina Brežice).	47
Tabela 3: Pregled intervjuvancev (vir: lastni).	55
Tabela 4: Primer odprtega kodiranja.	56

1 TEORETIČNI DEL

1.1 IGRANJE S POJMI

Subkulture ne moremo definirati, če ne pogledamo širše. To pomeni, da se najprej ustavimo pri pojmu kultura.

»Kultúra -e ž (û) 1. skupek dosežkov, vrednot človeške družbe kot rezultat človekovega delovanja, ustvarjanja: 2. ed. dejavnost, ki obsega področje človekovega umskega, zlasti umetniškega delovanja, ustvarjanja: 3. ed., navadno s prilastkom lastnost človeka glede na obvladanje, uporabljanje splošno veljavnih načel, norm, pravil pri vedenju, ravnanju: 4. ed., v zvezi telesna kulturna dejavnost, ki si prizadeva zlasti za razvijanje in ohranjevanje človekovih telesnih sposobnosti in zmogljivosti« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša SRC SAZU, 2015a).

»Kultura ima več ravni: zgodovinsko raven idej, raven vrednot, raven pomena in njegovih vplivov na umetnost, znake in simbole« (Brake, 1984: 23).

Še natančnejšo definicijo nam podata A. L. Kroeber in C. Kluckhohn (1952: 2), ki sta strnila definicijo kulture, izpeljano iz 160 definicij iz različnih družbenih znanosti in sklep povzela takole: *»Kultura je sestavljena iz vzorcev, eksplicitno in implicitno iz simbolov, ki sestavljajo značilne dosežke človeških skupin, vključno z njihovimi utelešenji v artifaktih; bistveno jedro kulture je sestavljeno iz tradicionalnih (tj. zgodovinsko izpeljanih in selekcioniranih) idej, še posebej iz njim pripisanih vrednot; kulturne sisteme lahko po eni strani štejemo za proizvode delovanja in po drugi za elemente, ki pogojujejo nadaljnje delovanje.«* (Brake, 1984: 21).

Poštrak (1994: 35) omenja, da večina družboslovcev, ki se ukvarjajo z vprašanji človeka oziroma z razmerjem med posameznikom in kulturo pojmuje ali vsaj omenja kulturo v kontekstu dveh ali treh pojmovnih sklopov. Kulturo ločijo v širšem smislu kot »naravo človeka«, kot »civilizacijski pojem«, in kulturo v ožjem smislu kot »človeški proizvod«, kot vidik človekove ustvarjalnosti.

Stankovič (2012: 11–12) pravi, da nikogar ne bi smelo presenetiti, če rečemo, da je kultura eden najbolj izmuzljivih konceptov v zgodovini družboslovne misli, saj danes nimamo zgolj opravka z različnimi avtorji in njihovimi razmišljanji o kulturi, pač pa tudi z različnimi znanstvenimi disciplinami, ki vsaka po svoje razpravlja o kulturi v specifičnem lastnem

delovnem okolju, s posledično množico specifičnih lastnih poudarkov in zaključkov. Te discipline so umetnostna teorija, sociologija, filozofija, psihologija, antropologija, biologija itd. Prav tako govori o sodobnih popularnih kulturah, ko pravi, da je po prepričanju kulturologov popularna kultura (svet mode, reklam, popularne glasbe, filma, urbanih identitet, množičnih medijev, športa itd.), eden od segmentov sodobne resničnosti, ki na naša življenja intenzivno vplivajo. Vplivajo na naše razumevanje samih sebe in sveta, v katerem živimo.

To je bistvenega pomena v svetu mladih. Popularizacija stvari usmerja mladino in jo posledično na nekaj naveže. Seveda pa je odvisno, ali se mlada oseba odloči za stvar, ki je popularna, ali za zadevo, katere se ne drži ta pridevnik. Nekateri se od popularnosti raje odmaknejo in iščejo stvari zase v popolnoma drugačni, širši družbi neznani stvari.

Popularna kultura ima izredno pomembno mesto v današnjem, sodobnem svetu. Ni le nekaj, kar konstantno vdira v naša življenja, temveč je tudi nekaj, kar ima pomembne politične/praktične konsekvence. Ena od struj v kulturnih študijah tako trdi, da popularna kultura pripomore k dejstvu, da se ljudje sprijaznijo s svetom, namesto da bi ga poskušali aktivno spreminjati (Stankovič, 2002: 12).

Iz tega lahko sklepam, da popularna kultura ni tista kultura, ki bi se obremenjevala z drugačnostjo in drugačnim pogledom na sistem, v katerem živimo. Zato obstaja kultura, ali subkultura, ki se ne zadovolji z uveljavljeno prakso, pač pa išče alternativo.

Naj še omenim Postraka (2001: 216), ki navaja Carrithersa, ko govori, da je kultura nekakšna fluidna dinamična entiteta. Torej ne moremo govoriti o nedotaknjenih področjih, o žepih, kjer bi obstajala nekakšna tradicionalna, prvobitna, avtohtona kultura. Kultura se namreč vseskozi in vsepovsod spreminja. Tudi tako imenovane tradicionalne kulture niso »prvinske«, temveč so predelane. Morebiti se opirajo na izhodišča, na bolj ali manj arhaične vsebine, religijo, načine življenja itn., vendar tudi kot take niso zamrznjene v času, ampak se ves čas spreminjajo in medsebojno učinkujejo z drugimi kulturami ali kulturnimi praksami.

Ugotavljam, da je pojem kulture zelo kompleksen in da zajema praktično vse, kar lahko povežemo s človekom in z njegovim delovanjem, obnašanjem. Odvisna je od časa, v katerega je umeščena, in posledično od generacije ljudi, ki samo kulturo spreminja, preoblikuje, ustvarja na novo. Sam se bom v diplomski osredotočal predvsem na kulturo kot »človeški proizvod«. Vsi živimo, smo obkroženi z določeno kulturo, ki lahko bazira na marsičem. Na

nas vpliva jezik, regija, ljudje, glasba, opazanje, rasa ... Skozi to se bom skušal navezati na subkulturo. Sam si predstavljam, da je to nekaj, povzročeno ravno zaradi strukturnih razlik v svetu in predvsem zaradi raznolikosti ljudi.

V nalogi se bistveno bolj posvečam mladim in njihovi kulturi oziroma subkulturi, v katero spadajo. Torej med drugim mladinski kulturi.

Mike Brake o mladinski kulturi pravi: *»Mladinska kultura ni nek nejasen strukturni monolit, ki pritegne tiste, ki so v večini mlajši od trideset let, ampak je kompleksna raznolikost več subkultur in različnih starostnih skupin, vendar jasno povezana z njihovim razrednim položajem, to pa je za vsako raziskavo mladinske kulture osrednje. Trdim, da so subkulture pravzaprav poskusi razrešitve kolektivno izkušenih problemov, ki se porajajo iz protislovij družbene strukture in da subkulture porajajo oblike kolektivne identitete, iz katere je mogoče doseči individualno identiteto, ki ni določena z razredom, izobrazbo in poklicem. Ta rešitev je skoraj vedno začasna in nikakor ni resnična, stvarna; razrešena je na kulturni ravni.«* (Brake, 1984: 15).

Subkultura je lahko prostor, v katerem mladostnik spozna sebe in sam sebe projicira na zunanji svet. Vsaka subkultura ima svojo določeno identiteto, s katero se njeni pripadniki skušajo identificirati. Posledično razvijejo individualno identiteto, ne glede na njihovo ozadje, izobrazbo, poklic. Pri delu z mladimi je pomembno, da se zavedamo njihovega ozadja in identifikacije, saj tako lažje prepoznamo njihova prepričanja in poglede na svet.

Kdo pa je mlad, oziroma je del mladinske kulture?

Mirjana Ule za mladost pravi: *»Mladost je družbeno uravnavano življenjsko obdobje prehoda posameznika iz otroštva v odraslost.«* (Ule, 1995: 35).

Mladost je odkril šele novi evropski vek, ki je pomenil vzpon meščanskega individualizma in razbitje tradicionalnih socialnih povezav. Mladost je pred tem veljala za obdobje »mladih odraslih«, ki so pred začetkom svoje kariere. V vseh družbah, ki so dovolile individualnost in kjer delovanje posameznika ni bilo že vnaprej odločeno, je bilo to odkritje zelo pomembno. To je pomenilo, da je mladost na nek način dobila odlog odraslosti (Ule, 1999: 238).

Mladost se je zamaknila. Dandanes posamezniki na mladost gledajo subjektivno in ne govorijo o sebi kot o odraslih, preden se ne počutijo odrasle. Vse to pa je lahko različno od

posameznika do posameznika. Ko govorimo o odlogu odraslosti in mladinski kulturi, si predstavljam, da bi mladinska kultura posledično dandanes morala cveteti, saj mladi danes kasneje »postanejo odrasli«, oziroma se takšne počutijo, kar pomeni, da imajo več časa zase in posledično za svoje ustvarjanje. Kako pa ta čas izkoristijo? Ali ga res produktivno porabijo?

Sklepam tudi, da je mladost družbeno določena in tu je ponovno velikega pomena sama kultura družbe. Definitivno se mladost drugače definira v romski družini kot pa v slovenski. Zakaj sem za primer izbral Rome? Zato, ker slednji veljajo za subkulturo in živijo na nek način subkulturno življenje znotraj mej države. Potemtakem je pri našem delu pomembno, da se zavedamo kulture mladostnika in njegovega kulturnega ozadja. Le tako lahko v samem delu uporabljamo pravi jezik in izraze, da posameznika ne dojemamo ali interpretiramo napačno.

»Mladinska kultura ni nek nejasen strukturni monolit, ki pritegne tiste, ki so v večini mlajši od trideset let, ampak je kompleksna raznolikost več subkultur in različnih starostnih skupin, vendar jasno povezana z njihovim razrednim položajem« (Brake, 1984: 15).

Ta trditev mogoče več ni tako aktualna za današnji čas. Samo ozadje posameznika je, kot sem že omenil, velikega pomena. Danes opažam vedno manj govora o samih družbenih razredih.

Če se osredotočimo na zahodno družboslovje, lahko sklepamo, da so se prve ugotovitve o nastajanju specifičnih mladinskih svetov pojavljale v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Prišlo je do nekakšnih uporov med mladimi, ki so stremeli k drugačni družbi kot njihovi starši. Niso več spoštovali utrjenih vedenjskih norm. Ta dogajanja so v literaturi ostala zabeležena kot uporništvo brez razloga, upor polmočnih, kot pojav huliganov itd. Nato pa so sociologi, kot so bili Parsons, Bell, Tenbruck, Schelski, Eisenstadt, Coleman idr., te poglede usmerili v bolj konstruktivno smer. Avtorji so prišli do skupne teze, ki je bila, da se je v mladih izoblikovala specifična *vrstniška skupinska pripadnost, vrstniška kultura mladih*, ki se ne obremenjuje z razlikami med družbenimi razredi in matičnimi kulturami. Prav tako pa je ta pripadnost, kultura mladih imela vedno večjo socializacijsko funkcijo (Ule, 1995: 36).

Mladi so začeli iskati različne poti, ki so usmerjene stran od starševske kulture. Lahko bi rekli, da so začeli ustvarjati svojo lastno kulturo. To je vsekakor pomemben čas v razvoju

človeštva. Mladi so postali pomemben dejavnik pri preoblikovanju prihodnosti. To je tudi čas, ki je postavil temelje za raznovrstnost družbe, kot jo poznamo danes.

Mladi so ob koncu šestdesetih in sedemdesetih še bolj prevzemali raznovrstne vedenjske vzorce in usmeritve kot skupine mladih iz petdesetih. *»Vedenjski vzorci so se nanašali na stile oblačenja, na oblike uživanja v prostem času, na zavračanje običajnih norm vedenja, zlasti pa na nov odnos do erotike, religije, drog, politične dejavnosti. Rock glasba, hipijevska kultura, skupine športnih navijačev, kulture uživalcev mamil, nova levica, študentska kultura, religiozne sekte in mnogo drugega se je prištevalo k mladinskim kulturam«* (Ule, 1995: 37).

Torej bi lahko govorili o razcvetu mladinske kulture, ko so mladi iskali skupine enako mislečih in se gibal v teh krogih. Začeli so odkrivati razlike med sabo in se posledično usmerjati v interesne dejavnosti, skozi katere so projicirali svoja razmišljanja in poglede na svet.

Nagnjenost mladih k »ilegalnim« dejavnostim in manjšinskemu značaju mnogih mladinskih kultur je pripeljala do tega, da so razni teoretiki začeli razglabljati o mladinskih subkulturah. Zaradi njihovega nasprotovanja dominantni meščanski družbi pa so mnogi začeli uporabljati termin kontrakultura. Vsi poskusi predalčkanja teh terminov so do danes neuspešni (Ule, 1995: 37).

Mladi so »zaživeli« in začeli spoznavati same sebe. Ugotovili so, kaj jim ustreza, in to začeli iskati. Ali so to našli v širši družbi ali ne, ni bilo pomembno, saj so se začele pojavljati nove oblike mladinske kulture, ki so privlačile in pridobivale nove pripadnike. Za vsakega se je nekaj našlo.

Vseeno pa je večinski trend v razlikovanju slednjih naslednji:

Mladinska kultura predstavlja komercialno dostopno in nezahtevno vsakdanjo zabavo večine mladih iz vseh družbenih slojev (Ule, 1995: 37).

Mladinska kultura je postala institucija socialne regulacije življenjskega poteka mladostnikov. Vsebuje pa tudi zavezujoča sporočila, zlasti glede novosti in sprememb, ki so na dnevnem urniku. Spremembe na rock sceni, razlikovanja med posameznimi podskupinami mladih, vrednosti posameznih simbolov ipd. Mladinska kultura postavlja ter utrjuje socialne in

kulturne povezave med mladimi in tako pomaga pri vsakdanjih problemih, s katerimi se srečujejo (M. Ule, 1995: 38).

»Mladinska kultura nudi kolektivno identiteto, zgleđniško skupino, iz katere je mogoče razviti individualno identiteto, ki je 'magično' osvobojena pripisanih vlog doma, šole in dela. Zagotavlja spoznavni material, iz katerega se razvije alternativna kariera, ki je skrita pred svetom odraslih in se mu upira« (Brake, 1984: 147).

Vse dokler bodo obstajale družbene in gospodarske neenakosti, bodo opazne tudi razlike v mladinskih kulturah (Gillis, 1999: 220).

Poštrak (2002: 161) navaja Talcott Parsonsa, za katerega pravi, da je v štiridesetih letih dokončno skoval pojem mladinske kulture. Po njegovem mnenju razvije mladinska kultura vrednote, ki so nasprotno vrednotam sveta odraslih, ki so prilagajanje rutini, odgovornosti, produktivnemu delu. Mladi tako razvijejo lastne alternativne vrednote: zapravljanje, hedonistične prostočasne dejavnosti, neodgovornost.

Mislim, da je za vsakega posameznika velikega pomena okolje, v katerem živi. Družba, ki narekuje primerno obnašanje, je za nekoga lahko sprejemljiva, za drugega pa ne. Zato posamezniki iščejo alternative, iščejo drugačnost oziroma prostor, ki jim bo ugajal in v katerem se bodo počutili sprejete. Tako se začnejo formirati skupine somišljenikov, ki posledično ustvarijo svojo lastno identiteto, svoj lastni stil, način odraščanja, življenja.

Mladinska kultura je pomemben dejavnik v svetu mladih, ki jim nudi oporo in poistovetenje. Preko mladinske kulture se mladostnik lažje umesti v družbo in z njeno pomočjo razvije kritičen pogled na življenjsko situacijo.

Družbene in gospodarske neenakosti bodo vselej aktualne. V kolikšni meri bo mladina zanje dovzetna, pa je drugo vprašanje. Razlika med najbogatejšimi in najrevnejšimi sloji družbe je vedno večja. Se to kaže tudi v mladinski kulturi? Če postavimo sklep, da je danes vedno manj skupin mladih, ki se s to problematiko ukvarjajo, se moramo vprašati, kaj jih je od tega odvrgnilo. Kaj mlade tako izpolnjuje, da je opaznih vedno manj razlik v mladinskih kulturah? Nekoč so se mladi zabavali drugače kot njihovi starši, poslušali so rock, jazz glasbo, medtem ko so starši na veselicah rajali ob domači glasbi. Danes lahko na veselicah opazimo mladino, ki se vrti na narodno-zabavno glasbo, prav tako pa na rock koncertih opazimo starejšo

populacijo. Zakaj je prišlo do tega in zakaj svet mladih ni več tako odcepljen od starševske kulture?

V marsikaterih delih lahko zasledimo pojem kontrakulture, zato je smotrno, da se na kratko ustavim pri njem.

Kontrakultura zajema gibanja mladih iz srednjih slojev, ki so se upirali dominantni meščanski družbi, naivni veri v napredek, tehnologiji, razumnosti trga, porabništvu itd. (Ule, 1995: 37–38).

Yinger (1960) je govoril, da lahko subkulturo označimo kot kontrakulturo takrat, kadar so razvite subkulturne vrednote, ki pa so v resnici kontravrednote, kadar subkulturo pripeljejo do konflikta s širšo družbo. Kontrakulturo obravnava kot ponavljajoče norme skupine v konfliktni situaciji. Pravzaprav v nobeni študiji ni zastopanega mnenja o obstoju čiste kontrakulture, razen v političnem subkulturnem kontekstu (Črni panterji – borci za črnske pravice). Takšna nasprotujoča subkultura se težko obdrži, oziroma ne more dolgo preživeti (Brake, 1984: 25).

Naj omenim še Tomca (1989: 8), ki govori o delitvi mladinskih gibanj na subkulture v ožjem pomenu besede, na subpolitike in na kontrakulture. Za mladinske subkulture pravi, da so tista gibanja mladih, ki oblikujejo predvsem svoje lastne oblike ustvarjanja in življenjskega stila. Za subpolitike pravi, da so tista gibanja mladih, ki razvijajo svoje lastne oblike političnega prepričanja in delovanja, medtem ko naj bi kontrakultura skušala oba vidika subkulture in subpolitike združiti v enotno držo.

Preživetje kontrakulture si predstavljam na način, da množina »pogoltne« manjšino. Slej ko prej pride do spremembe. Če želijo nasprotujoče subkulture preživeti, morajo vložiti veliko truda in slediti svojim zastavljenim idealom kolikor se le da, drugače se kaj kmalu zabriše začrtana pot, postane nevidna za akterje. To bi lahko navezal tudi na subkulture delavskega razreda, ki se borijo za svoj jaz. Mogoče s časom že toliko izstopajo in se toliko časa borijo za določene želje, potrebe, da jih sam čas »poje«.

Sicer pa, kot je sam Brake (1984) povedal, kontrakultura obstaja zgolj v političnem subkulturnem kontekstu.

Tomc (1989: 13) pravi, da so subkulture odpornejše proti asimilativnim težnjam okolja in so prav tako časovno bolj obstojne kot subpolitike in kontrakulture. To pa zato, ker razvijajo celovit življenjski svet in ponujajo svojim pripadnikom izgrajeno enklavo v dominantni kulturi.

V nalogi sem že omenjal pojem subkulture, oziroma delavske subkulture. Zato je čas, da ta pojem razdelam, zgodovinsko orišem in umestim v kontekst.

»Súbkultúra -e ž (û-û) posebna kultura kake skupine ljudi, drugačna od kulture, katere del je: nekatere skupine prebivalstva oblikujejo v razširjenih kulturah subkulture s posebnimi sistemi norm in načinov ravnanja / mestna, vaška subkultura; subkultura hipijev« (Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša SRC SAZU, 2015b).

Subkultura zajema mladinske kulture nižjih družbenih slojev, marginalnih skupin in mladinske kulture delavskega razreda (Ule, 1995: 37–38).

»Subkulture obstajajo tam, kjer obstoja neka oblika organiziranega prepleta vrednot, obnašanja in delovanja, odzivi nanje pa so drugačni od odzivov prevladujočega niza norm« (Brake, 1984: 23).

Lahko si predstavljamo, da je vsaka oseba odraz tistega, kar hoče, da je, oziroma kakor hoče, da jo svet vidi. Zato imamo različne stile oblačenja, govorjenja, razmišljanja. Vsak ima do tega pravico in ravno to dela svet pisan in zanimiv.

Vsakdo med odraščanjem išče neko svojo identiteto, bistvo, s katerim se poistoveti in ustvari svoj jaz. Zato raziskuje in išče podobnosti med sabo in družbo. Tako pride do spoznanja, da ni sam na svetu in da vselej obstaja še nekdo, s katerim lahko deli skupne interese. Formira se družba in okolje posameznika, slednji pa zakoraka po poti, ki mu najbolj ugaja glede na status, družbo, interes ... Kaj kmalu se formira skupina, ki deli skupno bistvo.

Tako si skušam razložiti formiranja skupine prijateljev, ki imajo nekaj skupnega, nekaj, kar jih povezuje, kar povezuje določene vrednote in cilje ter kulturo, oziroma predstavo kulture in družbe, kakršno si sami želijo. To je v svetu mladih zelo pomembno in vsak, ki dela z mladimi, mora to upoštevati. Mora se zavedati pomena vrednot, želja in ciljev mladostnikov in posledično delovati v njihovi smeri. Mlade je potrebno vzpodbujati pri njihovih željah in jim pomagati na poti do ciljev. Mladinski delavec se mora zavedati vrednot, katere mlada

oseba ceni, spoštuje in po katerih načelih želi živeti. Mladostnika ne smemo prisiliti v nekaj, s čimer se ne more poistovetiti. S tem bi nanj naredili zgolj negativen vpliv. Mladostniku se moramo pridružiti na način, ki je zanj sprejemljiv, saj lahko le tako v skupnem sodelovanju pridemo do zelenega cilja, do uspeha. Tako lahko razvijamo zadovoljno mladino, ki bo temelj nadaljnje družbe in skupno oblikovanega sveta.

»Kar naj bi mladino povezovalo kljub razrednim ali spolnim razlikam, je skupen okus. Problem mladine se torej razlaga kot problem izbire in mladinska sociologija je postala sociologija izbire, ne glede na to, ali se mladinske kulture razlaga glede na razredne vrednote, subkulturo, psihosocialne potrebe ali komercialne pritiske« (S. Frith, 1986: 216).

S. Frith (1986: 216) pravi, da subkulture najlažje analiziramo kot različne poulične kulture.

Poštrak uporabi besede Bergerja in Luckmanna, ko govori o alternativni definiciji oziroma konstrukciji realnosti: *»Svojo (sub)kulturo so vzpostavljali v razmerju do prevladujoče kulture družbe, v kateri so odraščali. Večkrat so to kulturo pojmovali kot »kulturo staršev«. Nekoliko poenostavljeno rečeno: mladinska subkultura je na abstraktni ali shematski ravni obstajala v odnosu do kulture, ki je do takrat veljala kot »splošna«, oz., ki je bila »veljavna družbena konstrukcija realnosti.«* (M. Poštrak, 1994: 37).

Kontakt med različnimi kulturami v dvajsetem stoletju je dobil razsežnosti v taki meri, da se ne sprašujemo več, zakaj so ljudje drugačni od nas, temveč se čudimo raznovrstnosti načinov življenja (Poštrak, 1994: 228).

Raznovrstnost je dobrodošla. Z raznovrstnostjo dobimo vpoglede v drugačne načine življenja, opazimo različne strategije življenja in se lahko veliko naučimo samo na podlagi opazovanja. Prav tako menim, da je raznovrstnost med glavnimi pogoji za človeški napredek. Vsak izmed nas je ekspert. Delimo si različne poglede, razmišljanja, izkušnje. Iz tega je potrebno črpati navdih in poti, ki nas delajo močnejše in uspešnejše. Menim, da je za mladega človeka izrednega pomena, da najde nekaj, kar ga dela svojega, kar tudi je. Zato je pravilno, da se odcepi od »kulture staršev«, če se v njej ne vidi, in zaživi v svojem času, ki nanj vpliva drugače kot na ostale.

Akterji lahko s težavami pri pridobivanju zelenega družbenega statusa skupaj vzpostavijo sistem vrednot, ki je nov. V tem novem sistemu vrednot postanejo spoštovane oblike vedenja,

ki so jih akterji sposobni in lastnosti, ki jih posedujejo, četudi te oblike vedenja in lastnosti niso v širšem kulturnem okolju spoštovane, ali so celo označene za neprimerne, nemoralne, kriminalne (Poštrak, 2002: 162).

Poštrak (1994: 228) ugotavlja tudi stopnjo »vseobsežnosti« določene subkulture in pravi, da hočemo z »vseobsežnostjo« izraziti, koliko je neka subkultura celovita, samostojna kulturna praksa in koliko pomeni njenemu pripadniku. Ali drugače: koliko je le »modna muha«, omejena na prosti čas po šoli, delu ali ob koncu tedna, koliko pa je za posameznika ali skupino/skupnost celovit, vseobsegajoč način življenja, ki bistveno določa odnos posameznika do sveta.

Hebdige (1980: 119) pravi, da je subkultura za nekoga glavna razsežnost v življenju, za drugega pa le rahel odklon, sprostitev od monotone, a še vedno pomembnejše resničnosti šole, doma in službe. Zato je lahko subkulturna praksa način bega, popolne ločitve od okolja, družbe, ali pa le trenutek sprostitve in posledično ponovnega vključevanja v »resničnost«, po zabavi ali koncu tedna.

O tem lahko govorim iz lastnih izkušenj, saj sem srečal in spoznal mnogo ljudi, ki so v določeni subkulturi videli edino pot v življenju in tiste, ki so v določeni subkulturi zgolj preživljali prosti čas in iskali svoj stil. Vse to je povezano tudi s časom in možnostmi, ki jih mladi ljudje imajo. Nekoč ni bilo računalnikov, televizije in druge tehnologije, ki nam omogoča socialno življenje znotraj štirih sten. Mladi so se podali na ulice, igrišča, lokale ... in iskali somišljenike in tako so se lažje formirale subkulturne skupine s svojo ideologijo, ki jim je predstavljala način življenja. Danes si mlad človek ustvarja svoj virtualni svet, si išče družbo in potrditev na spletu, torej doma, in za oblikovanje osebnosti in stila ne potrebuje skupine. To je zagotovo eden od razlogov za upad popularnosti subkulture.

Brake (1984: 34–35) proučuje mladino in jo razdeli v štiri glavne skupine:

1. Spodobna mladina – večini mladih uspe preživeti čas mladosti brez vpletenosti v kakšno najstniško kulturo ali tiste vidike kulture, ki so videti deviantni. Deviantne subkulture dojemajo to skupino kot konformiste, konvencionalno mladino in kot negativno zgledniško skupino.

2. Prestopniška mladina – ta mladina je po navadi vpletena v nezakonita dejanja, v tatvine, vandalizem ali nasilje. Ženske pa v neodobravano spolno vedenje.
3. Kulturniški uporniki – so na obrobju literarno–umetniškega sveta in so bolj privrženci umetnosti kot umetniki. Navadno so vpleteni v subkulture na obrobju boemskega izročila.
4. Politično militantna mladina – skupina sodi v radikalno tradicijo politike. Od politike za zaščito okolja, politike skupnosti do neposredne militantne akcije. Lahko so struje političnih skupin ali razprostranjeno množično gibanje. Lahko so etnične skupine, široko zasnovana gibanja za državljanske pravice, študentske skupine, politične struje ali borci proti onesnaženju okolja.

Danes opažam vedno več spodobne mladine. Mogoče je moje opažanje nekorektno, vendar se mi zdi, da je glede na možnosti, ki jih mladi v današnjem času imajo, premalo inovativnosti, izvirnosti in samoiniciativnosti. Predvidevam, da je za to kriva potrošnja in komercializacija. Skorajda ni stvari, ki je danes ne bi mogli kupiti, če le imamo denar (sloj bogatih!), niti se ni potrebno truditi, saj lahko naročimo na spletu, torej kupimo od doma. To zmanjšuje ustvarjalnost mladine.

Subkulture in subkulturne scene izražajo družbene in kulturne spremembe, po drugi strani pa jih posledično tudi same povzročajo in sooblikujejo (Velikonja, 1999: 21).

1.2 SUBKULTURE DELAVSKEGA RAZDREDA

»Mladino delavskega razreda pritegne subkultura, ki navadno temelji na razredu in ne na soseski« (Brake, 1984: 26).

»Subkulture delavskega razreda svojih pripadnikov ne okupirajo popolnoma, so prehodne kratkotrajnejše epizode, ter temeljijo na soseski in na lokalnih povezavah med vrstniškimi skupinami« (Brake, 1984: 26).

Če govorimo o subkulturah, kot o prehodnih kratkotrajnejših epizodah, lahko sklepam, da je ravno to zametek nekega cikla subkulture. Cikla, ki se na nek način ustavlja, vsekakor pa se še ni ustavil. Kako in zakaj je do tega prišlo v Brežicah, bom poizkusil izvedeti v svojem empiričnem delu naloge.

»Nekatere subkulture – posebno v mladinskih subkulturah delavskega razreda – so prehodne rešitve specifičnih problemov. Druge so dolgotrajnejše in vodijo v družbeno spremembo. Subkulture se obračajo k strukturnim problemom in implicitno kritizirajo družbo« (Brake, 1984: 37).

Subkulture mladini delavskega razreda nudijo tisto, kar je mladina srednjega razreda iskala na univerzi. To je moratorij, časovni in geografski prostor, ki je lahko uporabljen za preverjanje vprašanj o svetu in njihovem samem odnosu do sveta (Brake, 1984: 37).

O tem, da subkulture delavskega razreda ne zajemajo samo mladine iz slednjega razreda, govori Brake, ki navaja: *»Čeprav naj bi subkulture temeljile na razredih, še ni rečeno, da v subkulturah srednjega razreda ni pripadnikov delavskega razreda in obratno. Kakorkoli že, pripadniki največkrat izhajajo iz podobnih razrednih ozadij.« (Brake, 1984: 71).*

Tudi sam poznam mnogo ljudi, ki so izobraženi in premožni, pa so vseeno del delavskih subkultur, ker se z njimi najlažje poistovetijo. Prav tako pa sklepam, da premožnejši ljudje hitreje zapustijo subkulturo, saj si lažje »privoščijo« zamenjavo stila in s prenasičenostjo iščejo nekaj novega, kar jim pomaga preživljati prosti čas. Lažje zamenjajo svoje interesne dejavnosti, ki so večinoma pogojene s premoženjem. Prav tako zadnja Brakeova trditev ni aktualna danes, saj ima danes večinska družba možnost izobrazbe in s to možnostjo upada število mladih, ki se takoj po srednji šoli zaposlijo in se viša število tistih, ki nadaljujejo izobraževanje in najdejo več vidikov spoznavanja okolja in sebe.

Subkulture delavskega razreda so, oziroma so bile v največji povezavi s prestopniško mladino. *»Od proučenih prestopniških subkultur so bile takšne največkrat subkulture delavskega razreda in so ponavadi vplivale na mladostnike moškega spola.« (Brake, 1984: 34).*

Kdo pa naj bi potemtakem veljal za »prestopnika«? Sam sem v subkulturah delavskega razreda opazil, da na koncertih in druženjih s sočlani ne prihaja do nasilja, tatvin in vandalizma, pač pa gre v večini za mnenje oziroma ideologijo, kateri skupina ljudi, oziroma subkultura, skuša slediti.

Pri samem razvoju delavskih subkultur je potrebno omeniti tedije, mode in rockerje.

Tediji so bili prvi pravi povojni gizdalini delavskega razreda. Tediji so veljali za uporniško mladino, ki je izšla iz razreda nekvalificiranih delavcev, ki so zaostali za ostalimi (Brake, 1984: 72).

»Za tedija se je popularno domnevalo, da zasluži visoko nadomestno mezdo (takojšnja zadovoljitev), ki je predstavljala odškodnino za njegovo izključitev iz pomeščanja. Stil – drape suknjiči, žametni ovratniki, tesne hlače s cevastimi hlačnicami, čevlji s hrapavimi gumijastimi podplati, metuljčki iz trakov – se je razvil iz kratkotrajnega koketiranja višjih srednjih razredov z edwardijanskim dandizmom« (Brake, 1984: 26).

Tediji so jemali obleko srednjega razreda ter jo prilagodili svojim individualnim pogledom. Obleka je bila navadno ekstrovertirana in je izzivala, izražala tisto, kar je bilo tradicionalno za žensko izražanje (Brake, 1984: 27).

Tediji so imeli prefinjen stil, ki je na nek način slavil mačizem težkih mož in konzervativnih vrednot delavskega razreda (Brake, 1984: 27).

Sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja je pretiran videz tedijev zamenjal bolj umirjen, čeden imidž modov. Večina ljudi je dojemala mode kot domišljave, ženstvene, tiste, ki so se kosali s srednjimi razredi, si prizadevali biti konkurenčni, snobovski, ponarejeni (Brake, 1984: 73).

»Mod« je v tistem času zaobsegel najmanj štiri subkulturne tokove:

1. Visoki kemp na umetniških šolah. Fantje so se začeli izbrano oblačiti in iz moškosti je bila odstranjena okornost. Pogosto so se ličili ter nosili torbice. V osemdesetih so jih zamenjali bleščavi in lesketavi rokerji (glamerji). V marsičem je bil to začetek izražanja telesa na drugačen, umetniški način.
2. Prevladujočo »strujo« modov. Prodorno oblečeni modi so se pojavljali v spremstvu kratkolasih, brezizraznih deklet. Gibali so se po klubih in razkazovali obleke, čedne ozke hlače in špičake. Predstavljali so nove plese. Pijačo so večkrat spremljale opojne substance, tablete, poživila, pomirjevala in uspavala. Delovni dan in njegovo nepomembnost sta zamenjala nočno življenje, njegovo fantaziranje in blišč.

3. Fante z vespami. Vespa je italijanski skuter, ki je postala športno vozilo delavskega razreda. Vespje so bile prekrute s kromiranimi dodatki in lučmi (večkrat ukradenimi z drugih Vesp). Vozili so jih fantje v vetrovkah, platnenih čevljih in širokih kavbojkah.
4. Trde mode. Oni so bili trši spodnji sloj, ki so nosili kavbojke in industrijske čevlje. Bili so premalo finančno zmožni, da bi bili del prevladujoče struje, zato jim je bilo usojeno, da so se razvili v kožoglavce (Brake, 1984: 73).

Pri modih je nočno življenje postalo glavno vodilo, prosti čas pa je zamenjal delo kot glavno aktivnost. Hoteli so doseči in dokazati, da so tudi oni lahko čedni, privlačni in drago oblečeni ustvarjalci trendov, čeprav so iz delavskega razreda. V modovskem svetu so bile meje med spoloma slabše začrtane (Brake, 1984: 73–75).

Rock je nekoč veljal za glasbo mladine. Imel je uporniško noto in je za vedno preoblikoval glasbeno industrijo in samo glasbo. Lahko rečemo, da je bil rock tisti, ki je začel premikati meje znotraj glasbenih konceptov in je veliko dal na samo sporočilnost. Iz rocka se je razvilo veliko glasbenih smeri, ki so danes popularne, prav tako pa rock danes velja za popularno glasbo, ki jo poslušajo tako mladi kot stari. Zato je zaslužna starejša generacija, ki je rock glasbo povzdignila, se z njo poistovetila. Mladi pa danes nimajo težav pri prevzemanju kulture rocka.

Večina je rokerje neločljivo povezovala z njihovimi mladinskimi kulturnimi nasprotniki, modi. Po Barkerju in Littlu se je ta skupina že zgodaj prenehala šolati in je opravljala bolj rutinirano kvalificirano delo. Rokerje nista zajela modovsko najstniško potrošništvo in moda delavskega razreda (Brake, 1984: 75).

Lahko jih delimo na:

Motoristi: projicirali so nomadsko romantiko »brezskrbnežev«, v črnem usnju in kovicah in moške sanje svobodnega popotnika, kateremu se življenje vrti le okoli sedanosti. Lojalni so bili zgolj drug drugemu in nasprotovali avtoriteti in domačnosti (Brake, 1984: 75).

Briljantinarji: imeli so podoben imidž kot motoristi, vendar se niso obremenjevali z motorji. Podobnost med motoristi in briljantinarji je v »naštudirani« zanemarjenosti in agresivni moškosti delavskega razreda (Brake, 1984: 75).

Rokerji so razvili svoj stil plesa, ki je bil individualen in niso več zahajali v plesne dvorane, saj je bil tam nadzor. Glasba notnega zapisa je bila zamenjana s ploščami, kar je rokerjem omogočalo, da so sestavljali različne repertoarje glasbe, katere so lahko vedno znova poslušali. To je bilo poceni in prilagojeno uporabnikovemu specifičnemu namenu. Glasbo v zlati dobi roka povezujejo z nesprejemljivim dejavnikom v maskulinističnih kulturah, kjer so moški agresivni, zaščitniški in divji. Moški so moški in ženske so ženske.

»Rock je telesna glasba, preprosta in vendar zelo agresivna; na motorju si vedno v smrtni nevarnosti in ta grožnja je bistvena za nadzor, nadzor nad strojem, življenjem, telesom in identiteto – moškostjo. Rokerji so bili nekakšni motorizirani kavboji, osamljenci in autsajderji, ki so prezirali avtoriteto in ženske, na katere so gledali kot na tradicionalne sponse, ki moškega vežejo k odgovornosti in spodobnosti.« (Brake, 1984: 76)

Rock glasba je bila glasba naroda. Ustvarjali so jo ljudje iz istega družbenega razreda. Nastajala je kot odraz življenjskih izkušenj umetnika in njegove interakcije s publiko istih let. Ko se je začela spontanost, kreativnost in so začeli bolj stilizirati, analizirati in strukturirati, je postalo različnim podjetnikom lažje manipulirati izza scene, da učvrstijo komercializacijo glasbe. Proces proizvodnje zvezd je postal rutina z natančno formulo (Frith, 1987: 246).

1.2.1 PUNK

Pojavnost punk subkulture je šokantna. Punk je bil opredeljen kot glasba uporniških skupin, glasbeno manj kompetentnih (Brake, 1984: 78).

»Punk skupine so se razvile v gostilnah in kmalu pridobile zveste privrženice s kratko pristrženimi in z živimi barvami pobarvanimi lasmi ter z oblačili, ki so izhajala iz rabe usnja in kromirane kovine in spolnega fetišizma ter so bila narejena iz zavrženih drobnarij, kot so vrečke za smeti ali stare šolske obleke. Pravzaprav pristni panker/pankerica sam/sama dela svoja oblačila; integriteta je vrednotena z videzom« (Brake, 1984: 78).

Pred punkom so subkulture odsevale zavest o razredni pripadnosti, punk pa naj bi vseboval tudi zavest o pomenih razredne pripadnosti in političnih razsežnosti (Postrak, 2002: 168).

Odrska pojavnost pankerjev je sestavljena iz osebnega stila in bizarnih delov osebnosti. Znano je, da si pripadniki nadenejo uporniške nadimke, imena. Subkultura je večinoma sestavljena iz nižjega srednjega razreda in iz mularije delavskega razreda, ki zavrača hipije, bogastvo

uspešnih glasbenikov in virtuoznost. Sam spekter panka je širok, saj zajema nihilistične, anarhistične in politične skupine. Pravzaprav panku uspe vznemiriti vsakogar – na levi, desni, v centru, avantgardo in reakcionarje.

»Besedila govore o stolpnicah, socialni podpori in belih nemirih in so bila privlačna za mulce iz delavskega razreda« (Brake, 1984: 78).

Čeprav pank glasbo večkrat pojmujejo kot nasilno, je punk redko nasilen.

»Šokira s fetišiziranim kostumom in dvomljivo spolnostjo, odkrivajoč želje, ki jih skrivamo celo sami pred seboj, ali pa s svojimi namernimi stališči proti intelektualnosti in dosežkom« (Brake, 1984: 79).

Bašin (1999: 126) pravi, da punk sodi med odmevnejše fenomene popularne kulture. Individualistična in spontana izraznost goji pluralnost in svobodo idej videza in ustvarjalnosti. Punk je v izvorni obliki provociral in šokiral. Z estetskim videzom in direktnimi sporočili je reagiral na družbeno-socialne razmere in zavračal dominantne vrednote.

Punk je kršil ustaljena pravila igre glasbene industrije in industrije množične kulture. Spodbujal je nastanek majhnih, neodvisnih založb. Z doma narejenimi fanzini je širil punkovsko idejo, oblačila pa so bila proizvod punkerjev in punkeric. Poudarjal je, da je kdorkoli lahko zvezda. Kot kulturni fenomen, z anarho-kaotično, provokativno in glasno držo, se je razširil na vse konce urbanega modernega sveta. S prevzemanjem regionalno-lokalnih značilnosti pa je tudi preoblikovala njegovo univerzalnost (Bašin, 1999: 126).

Temeljna drža punka je nihilistična. Pripadnik se ima za pripadnika prazne generacije, ki odklanja večino preokupacij svojih staršev. Vsakdan ga toliko niti ne zanima, lahko samo pove, da v njem ni bodočnosti in da mu je zanj čisto vseeno, da je dolgočasen, da v njem ni junakov itd. Glavni pomen za punk ima subkultura, ampak tudi v njej odklanja preteklost, rigidno industrijo zabave, ki je izgubila stik s potrošniki. Prav tako zavrača velike glasbene skupine, ki so pozabile na simbolično grožnjo kot sestavni del vsake dobre rokenrol predstave in zabave (Tomc, 1989: 130).

Slovenski punk je z avtohtono in originalno izraznostjo dokazal, da je družbeno neodvisno življenje možno, prav tako pa je ustvaril elemente, ki so se sčasoma artikulirali v novem družbenem in političnem jeziku. Punk je tako kot glasbeni fenomen presegel samega sebe in

na slovenskem in tedanjem jugoslovanskem prostoru postal družbeni fenomen in politični problem (Bašin, 2006: 21–22).

Zamenite mi glavo

*Zamenite mi glavo,
zamenite mi oči,
da bom lahko
pozitiven kot ste vi.*

*Zamenite mi glavo,
zamenite mi oči;
tudi jaz bi rad
spau cele noči.*

*Zamenite mi glavo,
zamenite mi oči;
nočem več čakati,
da boste prišli*

(Otroci Socializma)

Pustota

*V skrivnostni črnini
navdih ti splahni
čutiš utesnjenost
umreti si želiš*

*glej sm in ne sprašuj
ker tudi jst ne vidim
ne konca ne kraja
ne vpraši zakaj
sej tudi drugod ni raj*

*poglej ven in kaj vidiš
do koder oko seže
povsod je pustota in smrt
(U.B.R.)*

Prepoznavni in zaščitni izdelki punkerjev so prevzeti iz zgodovine punka, ohranjeni v nje primarni obliki, prevzeti ali predelani z marketinško reprodukcijo. V nasprotju s koncem sedemdesetih in začetkom osemdesetih je ta oprava postala v devetdesetih nabavljiva tudi pri nas, kar bistveno prispeva k univerzalizaciji imidža in k izgubi lokalno-regionalnih elementov, katere je punkovski imidž svoj čas imel. Eden najbolj priljubljenih in pogostih oblačil so usnjene jakne, vietnamke in jeans jakne, pogosto posute z našitki priljubljenih skupin ali z družbenopolitičnimi gesli. Prav tako pa z različnimi kovinskimi priponkami in neti. Pod jaknami so najpogostejše majice z imeni punkovskih skupin (Sex Pistols, Sid

Vicious, Dead Kennedys, Ramones ...). Priljubljene so majice z dolgimi rokavi, puloverji ter kariraste srajce. K njim gredo pogostokrat strgane kavbojke ali vojaške hlače. Protimilitaristična in pacifistična miselnost je poudarjena tudi z vojaškimi pasovi, vojaškimi škornji ali drugimi izdelki (značke, našitki), ter vojaškimi nahrbtniki in torbami, ki so popisane z gesli in imeni bandov. Pomembna je tudi galanterija, kot so bleščeč žvenketajoč nakit, usnjeni pasovi in zapestnice z neti. Značilne frizure za punkerje so natopirani lasje in irokeza. Najpogostejši so kratko pristriženi lasje, ali pa čudni, samo postrizeni lasje z nemarno linijo. Pogosto so različnih barv. (Bašin, 1999: 130)

Bašin (1999: 130) govori o primarnem punkerskem plesu imenovanem pogo, slamanju in pa stage-divingu. Pogo je individualno ali skupinsko poskakovanje na istem mestu. Slamanje je individualni ali kolektivni ples v krogu s premetavanjem okončin, medtem ko je stage-diving skakanje s koncertnega odra naravnost v stoječo publiko, ki lovi letečega.

Dekleta se večinoma oblačijo podobno kot fantje. Nekatere provocirajo s poudarjanjem svoje ženskosti. Bolj priljubljena so mini krila ali pa kratke hlače, pod katerimi nosijo strgane najlonke oziroma mrežaste nogavice, kot pa dolga krila. Razširjene so tudi tesno oprijete hlače. Element, ki se je razširil v devetdesetih, je tetoviranje in prebadanje telesa. Izstopajo preluknjani nosovi, obrvi, ustnice, jeziki in drugi občutljivi intimni deli telesa. Pri punkerjih je popularno ceneno vino, ki se meša s kokakolo ali fanto. Prav tako je priljubljeno pivo, s katerim se zalivajo žgane pijače. Najbolj priljubljene pijače so cenene in se nabavljajo v trgovinah. Le redki so navezani na trde droge, proti katerim celo protestirajo, so pa priljubljene mehkejši stvari, kot je marihuana (Bašin 1999: 131).

1.2.2 HARD CORE

»Kot odgovor na vse bolj razširjeno popmentalnost in šminkerstvo na punk sceni, se je, po izjavah pripadnikov, leta 1983 pojavil trdi punk (hardcore). Bil je obupen poskus ponovne vzpostavitve ekskluzivnosti in subkulturne identitete« (Ogrinc, 1985: 100).

Industrija je v punku zaznala strašanski komercialni potencial in iz njega naredila veleblagovniški marketinški artefakt. Reakcija na vse to je bil hard core v prvi polovici osemdesetih, z radikaliziranim nadaljevanjem punka.

Hardcorovci so zagovarjali »čiste« punkovske ideje. S svojim ortodoksnim punkovskim videzom so bili prepričani, da so edini, ki punka niso izdali. S sodelovanji, izmenjavami

fanzinov in nosilcev zvoka, dopisovanji s kolegi z različnih koncev sveta, so prispevali k internacionalizaciji punka in ga ponesli na tiste konce urbanega sveta, kamor se ni razširil že konec sedemdesetih let.

Z gojitvijo ideologije »naredi sam«, neprilagajanjem dominantnim vrednotam in internacionalizacijo se je ohranjala zavest punkovske neodvisnosti. Predvsem se je to kazalo na kulturni margini, udergroundu, ki je selektivno izoblikoval komunikacijsko mrežo, utemeljeno na individualni participaciji ter na izolaciji od in mimo uveljavljenih dominantnih komunikacijskih sredstev (Bašin, 1999: 126).

Sam izraz hard core se je najpogosteje uporabljal kot oznaka za glasbo radikalnih novopunkovskih krogov. Glasba hardcore je dolga leta veljala za zvočno nesprejemljivo za večino standardnih potrošnikov popularne glasbe. Privržence je nabirala predvsem med ekskluzivnimi in pogosto navzven trdno zaprtimi krogi mlade publike. Privrženci so si z glasbenim hard core ekstremizmom končno zagotovili lastno glasbeno identiteto (Barbarič, 1996: 138).

1.2.3 HEAVY METAL

Heavy metal je zelo raznolik skupinski stil in samo konsistentnost zagotavljajo značilne stilistične poteze v glasbi, imidžu, plesu in institucionalno podporo z industrijo, koncerti, množičnimi mediji in prostori druženja. Vse to zajema tako način oblačenja in vedenja glasbenikov kot publike, scenski nastop, videospote, ovitke ipd. (Prezelj, 1999: 83).

Pri heavy metalu je najpomembnejši element glasba, ki je središčna točka dejavnosti in zanimanja vseh »uporabnikov« in pripadnikov scene. Heavy metal samopodoba je posebna (specifična) in celovita. Posamezniki so vpeti med prevladujočo kulturo družbe, z njenimi simboli, kodami in svojo subkulturo, katere forma izraža to dihotomijo (Prezelj, 1999: 83).

Začetki segajo v prelom šestdesetih in sedemdesetih z ustvarjanjem skupin Led Zeppelin, Deep Purple, Uriah Heep. Sprva se je heavy metal uporabljal kot nekakšen podžanr hard rock skupinam. Kasneje pa se je skozi popularizacijo in s prihodom vedno »trših« glasbenih skupin izraz uveljavil in obstal.

Glasbena in tematska osnova heavy metalu so blues, acid in progresivni rock, posredovano preko skupin Cream, Jimi Hendrix Experience, Yardbirds, Iron Butterfly in drugih. Povezava

pa ni samo glasbena, ampak vključuje teme, kot so črna magija in hudič, teme ki so v najbolj izrazni obliki ravno pri tem žanru glazbe (Prezelj, 1999: 84).

Najpomembnejši izdelek iz začetnega obdobja heavy metala je prva plošča skupine Black Sabbath, ki je bila izdana 1970. leta. Ta band je uveljavil, uvedel vrsto stilskih inovacij. Kitare so iz E uglasitve uglasili za terco nižje v D uglasitev in tako dobili težo in poudarili visok vokal. Njihova besedila pa so govorila, oziroma govorijo o okultnem, nasilju, bolezni, satanizmu, krutosti vojne, drogah, ...

Heavy metal je doživel neverjeten komercialni uspeh. Pritegnil je množice najstnikov in najstnic, prav tako pa del starejše publike, ki si je želela trše in intenzivnejše glasbe (Prezelj, 1999: 85).

Konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih je nastopil čas NWOBHM (New Wave Of British Heavy Metal), ki je metalu dal energičnost, avtentičnost in integriteto. Nastal je kot underground gibanje, ki se je iz otoških klubov kmalu preselilo po velikih koncertnih dvoranh širom Evrope in Amerike. Z NWOBHM je dobila zaključeno, konsistentno podobo, ki jo lahko označimo kot tradicionalni metal. Glasbene skupine, ki so takratno underground gibanje najbolj zaznamovale, so Iron Maiden in Judas Priest. Na slovenskem pa so med prvimi heavy metal skupinami bili Pomaranča, Sneguljčica, Cvetje Zla in Lene Kosti (Prezelj, 1999: 86).

Heavy metal izrazne oblike in izrazni elementi so drveč ritem, glasen zvok glasbe, poudarjene kitare in velikokrat visoko petje (Prezelj, 1999: 84).

Heavy metal ima danes ogromno podžanrov. Omenil bom tiste, ki so najbolj razširjeni in med mladimi najbolj popularni ter so nekako zaznamovali tudi mene.

Thrash metal – pojavil se je sredi osemdesetih, ko je prihrumel iz velemest ZDA. Skupine Metallica, Slayer, Exodus in Anthrax so osnovam tradicionalnega metala dodale hardcore, ki je glasbi dodal hitrost, ekspresivnost in brezkompromisnost, medtem ko je progresivni rock sedemdesetih dodal nagnjenost h konceptualnosti in megalomaniji (dolge pesmi, tematski albumi ...). V besedilih glasbe prevladuje tematika groze in apokalipse. Najpomembnejše thrash metal skupine v Sloveniji so (bile) Sarcasm, Salem, Epidemic Zone Interceptor Game

Over itd. (M. Prezelj, 1999: 86). Danes slovensko thrash metal sceno držijo pokonci Eruption, Panikk, Teleport, Thraw, Keller itd.

Death metal – njegova glavna zgodovinska linija je potekala preko ekstremnejših metal smeri, združenih z vplivom hardcora in industrijskega rocka. Pomembno vlogo pri oblikovanju death metala so imeli tudi grindcore bandi (Extreme Noise Terror, zgodnji Napalm Death in Bolt Thrower, Doom, Unseen Terror, naši predstavniki tega podžanra so Extreme Smoke 57, D. T. W., Dickless Tracy). Industrijski rock je pomemben predvsem kot inspiracija in aktualizacija problematike urbane odtujenosti, nasilja, religije, manipulacije posameznikov in družbe. Nastanek death metala je vzpodbudil tudi trend brutalnosti in satanizma, dokončno podobo pa so izoblikovale skupine Death, Obituary, Deicide, Morbid Angel, pri nas Xenophobia. Glasbena značilnost je grlen in brutalen vokal; atonalni vložki kitar in poliritmična struktura, ki nadgrajujejo thrash in black metal osnove. Skoraj izključna tema besedil sta smrt in propad. Prav tako pa se pogosto uporabljajo podobe nasilja (množični morilci, bolezni, epidemije, raztelesenje, mučenje, vojne, grozljivke). Pri death metalu je znova pudarjena ideja undergrounda (Prezelj, 1999: 86–87).

Black metal – je podzvrst metal glasbe, ki se je začela razvijati v osemdesetih, sam vrh pa je dosegla sredi devetdesetih let. Bolj poznan je black metal postal na prehodu v 21. stoletje. Korenine glasbe segajo od Black Sabbath, ki so bili temelj glasbe Celtic Frost. Poimenovanje podžanra izhaja iz drugega albuma skupine Venom – Black Metal. Inspiracijo je black metal iskal tudi v švedskih Bathory, pri danskih Mercyful Fate in švicarskih Celtic Frost. Kot drugi val black metala pa so znani predvsem norveški bandi, Darkthrone, Enslaved, Burzum, Satyricon, Mayhem, Immortal, Emperor. Značilnosti black metal glasbe so v zvoku kitar, ki je »suh« ali pa »debel«. Besedila so temačna, pesimistična, satanistična, okultna, ali pa posvečena naravi, vesolju. Ritem je hiter, ponavljajoč in agresiven in manj osredotočen na dinamičnost kakor death metal. Občasno uporablja klaviature zaradi poudarjanja hladne, temne, melanholične atmosfere (Wikipedia, 2015).

Vsakdanjo nošo metalk in metalcev sestavljajo krilo ali hlače iz jeansa v kombinaciji z majico, po navadi potiskano z logom benda. Črna barva je ključna in izpodriva prevladujoč moder jeans. Alternative, ki so ponujene na trgu, pa ustvarjajo večjo pestrost krojev, vzorcev, materialov oblačil (usnje, umetni materiali, varovalni vzorci, bomberji, plašči ...) in obutve

(športna obutev, motoristični in kavbojski škornji ...). Najbolj reprezentativen element heavy metalskega imidža so usnjena jakna, dolgi lasje in potiskane majice.

Prezelj (1999: 94) govori o plesu kot sestavnemu delu glasbe. Vseh pet plesov je sestavni del načina obnašanja na koncertih, prvi trije pa so povezani tudi z drugimi prostori (klubi, zabave ...), kjer se posluša metal:

1. **Airguitar** ali igranje na nevidno kitaro. Oponaša gibe kitaristov in se izvaja ob solističnih delih električne kitare ali značilnih rifih pri živi ali neživi glasbi. Večkrat je v povezavi s headbangingom.
2. **Headbanging** je nihanje z glavo gor in dol v ritmu glasbe. Zato dolgi lasje ta učinek še povečajo. To je lahko solističen ali skupinski ples, pri katerem se člani subkulture objamejo preko ram in »headbangajo« skupaj v ritmu glasbe.
3. **Slam dance** je nastal v osemdesetih ob stiku s punkom. Pleše se predvsem v klubih in je heavymetalska verzija punkovskega poga, brez trdnih pravil, roke in noge se gibljejo na videz nekontrolirano. Glava in zgornje telo se premikata podobno kot pri headbangu.
4. **Stage diving** je skakanje z odra na publiko. Dogaja se na koncertih, navadno v manjših klubih, kjer je razdalja med odrom in stojščem majhna, ali pa je sploh ni. V skladu z načeli samoorganizacije in etike skupnosti se uveljavljajo pravila lepega obnašanja in skupnega sodelovanja, ki jih člani subkulture poznajo in upoštevajo.
5. **Mosh** je skupinski ples. Podoben je mešanici slam dancea in kaotičnega zaletavanja.

Punk in metal glasba nista nikoli hodila z roko v roki. Nekoč je bilo celo tako, da so se člani punk in metal subkulture med sabo gledali postrani, nepriljubljeno. Med njimi so lahko nastale tenzije, ki so rezultirale v pretepu. Danes tega več ne zasledim. To pogojujem z upadom števila članov omenjenih subkultur. Glede na to, da je danes manj punkerjev in metalcev kot pa v osemdesetih, lahko govorimo o lažjem poenotenju bistva obojih, o sodelovanju, povezovanju in ohranjanju bistva preko koncertov in druženj, kar je vodilo same subkulture.

1.3 STIL

Če in ko govorimo o mladinski kulturi, natančneje o subkulturah, ne moremo mimo subkulturnega stila. V praksi ima vsaka subkultura svoj določen stil, posledično identiteto. Tako na ulici kaj kmalu opazimo člana metal subkulture, saj ima navadno na sebi majico določenega benda, nosi dolge lase in je večinoma oblečen v črno. Hip-hoperji imajo široke hlače, prevelike majice in velike kape s šiltom. Takšno razmišljanje takoj velja za določanje in ocenjevanje posameznika in je mogoče zaradi tega potrebno kritike. To, da se človek oblači v črno in nosi dolge lase, še ne sme pomeniti, da je metalec, mogoče se tako oblači, ker mu tako pač ustreza. Ne morem pa mimo dejstev, da je obleka in zunanja podoba velik faktor v subkulturah, saj se tako posamezniki slednjih med sabo lažje identificirajo. Kot primer: na metalskem koncertu redko ali pa nikoli ne vidiš osebe oblečene v roza barvo, barvo, ki jo povezujemo s subkulturo ravea.

»Stil predstavlja doživljanje razrednega zatiranja pri posamezniku.« (Frith, 1986: 216)

Menim, da je ta misel bila bolj aktualna v prejšnjem stoletju, zlasti pri punku, pri katerem je bilo popularno samoizdelovanje svoje zunanje podobe, brkljanje. Dandanes ne doživljam oblačenja določenih subkultur v povezavi z razrednim zatiranjem, pač pa z modno muho, ki narekuje stil določene subkulture.

»Stil pokaže več pomembnih indikatorjev. Izraža stopnjo predanosti subkulturi in naznačuje predanost specifični subkulturi, ki s samo zunanostjo ne upošteva dominantnih vrednot, ali pa jih napada« (Brake, 1984: 25).

Brake (1984: 26) meni, da stil sestavljajo trije glavni elementi:

- a) »imidž« videz, katerega bistvo predstavljajo oblačila, frizura, nakit, modni dodatki,
- b) »način obnašanja«, sestavljen iz načina govora, drže in poze. Tisto, kar akterji nosijo in sam način, kako to nosijo,
- c) »argot«, specifični besednjak in njegova uporaba.

»Stil je navadno resnično prevladujoča opredeljujoča značilnost mladostnih subkultur.« (Brake 1984: 26)

S stilom je možno pokazati mnoštvo pomenov. Nakazuje, v katero skupino se posameznik uvršča in kaj hoče sporočiti s svojo obleko. Obleka ima močno sporočilno vrednost in lahko

reflektira posameznikovo počutje, razmišljanje, strinjanje. Praktično ima vsaka subkultura svoj stil in tudi, ko se subkulturni stili sestavljajo na novo iz že obstoječih stilov, so pozorni na to, da ne dajejo istega vtisa kakor prejšnja. Stil krepi skupinsko identiteto in pomaga pri hitrejšem prepoznavanju pripadnikov (M. Brake, 1984: 26).

»Subkulturni stil dovoljuje izražanje identitete z namerno projekcijo akterjeve predstave o samem sebi, ta pa terja identiteto, ki je »magično« osvobojena razrednosti in poklica« (Brake, 1984: 28).

Subkulturni oblikovalci stilov zavračajo vsakdanji red stvari na več ravneh, saj si prisvajajo vsakdanje predmete, ki so značilni za druge socialne skupine, kot jim posamezni ustvarjalec stila pripada. Predmetom podarijo nov pomen, nasproten utečenemu pomenu in medsebojno kombinirajo predmete, ki v splošni rabi ne sodijo skupaj (Ule, 1999: 258).

Oblikovanje javnih skupinskih stilov je pri nekaterih stilskih inovacijah, še posebej pri rocku in panku, na začetku povzročilo odpor mladinskih kultur proti pritiskom trga, komercializacije. Trg tako ponudi mladim to, kar iščejo, in manipulira z njimi. Prav tako pa mladi manipulirajo s trgom, saj iščejo željene produkte, katere kasneje trg ponudi v potrošnjo. Trg in mladina praktično živita v nekakšnem sožitju (Ule, 1999: 258).

Danes nam trg ponuja vse, kar si zaželimo. Nekoč je posameznik dejansko nekaj naredil glede svojega stila. Si je sam prikrojil oblačila, da so mu bila všeč. Sam si je ustvaril videz po svojih sposobnostih, danes pa skorajda vse lahko kupiš po ceni, ki je dosegljiva vsem. Ne trdim, da danes ne obstajajo več mladi, ki še vedno iščejo alternativo oblačilom in modnim dodatkom na trgu, ampak zaradi prenasičenosti slednjega vse to ne pride do izraza kot nekoč. Posledično je to zmanjšalo stvarnem pomen ter zavira posameznikovo domišljijo in ustvarjalnost. Kultura potrošništva je zaznala potencial tudi v subkulturah delavskega razreda in je s kapitalističnim načinom iz tega hotela potegniti največ, kar se da. To lahko občutimo danes, ko mladi raje zavržejo staro obleko, in kupijo novo, kot pa da bi jo preoblikovali in naredili uporabno, kot nekoč.

Večino materiala za nastanek subkulturnih stilov mladim daje sama standardizirana mladinska kultura. Mladi zelo radi »preobračajo« in ironizirajo vzorce mladinske kulture. V vse to pa se vklaplajo mediji za širjenje subkulturnih stilov, ki jih propagirajo. Zato sama

komercializacija subkulturnih stilov le ni slaba do te mere, da v določene subkulture privablja mlade (Ule, 1999: 259).

Seveda komercializacija stila uspe privabiti mladino in jo posledično umesti v subkulturo. Ampak, ali je ta del mladih, ki je prišel v subkulturo s komercializacijo, dodana vrednost subkulturi, ali vse to izkorišča za modno muho, dokler ne opazi, spozna česa novega, privlačnejšega?

Stili so bili v preteklosti bolj povezani s subkulturnimi gibanji, v moderni družbi pa postajajo vsakomur dostopno blago. Stil, imidž in »okus« trži potrošniški kapitalizem kot materialne produkte (Prezelj, 1999: 84).

Mladi se v raznih medijih lahko spoznajo s kulturo, izgledom določene subkulture in se tako odločijo, ali hočejo biti del nje ali ne. Res je, da lahko mediji neposredno vplivajo na odločitev mladih in lahko popularizirajo nekaj, kar je širšemu trgu bolj po godu, ter na trg postavljajo produkte, ki jih lahko mladi kupijo s svojim denarjem, v svojem prostem času.

Pri mladih je sama identifikacija s stilom izrednega pomena. Mladostnika ne smemo ocenjevati na osnovi njegove zunanje podobe in mu pripisovati negativnih ali pozitivnih lastnosti. Potrebno se je zavedati pomena, ki ga stil mlademu človeku prinaša, še posebej subkulturni stil. Ocenjevanje po zunanjem videzu lahko mladostnikovo življenje popolnoma spremeni. Lahko ga celo potisne na rob, v prostor, iz katerega sam ne vidi poti in ga ponotranji. Stereotipiziranje in metanje predsodkov na določeno populacijo z njenim stilom pomeni ozko naravnost in pogled tistih, ki to izvajajo. Tisti, ki na kakršenkoli način delajo z mladimi, naj ne bi bili obremenjeni s stereotipi, pač pa odprti ljudje z visoko mero empatije.

1.4 IDENTITETA

»Posameznik vloži dragocene pridobitve delovnega življenja – denar in prosti čas – v dramaturške izjave o lastni predstavi o samem sebi, s čimer skuša opredeliti identiteto, ki ni predpisana z razredom, izobrazbo in poklicno vlogo, še posebej, kadar je slednja na dnu razreda.« (Brake, 1984: 26)

Brake (1984: 35) pravi, da mladi potrebujejo identiteto, saj jih ločuje od pričakovanj in vlog, vsiljenih s strani družbe, družine, šole in dela. Ko se jim uspe ločiti od teh pričakovanj, postanejo svobodni in lahko odkrivajo in razvijajo same sebe kot takšne, kakršni so.

V mladosti se dograjujejo motivacijske in emocionalne strukture, ki mlademu človeku omogočijo avtonomno nastopanje v družbi. Cilj tega je pridobiti novo, usklajeno samopodobo oziroma identiteto posameznika, ki naj bi bila podlaga za posameznikovo biografsko kontinuiteto in njegovo angažiranje navzven. Pri tem mora obračunati s ponotranjenimi oblikami prisile in moči, ki jih je prisvojil v otroštvu (Ule, 1996: 14–15).

Nastopil je čas razcveta novih identitet. Stare, fiksne identitete so namreč preteklost. Nekoč »fiksne« in trdne identitete pripadnosti razredu, spolu, etničnosti, rasi, ki naj bi posamezniku/posameznici zagotavljale zanesljivo mesto v družbi, je zajela transformacija, ki hkrati spreminja tudi sam subjekt. Nekoč samo prepoznavanje identitet ni bilo negotovo, saj je temeljilo na socialnih kategorijah, ki so jih vsi sprejemali za samoumevne. Nekoč je bila identiteta nedvoumni in dokončni družbeni »proizvod«, prav z močjo institucionalnega in ustaljenega reda. Ta moč se je danes zmanjšala, zato se je v modernih časih razmahnil ideološki mehanizem, ki skuša posameznikom »podtakniti« identiteto, saj samo prepoznavanje slednje ni več a priori uspešno. To je privedlo do nastanka postmodernega subjekta, ki je konceptualiziran kot subjekt brez fiksne, esencialne ali permanentne identitete. Skozi čas ima subjekt različne identitete, katere ga »vlečejo« na različne strani, tako da se identifikacija neprestano spreminja (Praprotnik, 2003: 53–54).

Vsi smo soočeni z vedno širšo množico možnih, oziroma potencialnih identitet. Z njimi se lahko vsaj začasno identificiramo. Identiteta se ne rojeva iz »polnosti« identitete, ki je že v nas, pač pa iz manjka, ki je nato dopolnjen »od zunaj«, tako, da si predstavljamo, kako nas bodo videli drugi (Praprotnik, 2003: 56).

Kdor dela z mladimi, se mora zavedati, da je vsak mladostnik edinstven s svojo lastno socialno mrežo in nazori, lahko ga usmerja, mu svetuje in ga vzpodbuja pri iskanju identitete. Menim, da je stil oziroma identiteta bistvenega pomena za posameznikovo svobodo, ki pa jo vsak doživlja in definira po svoje. Če gojiš lasten stil, imaš lastno identiteto, ki ni pogojena z družbo, lažje razmišljaš »izven okvirja«, ustvarjaš svoj »idealni jaz«. Pa se vsak drži identitete, ki jo je izdelal v svoji mladosti? Ko govorimo o ciklu subkulture in ko govorimo o članih, ki so izstopili iz nje, tega ne moremo trditi. Človek se ves čas identificira skozi lasten obstoj. Menim, da je identiteta in identifikacija spremenljiva in časovno neopredeljena. Še posebej pa v današnji družbi, kjer je ogromno možnosti in stvari, ki so na voljo širši populaciji. V teh časih se kaj kmalu lahko premisliš in identificiraš z novimi stvarmi, ki jih

prej še nisi poznal. Opažam, da je vedno več faktorjev, ki narekujejo delovanje, odnos do stvari, življenja. Hočeš nočeš si v nekem okvirju, ki ga narekuje družba. Družba opredeljuje tvojo svobodo in ko misliš, da jo imaš, se lahko motiš, ker pravzaprav niti ne veš, kaj svoboda pomeni. Pri vsem tem je pomembno, da dobro poznaš samega sebe, saj se le tako lahko individualno opredeliš in prideš do svojih lastnih odgovorov, rešitev. Seveda pa z odraščanjem spoznavaš nove dejavnike, ki vplivajo na tvoje življenje. Pridobiš nova spoznanja, ki lahko vplivajo na tvoje poglede in tako pride do spreminjanja identitete. To lahko povežemo z izstopi članov iz subkulture. Nekdaj pripadniki, danes ne več, ker so to »prerasli«, oziroma so spoznali nekaj drugega, s čimer se lažje poistovetijo in identificirajo.

1.5 MLADI V OBDOBJU OD 2. SVETOVNE VOJNE, DO DANES

Dvajseto stoletje je stoletje mladine, mladina pa je fenomen dvajsetega stoletja, saj se je v tem stoletju formirala in se iz generacijske pretvorila v pomembno družbeno skupino. Je eksplodirala, očarala in z mladostjo napolnila ves sodobni razviti svet. Mladi so z rušenjem tradicionalnih tabujev prispevali k erotizaciji vsakdanjega sveta in rušili stereotipe protestantske delovne etike. Zadnji korak v zgodovinski in družbeni konstituciji mladine pa je storila moderna potrošniška družba s svojim mladinskim trgom, množično mladinsko potrošnjo, ki je ekonomska podlaga novo nastali mladinski množični kulturi (Ule, 2002: 12).

V dvajsetem stoletju je mladina nastopila s pomembno vlogo pri družbenem razvoju. To je stoletje, v katerem je ustvarila splošno pomembne kulturne in civilizacijske spremembe, pridobila samozavest in izkazala pripravljenost in voljo do družbenih sprememb kot še nikoli poprej (Ule, 1999: 238).

1.5.1 MLADI PO 2. SVETOVNI VOJNI

Po drugi svetovni vojni so je zgodil velik premik, pomemben rez v zgodovini mladine. Razširilo in podaljšalo se je šolanje (obvezno) mladih vseh družbenih slojev. Izboljšal se je življenjski standard, mladi pa so pridobili več prostega časa. Te spremembe so vplivale na vse mlade, tudi na tiste iz nižjih socialnih slojev, to se je kazalo v obliki množične mladinske potrošnje in navdušenja za nove modne skupinske stile (Ule, 1999: 245).

Sama porast prestopniškega vedenja po drugi svetovni vojni, ki naj bi jo zaznali mnogi opazovalci, ni bila toliko zavrnitev starih mladinskih tradicij, pač pa nadaljevanje

neprekinjenega vzorca vedenja, ki ga je takratni novi življenjski standard nekoliko prilagodil (Gillis, 1999: 197).

Moderno družbo je pretreslo »odkritje« množičnih subkulturnih stilov in tako pokazalo razpoke v kozmosu moderne meščanske družbe. Prav tako je pokazalo ne veliko privlačnost delavskih mladinskih kultur. S tem se je začela zunanja socialna diferenciacija mladine prepletati z avtonomnejšo notranjo diferenciacijo mladih na njim ustrezne življenjske stile in nove subkulture. Mladi so bili po vsem svetu naklonjeni novim oblikam združevanja nekonvencionalnih vedenjskih stilov, novim oblikam zabave. Soroden jim je bil odpor do ideološkega uniformiranja in do represivnih posegov v državo, čeprav ta odpor spočetka ni bil javno izražen. Problemiziranje družbenega sistema ni bilo posebej organizirano, prej je nastalo kot stranski produkt mladih. Mladina v petdesetih in šestdesetih je dajala vtis konformističnosti in dobre integriranosti v družbo (Ule, 1999: 245).

Gospodarska in študentska gibanja, ki so privlačila mlade, so izražala splošno tendenco k združevanju mladine z odraslim svetom in k njihovem uvajanju v vloge in probleme, ki so zahtevali neodvisnost in zrelost (Gillis, 1999: 217).

Študentska gibanja konec šestdesetih so presenetila in pretresla svet povsod, kjer so izbruhnili mladinski in študentski protesti. Nikjer ni bila družboslovna znanost pripravljena na razlago dogodkov, pač pa je zavladata splošna zbežanost. Študenti kot mladina so marginalizirana družbena skupina »še ne doraslih«. Zaradi razbremenjenosti pritiskov dela so si lažje privoščili kritiko družbe in radikalne poglede. Zanje je to bilo manj tvegano kot za druge družbene sloje. Njihova radikalnost je izhajala iz posebne družbene in socializacijske privilegiranosti in je protestirala proti zastarelim vrednotam, tabujem, stilom življenja, nadomestnim zadovoljstvom. Študentje so lahko zaradi razmeroma ugodnih življenjskih izkustev, ki so omogočala več spontanosti, osebne avtonomije, manj žrtvovanja sedanjosti, iskali nove smisle, vrednote znotraj družbe, v kateri so živeli. Študentske proteste je sprožil ravno ta paradoks privilegiranosti in nepriviligiranosti (Ule, 1999: 246).

Priviligiran družbeni položaj je študentom omogočil razvijanje nove senzibilnosti, razvoj novih potreb in posledično eksperimentiranje z novimi oblikami zavesti. Družbene spremembe so tako postale individualna potreba za mlade. Vzroki za študentske nemire konec šestdesetih in na začetku sedemdesetih so bili kombinacija objektivnih in subjektivnih

dejavnikov. Ekonomska rast je bila nebrzdana, razvijala se je tehnologija, nove oblike potrošništva ... Vse to je bilo krivo za potiskanje intelektualne mladine na rob družbenega vpliva. Prav tako pa so se mladi vedno dlje izobraževali in bili socialno-ekonomsko odvisni, čeprav so bili vedno bolj izobraženi in delovno usposobljeni (Ule, 1999: 246–247).

1.5.2 MLADI V SEDEMDESETIH IN OSEMDESETIH

Študentska gibanja so bila dogodek, ki je v svetu sprožil veliko reakcij in odmevov, čeprav niso nikjer uresničila svojih ciljev (ustvariti resnično demokracijo in humano družbo). Na nek način so študentski protesti pomenili prvo množično in demonstrativno odpoved lojalnosti državi in družbenemu redu. V kulturi se je tako pojavila množica subkulturnih inovacij, ki so se prebijale v ospredje (Ule, 1999: 247–248).

Študentska gibanja so vsebovala niz notranjih omejitev in protislovij, ideoloških samoslepil. To je odločilno prispevalo, da je v sedemdesetih letih pod družbeno prisilo, ekonomsko krizo in delnimi reformami študentska politična dejavnost po vsem svetu upadla. Kot odziv na to so se najbolj zagreti aktivisti podali v teroristični ekstremizem ali pa v umik v navidezno pasivnost in kroge različnih subkultur. V naslednjih letih mladi več niso kazali toliko zanimanja za velika politična dogajanja, čeprav je bilo na svetu dovolj povodov za kolektivno reagiranje (Ule, 1999: 248).

Nove generacije mladih so odbijale nove ideje študentskega gibanja, saj so se globalistični koncepti revolucionarnih družbenih in kulturnih sprememb izkazali za iluzije. Mladi sedemdesetih niso imeli teoretičnih osnov ali programskih usmeritev za obnovitev družbene kritike in protesta. Obdobje mladih v tem času bi lahko opredelili kot obdobje »poraza«, v katerem so mladi predelovali pretekle izkušnje in se pripravljali na nova mladinska in družbena gibanja (Ule, 1999: 248).

Mnogi so govorili o zaspani mladini, ki je konformistična in nepripravljena na soočenje z družbenimi izzivi, hkrati pa so spregledali pojav novih interesov in drugačne zamisli o družbeni akciji pri mladini, ki je zavračala ideje revolucionarnih obratov, množičnih družbenih spopadov, celostnih sprememb politike. Nove zamisli mladine so nastajale v krogih alternativnih skupin, alternativnih projektov (Ule, 1999: 249).

V teh letih si je mladina iz obdobja med otroštvom in odraslostjo ustvarila svoj lastni svet, ki ga odrasli ne morejo po svoje usmerjati, nadzorovati, si ga prisvajati. In ravno to je bil

največji dosežek mladih po drugi svetovni vojni. Sociokulturna osvoboditev mladih je kompleksna stvar, za katero je poglavitno gonilo pospešen družbeni in ekonomski razvoj sodobnih industrijskih in tržnih družb. To pa so mladi dopolnili s svojimi včasih radikalnimi posegi v kulturno in socialno tkivo sodobnih družb in s tem poskrbeli, da se mladinske kulture ne zlijejo z množičnimi kulturami (Ule, 1999: 251).

Zato je bil pomemben prehod iz industrijskih družb v družbe storitev in komunizma. Samo tako se je lahko razvijala mladinska potrošnja, preživljanje prostega časa in zabave. V tem okviru so se razvijali novi mladinski svetovi in nova mladinska kultura (Ule, 1999: 251–252).

Konec sedemdesetih let se je pojavila teza o spreminjanju oziroma izginjanju klasične mladosti kot vmesnega ali prehodnega obdobja. Poglavitni razlogi za to so bili podaljševanje šolanja čez klasično mladost, posploševanje izobraževanja na vse socialne sloje, vedno večja individualizacija izobraževalnih poti in profesionalizacija socialnega nadzora. Opuščanje klasičnega statusa mladostnika, mladosti je delovalo na socialno kulturno sceno mladih. Odklonski in kulturni življenjski vzorci mladih so postali »normalen« del vsakdanjega življenja, prav tako pa se je razlika med odklonskostjo in konformnostjo relativizirala (Ule, 1999: 255).

V mladih generacijah se je izoblikovala specifična vrstniška, skupinska pripadnost, kultura mladih, ki sega čez razlike v matičnih kulturah (kultura staršev) in čez razlike med družbenimi razredi. Iz rok družine in šole pa tudi vse bolj prevzema socializacijske funkcije (Ule, 1999: 256).

Mladinske kulture sedemdesetih in osemdesetih so bile raznovrstnejše v usmeritvah in vedenjskih vzorcih. Vedenjski vzorci so se sprva nanašali le na stile oblačenja, oblike uživanja prostega časa, na zavračanje običajnih norm vedenja. Ti vzorci so se razširili na nov odnos do erotike, religije, politike, življenjskega poteka. Razširili so se javni skupinski stili, ki so dvignili gibanja v mladinski vrstniški kulturi nad meje vsakokratne in lokalne vrstniške kulture, jih posplošili celo do nadgeneracijske veljave in so obenem zagotavljali relativno avtonomnost njihovega sveta. Stili so javni, saj niso več samo partikularni in lokalni. Presegati so začeli nacionalne, slojne, razredne in tudi generacijske meje, saj si jih včasih prilastijo tudi generacije odraslih. Ta govor o skupinskih stilih pomeni, da na tej stopnji ne gre več za posamezne skupine mladih in njihovo vedenje, temveč za vzorce vedenja, imidža,

govora, ki si jih lahko prilastijo medsebojno zelo različne skupine mladih. To so največkrat omogočali avdio-vizualni mediji, zlasti specifični mladinski mediji in mladinski trg (Ule, 1999: 257).

V osemdesetih se je začela druga faza modernizacije mladine. Pri prvi fazi modernizacije govorimo o mladini, ki se je šele izoblikovala kot samostojna in razmeroma homogena generacijska skupnost. Značilni pojavi prve faze so bili občasni, spontani in idejno neartikulirani ter partikularni upori mladih proti družbi odraslih. Druga faza modernizacije mladine pa že zajema obsežnejši, bolj kompleksen proces preusmerjanja vrednostnih in življenjskih usmeritev. Zajema vse obsežnejše segmente družbe in vse večji del populacije (Ule, 1999: 260–261).

Poglavitne poteze procesa kulturne modernizacije so:

- *vse večji odmik od sveta plačanega dela in zaposlitve kot centralne sfere vrednot posameznika k svetu prostega časa, potrošnje in zabave,*
- *sprememba spolnih vlog, pluralizem družinskih oblik, vse večje izenačevanje družinskih in zunajdružinskih skupnosti,*
- *sledenje novim stilom v potrošnji in množični kulturi, ki so jih prinašali in prenašali množični, zlasti vizualni mediji,*
- *individualizacija življenjskih usmeritev in življenjskih poti,*
- *vse večji pomen osebnih izkušenj, vrednot in idealov,*
- *poudarjanje »postmaterialnih« vrednot (kakovost življenja in medosebnih odnosov, svobodno odkrivanje duhovnosti zunaj ortodoksnih religioznih meja, visoko vrednotenje osebnih izkušenj nasproti tradicionalnim vrednotam, zlasti nasproti karierizmu, gonji za materialnimi dobrinami, socialno močjo itd. (Ule, 1999: 262).*

1.5.4 MLADI V DEVETDESETIH

V letih po drugi svetovni vojni pa do leta 1990 se je zgodil nepovraten premik v ravnotežju moči med mladimi in odraslimi. Poglavitne spremembe v teh desetletjih so:

- *podaljševanje izobraževanja in vedno višja izobrazba, več možnosti za doseganje družbenih priznanj, ki vodijo k višjim socialnim statusom in omogočajo kariero;*

- *višje družbeno vrednotenje mladosti in nižja vrednost odraslosti, ker je vedno manj tradicij in znanj, ki jih lahko in morajo starejše generacije predati mlajšim, ter manjša moč starševskih in drugih odraslih avtoritet;*
- *vse večje polje nasprotnih odvisnosti odraslih od mladih in nasprotnih učnih procesov, kjer mladi učijo odrasle;*
- *psihosocialno in kulturno osamosvajanje mladih, oblikovanje njihovega lastnega sveta, vrednot, politične presoje in ideologij;*
- *stilizacija življenja, oblikovanje posebnih življenjskih slogov in praks mladih, navajanje na vsakdanje potrošniške spretnosti (Ule, 1999: 263).*

Informacijska modernizacija je v teh letih nasprotovala stereotipnemu sprejemanju pričakovanj in zahtev okolja, povezanih s spolom, starostjo, socialnim izvorom in ne prenaša vnaprej definiranih osebnih in socialnih identitet, trajnih življenjskih stilov priklenjenosti posameznika na stan, spol, kraj. Ta modernizacija je od ljudi terjala fleksibilnost in kreativnost. Če tega človek ni imel, je bil primoran delati na monotonem delovnem mestu, z malo možnosti napredovanja in slabo plačo (Ule, 1999: 264).

V devetdesetih se je začel pojavljati rastoč pritisk na mlade, da pridobijo tem boljšo in čim višjo izobrazbo. Posledično »priznanja«, »spričevala«, »nazive«. Konkurenca pri iskanju takšnih nazivov je povzročila, da se je mladost začela še podaljševati. To pomeni večji finančni zalogaj, strošek, ki so ga nosili starši. Prav tako pa je uspešnost v izobraževalnem sistemu začela veljati za poglavitno merilo uspešnosti družin. Vzgojne in izobraževalne ustanove so začele izgubljati monopol nad vzgojo in izobraževanjem otrok in mladine. Se pa je zato začel krepiti trg in ponudba neformalnih izobraževalnih ponudb in zunajšolskih učnih dejavnosti. Ves ta proces pa ima tudi svoje negativne učinke, saj povzroči pri mladostnikih preobremenjenost in stres zaradi občutkov neuspešnosti (Ule, 1999: 266).

Otroci so postali vse pogostejše objekti raznih anket in spraševanj, saj je njihovo mnenje postalo zanimivo za družbo. Mladi so že zgodaj prisiljeni, da odločajo o svojem življenju, da zgodaj sprejmejo daljnosežne življenjske odločitve, med drugim predvsem o izobrazbenih poteh. Pri mladih se je povečala sposobnost refleksije samih sebe in načrtov za prihodnje življenje. Ta življenjski potek je postal »predmet pogajanja« med njimi in starši. Uveljavljati so se začele nove oblike socialne kontrole mladih, zlasti kontrola preko potrošnje institucij prostega časa in kulturne industrije. Nove oblike kontrole so v primerjavi z neposredno,

hierarhično kontrolo staršev in šole posredne in zgrajene na formalnem principu enakosti ter svobode kupcev in uporabnikov. To vodi k zgodovinskemu koncu pedagoško zaščenega otroštva in mladosti. Kontrola je postala bolj brezosebna, funkcionalna in namesto kontrole vedenja v vsakdanjih situacijah se je začela pojavljati kontrola daljših življenjskih obdobj (Ule, 1999: 267–268).

Po eni strani so se začele zaostrovati abstraktne storilne zahteve (na primer v šoli), po drugi strani pa so se začele rahljati omejujoče vzgojne zapovedi v otroštvu. V sistemu šole so otroci morali zgodaj postati soodgovorni za osvojitev življenjske poti in raznih nazivov. Doma pa so v nasprotju s tem postali bolj svobodni, zlasti v primerjavi s tradicionalno vzgojo. Družina je tako za odrasle kot za mlade postala enklava zasebnosti in sprostitev. Zasebnost je vse bolj postajala mesto sorealizacije posameznika in ne mesto dolžnosti in obveznosti (Ule, 1999: 269).

»Mladost tako ni več niti predhodnica niti nasprotje odraslosti, temveč sta obe postali različni biografski dimenziji, ki sta vse bolj odvisni od samopripisovanja posameznika ali posameznice, ne pa od utrjenih družbenih konvencij in definicij« (Ule, 1999: 270).

1.5.5 MLADI 21. STOLETJA

»Občutek konca« je pomembno zaznamoval književnost dvajsetega stoletja, sedaj pa je zajel tudi ljudsko domišljijo. Današnje čase tako prevevajo razna opozorila pred neurji, zle slutnje in napovedi katastrof. Včasih so o tem pisali, razmišljali avantgardni umetniki in pesniki. Danes pa je po nacističnem holokavstu, grožnji jedrskega uničenja, izčrpavanju naravnih virov in napovedi ekološke katastrofe to postalo vsakodnevna skrb (Lasch, 2012: 21–22).

Mladi imajo v 21. stoletju trden vrednotni okvir. Skušajo biti optimisti in želijo prevzemati odgovornost za svojo usodo, se želijo osamosvajati in vključiti v družbo. To mladi počno, če so družbene razmere prave. Pri mladih je opazen trend individualizacije in tekmovalnosti. Žal pa je opazno tudi naraščanje zavračanja ustaljenih oblik družbenega delovanja, politične participacije, odklonilnosti do družbenih elit, nezaupanje v sistem in družbo, kar posledično pripelje do nezainteresiranosti za »velike družbene teme« (Debeljak, 2010: 6).

»Ta podatek morda niti ne bi bil tako skrb vzbujajoč, če ne bi hkrati ugotavljali, da so mladi na splošno nezainteresirani, da ne vstopajo v odnose z okolico, da so popolni egoisti ter jih ne zanima usoda širšega okolja in podobno. Pa to ni tako. Zaradi tega nas mora omenjena

družbena anomičnost toliko bolj skrbeti, saj kaže resne znake razkroja med mladimi in splošnim družbenim tkivom» (Debeljak, 2010: 6).

Mladi dandanes vse bolj čutijo prepad do družbe, saj menijo, da jih v najobčutljivejšem času pušča na cedilu. Ne čutijo, da so pozvani, da sodelujejo, in imajo občutek, da za njih veljajo strožja pravila (Debeljak, 2010: 6).

Dandanes se po eni strani povečuje stopnja brezposelnosti mladih, po drugi strani pa so vedno bolj pogoste nestalne in manj kakovostne oblike zaposlovanja. Prav ta negotovost pri zaposlovanju povzroča, da so mladi negotovi glede ustvarjanja lastnih družin. Mladost se danes ne more več pojmovati kot obdobje sorazmerno predvidljivega prehoda iz gotovega otroštva v gotovo odraslost s stabilno službo in na novo ustvarjeno družino (Lavrič, Flere, 2010: 64).

V poznomodernih družbah so mladi izrazito individualizirani in nepredvidljivi. Odraščanje, ki je bilo v preteklosti predvidljivo in standardizirano, je v sodobnih razmerah postalo individualni projekt, ki zahteva odgovornost vsakega posameznika posebej. Na ravni vrednot se je edini večji premik zgodil v smeri višanja ravni individualizma in pomena tekmovalnosti (Lavrič, 2010: 587).

Mladi so po koncu druge svetovne vojne pa do danes dosegli, da so postali pomemben del družbe in da se jih tako tudi obravnava. Družba se tako oblikuje posledično skupaj z mladimi. Mladi so tisti, ki imajo največ prostega časa, o preživetju odločajo sami glede na zmožnosti, interese in finančne omejitve.

1.6 MLADI V SLOVENIJI V ČASU OD 80-IH DO DANES

Bivša Jugoslavija ni prevzela vzhodnoevropskega modela realsocializma, ampak je kombinirala socializem z elementi tržne družbe in civilnodružbenega pluralizma. Zaradi tega se v njej niso razvile drastične oblike državno nadzorovane mladosti. Še posebej je to veljalo za Slovenijo, ki zaradi lege, bližine in odprtosti do Zahoda, višje ravni civilizacijske in ekonomske razvitosti, zaradi srednjeevropsko usmerjene kulturne in miselne tradicije ni mogla uveljaviti tipičnega vzhodnoevropskega modela odraščanja. Slovenija je od druge svetovne vojne in še posebej od šestdesetih let dalje doživljala posebno obliko spontane modernizacije. Potekala je v različnih družbenih podsistemi hkrati, in ni bila v celoti pod nadzorom političnega sistema (Ule, 1999: 278).

Zlasti obdobje konec sedemdesetih in osemdesetih let je bilo za slovensko mladino obdobje močnega družbenega prodora. Za kasnejši odhod iz Jugoslavije in prehod v postsocializem so bile najodločilnejše inovacije v sociokulturnem svetu, v težnjah k političnemu pluralizmu, v sprejemanju individualizma in tveganj, ki jih prinaša. Za to je bila potrebna najprej psihološka modernizacija kot podlaga za kasnejšo politično modernizacijo (Ule, 1999: 279).

Mladinska gibanja v osemdesetih letih so nakazovala na »drugačnost«. Uveljavljale so se drugačne kulture, zabave, nova znanja, informacije ter politične kulture. Mladi v Sloveniji so poznali in razvijali splet novih civilnodružbenih gibanj in organizacij, od povsem neformalnih in zunajsistemskih do povsem formalnih in sistemskih. V številnih takratnih socialističnih državah so šele tik pred letom 1990 dopustili ali sploh zaznali avtonomno dejavnost mladih, v Sloveniji pa se je to pojavljalo že od sedemdesetih let naprej. Zato so se mladinska gibanja in mladinska politika vedno bolj družbeno uveljavljala v samosvoje sociokulturne in politične mladinske scene (Ule, 1999: 279).

V Sloveniji je bil razmeroma zadovoljiv ekonomski standard in nizka stopnja brezposelnosti. To je omogočalo velikemu delu mladih eksperimentiranje z različnimi življenjskimi procesi, poteki in življenjskimi izkušnjami. Mladost se je začela individualizirati. Vse to je mlade v Sloveniji približalo zahodnoevropski mladini, obenem pa so jih razmere oddaljevale od mladih iz drugih delov Jugoslavije (Ule, 1999: 279).

Pri mladih se je takrat zgodil velik obrat od ideoloških tem, kot so politika, narod, religija, vojska k temam vsakodnevnega življenja kot so prijateljstvo, delo, zabava, študij, ljubezen. Mladi so postali pripravljeni na tveganja, za sprejemanje izzivov z ambicioznostjo, da si ustvarijo svoj življenjski stil, z navezanostjo na vnaprejšnje socialne in normativne sheme (Ule, 1999: 282).

S tem ko se je zgodil ta preobrat, so se lažje formirale različne subkulture, ki so v osemdesetih dobile dodaten pomen, tudi zaradi svoje številčnosti.

V devetdesetih so mladi odraščali v družbi, ki je bila v izrazitih procesih večkratne tranzicije slovenske družbe. Tranzicija iz socializma v postsocializem, tranzicija iz nekdanje Jugoslavije v samostojno slovensko državo in tranzicija iz industrijske v poindustrijsko družbo. Mladi so bili čez noč postavljeni v novo zgodovinsko in družbeno situacijo. Izginila je vodilna ideologija, ki jo je utrjevala šola. Najpomembnejše spremembe v Sloveniji so bile postopna

liberalizacija političnega sistema, odprtost v svet, dopuščanje elementov avtonomne javnosti in civilne družbe, izoblikovanje nekaterih pomembnih ekonomskih, finančnih in znanstvenih institucij, ki so bile na ravni zahodnega sveta. Zato so se mladi morali na novo umestiti v družbo (Ule, 1999: 283).

Mladi so se zavedali pomena dobrega izobraževanja, kar je takrat predstavljalo pogoj za nadaljnje življenje. Zato bi vsakršno zmanjševanje izobraževalnih možnosti imeli za hud udarec in za padec življenjskega standarda in perspektiv (Ule, 1999: 284).

Generacija devetdesetih je bila obremenjena z osnovnimi eksistenčnimi problemi. Z nezaposlenostjo, pomanjkanjem denarja in pritiski v šoli. V ospredje so prišli ekonomski problemi. Mladi se niso več obremenjevali s problemi prejšnjih generacij, kot so na primer pomanjkanje idealov in vzorov, dolgčas, premalo možnosti za zabavo in razvedrilo. Prav tako jih ni vznemirjala odsotnost političnega vpliva (Ule, 1999: 285).

Devetdeseta leta so pomenila tako v Sloveniji kot drugod po svetu spremembo v naravi kontrolnih mehanizmov in instanc v mladosti. Pred tem se je zdelo, da moč in obseg kontrolnih mehanizmov upadata in da je vedno več prostora za eksperimentiranje mladine. Da je situacija v mladosti vedno bolj permissivna. Toda v devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je sklop pritiskov na mlade povečal. Ti pritiski so doseganja različnih priznanj, izobraževalnih rezultatov in višjih kvalifikacijskih stopenj, saj je bil to predpogoj za zaposlovanje in ekonomsko neodvisnost. Mladi so začeli zmanjševati intenzivnost in obseg eksperimentiranja, posledično tudi zaradi vedno večje brezposelnosti med njimi (Ule, 1999: 287–288).

Velik del mladih v devetdesetih je svet začel doživljati kot grožnjo in ne kot izziv, ki ga morajo sprejeti in nanj produktivno odgovoriti z inovacijami, eksperimentiranjem ipd. Tak izziv je mladim v osemdesetih v Sloveniji predstavljala kriza socializma in jugoslovanske države. Je pa to razumljiv odziv na hitre spremembe v družbi, vsakdanjem življenju, kulturi in ideoloških formah, na katere mladi v devetdesetih niso imeli vpliva (Ule, 1999: 288–289).

Ule (2002: 26) omenja za devetdeseta dva močna dejavnika ki sta ovirala oziroma še vedno ovirata mlade, da bi razvijali in presegli družbeno infantilizacijo mladosti in odvisnost od izvirne družine, pritiskov nezaposlenosti in vse daljšega procesa izobraževanja. Prvi dejavnik je alternativna oblika zaposlovanja in delne zaposlitve, ki ne rešujejo mladih pred socioekonomsko odvisnostjo od odraslih, saj so te oblike dostopne le manjšemu delu mladih

in so časovno omejene. Drugi dejavnik pa je odsotnost avtonomnih vrstniških skupin in družbeno dejavnih mladinskih kultur, ki mladim ne dajejo specifične generacijske in subkulturne identitete in samozvesti. Zatorej so mladi bolj prepuščeni samim sebi in svojim »osebnim projektom«. Zmanjšuje se vloga vrstniških skupin in mladinskih kultur v oblikovanju identitete v odraščanju. Vse to pa vedno bolj zamenjuje nov pojav medgeneracijske fuzije in solidarnosti.

Pomen šolanja se je iz devetdesetih v 21. stoletje večal tudi zato, ker je veljalo prepričanje, da lahko živiš ekonomsko ugodno, če se izobražiš. Menim, da se je tudi zaradi izobraževalnega sistema podaljšala doba mladosti, kajti mladim to predstavlja skoraj edino možnost ugodnega življenja.

Mladost danes ne predstavlja več relativno neobremenjenega obdobja življenja, obdobja učenja in pripravljanja na življenje, eksperimentiranja. Mladi so obremenjeni z nerešenimi vprašanji o prihodnosti in se danes odzivajo na krizne izkušnje predvsem na dva načina:

- privatiziranje, umik v svoje vsakdanje zasebne svetove;
- prilaganje možnostim, izkoriščanje vseh priložnosti, ki se nam ponujajo, tudi če to pomeni odpoved kakšnim pomembnim interesom (Ule, 2008: 256).

In ravno to pomeni našo neodločnost in borbo za cilj, pri kateri nas nič ne bi ustavilo. Danes se mladi raje umaknemo v svoje zasebno življenje, v neko varnost, ki nam jo po navadi ponudi ravno družina in starši s svojim »helikopterskim starševstvom«.

Danes tradicionalne oblike zaposlenosti skoraj več ne poznamo. Zamenjujejo jih manj gotove, prožne oblike zaposlenosti, zvišuje se starost prvega vstopa na trg dela, sam prehod pa traja dlje in je vse bolj negotov. Vse več je začasnih zaposlitev, ki pa ne dosegajo želenih ciljev (Klanjšek, Lavrič, 2010: 125).

1.7 MLADI, PROSTI ČAS IN BREZDELJE

Prosti čas je bistvenega pomena pri mladih. To je čas, ko lahko ustvarjajo, se rekreirajo, preživljajo čas za računalnikom, televizijo, hodijo ven z družbo in se posledično socializirajo in vključujejo v subkulture. To je čas, ki ga imajo samo zase in jim daje občutek svobode. Ali pa je to brezdelje?

»Mladi svoj prosti čas preživljajo v različnih kontekstih (druženje z vrstniki, športne dejavnosti, preživljanje časa z družino, spremljanje medijev in uporaba IKT, organizirane dejavnosti, kulturno-umetniške dejavnosti, športne dejavnosti ipd.), ki torej lahko pomembno vplivajo na njihov razvoj« (Larson, 2000).

»Prostega časa ne oblikujejo le ideje, temveč tudi materialne sile, dostopnost dobrin in virov, učinki delovnega procesa na zmožnosti in želje ljudi.« (Frith, 1986: 244)

Mladi ljudje se ne razlikujejo od odraslih po količini prostega časa, temveč po tem, da je njihov prosti čas bolj »svobodne« narave. Mladi ljudje se ne ukvarjajo s situacijami njihovih staršev kot oskrbnikov družine in zaposlenih delavcev, so pa pod večjim neposrednim pritiskom glede načina izkoriščanja prostega časa (Frith, 1987: 78).

Brezdelje je zapletena, posebna organiziranost prostega časa, povezana z organizacijo samega dela. Ob koncu devetnajstega stoletja brezdelje ni bilo več priložnostni dogodek, pač pa je postalo vsakodnevno doživljanje nedela, postalo je rutina, saj je bilo potrebno tradicionalne vzorce sprostitve podrediti potrebam industrijskega delovnega procesa. Industrializacija je pomenila ostrejša ločevanja doma in dela. S prihodom kapitalistično usmerjene družbe je brezdelje postalo čas nakupovanja, proizvodnje in potrošnje dobrin. To je bilo osrednjega pomena za kapitalistično družbo, ki bazira na sami potrošnji. Ideologija za vsem tem je bila, da ljudje delajo, zato da lahko svoj prosti čas preživijo, kakor želijo. Z zaslužkom si lahko kupijo dobrine, doživetja ali omogočijo izpolnjevanje želja (Frith, 1986: 243).

Kot govori Frith (1986: 198), je mladinska uporaba brezdelja očitni pokazatelj problemov kapitalistične svobode in prisile. Mladina je model potrošnje.

Mladost je čas oblikovanja posameznika in v tem življenjskem obdobju ima prosti čas zelo pomembno vlogo. Mladostniki lahko s svojimi prostočasnimi dejavnostmi razvijajo sebe in medosebne odnose, ki bistveno vplivajo na njihov razvoj in dobrobit družbe.

Mladi imajo vedno več možnosti za aktivno preživljanje prostega časa, vendar se v veliki meri vdajajo brezdelju, včasih je temu kriv tudi ekonomski vidik. Prosti čas je, kot sem že omenil, v kapitalistični družbi pogojen z denarjem. Če želiš brezdelje preživeti v ustvarjanju glasbe, potrebuješ glasbeno opremo. Če se želiš ukvarjati s športom, potrebuješ športno opremo. Če si želiš pogledati gledališko predstavo, film, tekmo ... potrebuješ denar. Tudi zaradi tega so se začele razvijati različne mladinske kulture, subkulture, kjer so se mladi povezovali med seboj zaradi skupnih interesov in tudi glede na ostale zmožljivosti (finančne, ustvarjalne ...), kar pa je pogojeno tudi z družbenimi razredi.

Mladi so bili skozi čas dvajsetega stoletja edno bolj opremljeni s sredstvi za preživljanje prostega časa, kar se v enaindvajsetem stoletju le še stopnjuje.

Glede na današnjo količino prostega časa bi si mislil, da bo subkultura rastla. Menim, da je po eni strani vsekakor krivec za to, da se subkultura ne razvija, prav tehnologija, ki odvrča bistvene težave, probleme, s katerimi se moramo srečevati. Nudi prostor v nerealnem svetu, kjer se oseba počuti dobro in odmisli sedanjik.

Ko pomislimo na vse dejavnosti in možnosti, ki jih imajo mladi danes in posledično denar, ki je za to potreben, ne moremo mimo brezposelnosti, ki je na takšni stopnji, kot še nikoli. To pomeni več prostega časa, ki ga je zaradi finančnih ovir nemogoče preživljati, kot bi si posameznik želel. To pomeni tudi več brezdelja, več časa ob računalnikih in IKT, več časa med štirimi stenami z virtualnimi prijatelji.

1.8 OBŠOLSKE DEJAVNOSTI V OBČINI BREŽICE

V Brežicah je veliko športnih klubov in društev, ki nudijo prostočasne dejavnosti otrokom in mladini. Mladi lahko izbirajo med atletiko, badmintonom, karatejem, kegljanjem, košarko, nogometom, športnim plezanjem, rokometom, športnim streljanjem, kajak kanu sprintom, šahom, športno gimnastiko, kickboxingom in tenisom. Programi se izvajajo na zunanjih športnih površinah in v telovadnicah oziroma športni dvorani.

IZVAJALEC	PANOGA	Objekt/partner
AK Brežice	Atletika	Balon/AS/ETRŠ/gim. Telovadnica
BK Brežice	Badminton	ETRŠ
Karate klub Brežice	Karate	ETRŠ
Kegljaški klub Brežice	Kegljanje	ŠDB
Košarkaški klub Brežice	Košarka	Gimnazija
NK Brežice	Nogomet	NS, ŠDB, Gimnazija
Posavski alpinistični klub - ŠPO Brežice	Športno plezanje	ŠDB
RK Brežice	Rokomet	ŠDB
Strelski klub Brežice	Športno streljanje	ŠD strelišče Brežice
ŠD kajak kanu Brežice	Kajak kanu sprint	Krka Jamnik
ŠK Brežice	Šah	ŠD Brežice
TD Sokol Brežice	Športna gimnastika	ŠD Brežice, gimnazijska telovadnica
Thai boxing klub Brežice	Kickboxing	MCB
TK Brežice	Tenis	TKB/TČ/TKB

Tabela 1: Programi otrok in mladine usmerjene v kakovostni šport v Brežicah (vir: Občina Brežice).

Tudi nekatere vasi v občini mladini ponujajo prostočasne/obšolske dejavnosti. Programi kot so badminton, ju-jitsu, kajak kanu, rokomet, namizni tenis in tenis se večinoma izvajajo na športnih objektih tamkajšnjih osnovnih šol Pišce, Globoko, Dobova, razen tenisa in kajak kanu programa, ki se izvajata na Športno rekreacijskem centru Čatež in na teniškem igrišču Brezina.

IZVAJALEC	PANOGA	Objekt/partner
BK Pišce	Badminton	OŠ Pišce
DBV Katan Globoko	Ju-jitsu	OŠG/KSG
Kajak kanu klub Čatež	Kajak kanu	KS Čatež, ŠRC Grič
MRD Dobova	Rokomet	ŠDD
NTK Dobova	Namizni tenis	POŠ Kapele
TK Brezina	Tenis	TC Brezina

Tabela 2: Programi otrok in mladine usmerjene v kakovostni šport – okolica Brežic (vir: Občina Brežice).

1.8.1 ZAVOD ZA PODJETNIŠTVO, TURIZEM IN MLADINO BREŽICE (ZPTM)

Seveda pa šport ni edina interesna dejavnost s katero si mladi krajšajo prosti čas, je le ena izmed mnogih.

Zavod za podjetništvo, turizem in mladino Brežice (ZPTM Brežice) ima 3 notranje organizacijske enote:

- CPT,
- Mladinski center Brežice,
- Mladinski hotel Brežice.

Na področju dela z mladimi izvaja zavod naslednje naloge kot javno službo:

- organiziranje in izvajanje dejavnosti kulturnega, neformalnega izobraževanja informativnega, socialnega in športnega značaja;
- sistematično razvijanje mobilnosti mladih in razvijanje ter izvajanje programov mladinskega turizma;
- skrb za razvoj in promocijo mladih ustvarjalnih skupin in posameznikov, mladinskega dela ter mladinske in otroške dejavnosti;
- skrb za razvoj in promocijo neformalnega izobraževanja za mlade.

ZPTM Brežice še zlasti izvaja naslednje aktivnosti:

- zbira in posreduje informacije za potrebe mladih;
- organizira, koordinira in izvaja dejavnosti in prireditve, tudi širšega pomena, za mlade;
- nudi organizacijsko in tehnično pomoč nevladnim organizacijam in fizičnim osebam, ki izvajajo dejavnosti za mlade;
- organizira in izvaja izmenjave mladih, omogoča jim delo z računalniki in dostop do interneta ter zagotavlja dostopnost in uporabo gradiv, ki so splošno dostopna na elektronskih medijih;
- organizira posebne oblike dejavnosti za otroke in mladino, ki so namenjene povečevanju aktivnosti mladih;
- organizira posebne oblike dejavnosti za otroke in mladino s posebnimi potrebami.

ZPTM sodeluje z zavodi in drugimi organizacijami s področja mladih, podjetništva, turizma, izobraževanja, kulture, športa ... v občini Brežice z namenom povezovanja in krepite dejavnosti podjetništva, turizma in mladih.

Sodelovanje s šolami (sodelovanje v projektih):

- mladinske delavnice (tematsko informiranje mladih, kot npr. informiranje o programu Mladi v akciji);
- "Živa info točka" (informiranje na terenu, info akcije v obliki javnomnenjskih raziskav, ulične animacije mladih skozi oko kamere);
- "Žuram s prijatelji, ne z drogo" (preventivni projekt osveščanja o rabi prepovedanih substanc, sklop naravoslovnih dni v vseh osnovnih šolah v občini Brežice);
- delavnice podjetništva in dnevi podjetništva;
- podjetniško obrtni in kmetijski sejem (udeležba šol na sejmu in delavnicah za bodoče podjetnike);
- start up za mlade podjetnike;
- rekreacija in dobro počutje mladih – Fakulteta za turizem.

Mladinski center Brežice tudi nudi prostore za aktivnosti in promocijo dejavnosti posameznikom in skupinam. V sklopu kulturnih dejavnosti se mesečno v Mladinskem centru odvijajo koncerti popularne glasbe, gledališke predstave, razstave, literarni dogodki in tematski večeri. MC ponuja prostore, kjer lahko mladi ustvarjajo s pomočjo tehnike in nudenega znanja.

Zastavljeni cilji:

- nuditi dostopnost brezplačne infrastrukture širokem krogu lokalnega prebivalstva, predvsem mladini;
- promovirati kulturna in ustvarjalna dela s pomočjo prireditev, razstav;
- povezovati kulturne izvajalce v sklopu festivalov in skupnih dogodkov – javnih nastopov.

Če primerjam svoje odraščanje v Brežicah z današnjim, ugotovim, da sam nisem imel toliko možnosti, kar se tiče športnih dejavnosti, kajti danes je bistveno več športnih objektov in klubov, ki ponujajo toliko dejavnosti, da lahko vsak mladostnik najde nekaj zase.

Tako kot se potrošnja in trg konstantno večata, se posledično večja ponudba mladini. To bi pomenilo, da so mladi danes zelo aktivni v svojem prostem času.

Do kakšne stopnje pa mladi to ponudbo izkoriščajo in sodelujejo v njej, je vprašanje, na katerega bom skušal odgovoriti v empiričnem delu naloge.

2. EMPIRIČNI DEL

2.1 PROBLEM

Opažam, da je na področju Brežic vedno manj članov delavske subkulture. Ljudje, ki so znotraj te subkulture, se le starajo, ni pa podmladka, ki bi subkulturi dal nov zagon in vrisal nove smernice. Ali se je na področju Brežic cikel subkulture delavskega razreda na tej točki zaključil? Kje se skrivajo razlogi za to? Kaj to prinaša družbi in kaj prihodnost prinaša pripadnikom, kot tudi tistim, ki niso del tega sistema? Z upadom moči delavske subkulture Brežice izgubljajo del kulture, glasbe, ki jo nudi.

2.1.1 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

Zaradi obsežnosti in kompleksnosti so vprašanja razdeljena na temeljna raziskovalna vprašanja in podvprašanja.

Zaradi boljšega pregleda nad problematiko je bilo potrebno raziskati pogled članov subkulture in pogled ljudi, ki niso del nje. Tako sem dobil dva pogleda na problematiko, notranjega in zunanjega. Čeprav se vprašanja obeh pogledov nekoliko razlikujejo, gre za iskanje istega bistva. Raziskovalna vprašanja so raziskovala naslednja področja:

NOTRANJI POGLED

1. Začetek (kdaj se je začelo in kako se je začelo):

- kaj vas je pritegnilo pri tej subkulturi;
- kaj vam je subkultura pomenila, vam pomeni;
- zakaj ste takrat obstali v dani subkulturi?

2. Svet okoli:

- kako je na vas gledala družba;
- kako vas je družba sprejemala;
- vaš pogled na takratno družbo;
- iz kakšnega okolja ste izhajali?

3. Organiziranost subkulture:

- kje ste se takrat zadrževali v prostem času (klubi, prostori za druženje);
- kaj ste počeli v prostem času;
- kakšne so bile možnosti ustvarjanja;
- kako je bila subkultura povezana?

4. Identifikacija z družbo in stil:

- kakšen pomen je takrat imela zunanja podoba;
- kje ste dobili material za stilsko podobo?

5. Pogled iz današnjega časa:

- kdaj menite, da je imela subkultura največji pomen, moč;
- moč in pomembnost subkulture danes;
- zakaj bi morala ta subkultura obstajati še danes;
- kakšna je angažiranost mladine;
- ali mislite, da subkultura delavskega razreda zamira;
- zakaj se še vedno zadržujete v krogu te subkulture in kaj vam pomeni?

ZUNANJI POGLED

1. Kako bi se vi opredelili v vaši mladosti?
2. Kje ste se zadrževali v svojem prostem času?
3. Kaj ste počeli v prostem času?
4. Kako ste gledali na člane delavske subkulture metala, punka in rocka?
5. Kako ste sprejemali ljudi, ki so bili del te subkulture?
6. Kako mislite, da jih je sprejemala takratna družba?
7. Kaj mislite o stilu subkulture?
8. Zakaj vas subkultura ni nikoli interesirala, če vas pa je, zakaj se niste priključili?

9. Kaj ste si mislili o zunanji podobi članov subkulture delavskega razreda?
10. Ste bili kdaj na punk, metal, rock koncertu in kako vam je bilo?
11. Kakšen pomen, mislite, da ima subkultura?
12. Kako danes gledate na člane dane subkulture?
13. Menite, da ima ta subkultura še vedno isto moč kot v vaši mladosti?
14. Si želite, da bi bila subkultura bolje zastopana v svetu?

3. METODOLOGIJA

3.1 VRSTA RAZISKAVE

Uporabil sem eksplorativno oziroma poizvedovalno raziskavo, glede na proces spoznavanja. Raziskava je izkustvena (empirična), saj sem s pomočjo spraševanja prišel do novega neposrednega izkustvenega gradiva. Raziskava je kvalitativna, ker sem zbral besedne opise intervjuvancev na podlagi nestandardiziranega intervjuja (Mesec, 2007).

3.2 MERSKI INSTRUMENTI IN VIRI PODATKOV

Uporabil sem polstrukturiran intervju, ki je bil opravljen neposredno v stiku z intervjuvancem. Polstrukturiran intervju sem izbral, ker sem imel temeljna vprašanja, pripravljena vnaprej, podvprašanja pa sem oblikoval sproti med intervjujem, na podlagi danih odgovorov.

3.3 POPULACIJA IN VZORČENJE

Populacija je heterogena. Intervjuje sem opravil s šestimi osebami iz različnih časovnih obdobij – osemdeseta in devetdeseta leta dvajsetega st. ter enaindvajseto stoletje. Trije od njih so aktivni člani delavske subkulture, trije pa niso bili nikoli pripadniki niti simpatizerji punka, rocka ali heavy metala.

Vzorec je neslučajnostni in namenski, saj sem preučeval tipične predstavnike določene populacije. V intervjujih sem zajel obdobje 80., 90. let prejšnjega stoletja in obdobja 2000 – 2010, ter 2010 – 2015. Zanimalo me je predvsem obdobje mladostniških let intervjuvancev, kar je bistvenega pomena za sam cikel subkulture.

Oznaka intervjuja	Obdobje mladostniških let	Pogled: notranji/zunanji	Oseba
A	80. leta prejšnjega stoletja	Notranji	Goran
B	90. leta prejšnjega stoletja	Notranji	Tomi
C	90. leta prejšnjega stoletja	Zunanji	Jasmina

D	2000 – 2010	Notranji	Marko R.
E	2000 – 2010	Zunanji	Hana
F	2010 – 2015	Zunanji	Marko L.

Tabela 3: Pregled intervjuvancev (vir: lastni).

3.4 ZBIRANJE PODATKOV

Skozi večletno opazovanje subkulture sem se odločil za temo, ki jo bom raziskoval. Pri zbiranju podatkov sem se obrnil na svojega somentorja, ki mi je pomagal sestaviti, določiti ključ, po katerem sem iskal intervjuvance. Intervjuvanci so moji prijatelji, znanci ali prijatelji prijateljev. Brežice so majhno mesto, zato mi ni bilo težko najti primernih oseb. Z vsakim intervjuvancem sem stopil v stik osebno ali telefonsko in se z njim dogovoril, kdaj in kje bova opravila intervju, glede na njegove obveznosti in prosti čas.

Intervjuje sem opravil v času od 12. 5. 2015 do 22. 5. 2015 na različnih lokacijah (doma, v lokalih). Vsak intervju sem, s privoljenjem sodelujočega, posnel zaradi natančnejšega navajanja in zapisa prejetih odgovorov.

3.5 OBDELAVA IN ANALIZA PODATKOV

Intervjuje sem najprej dobesedno zapisal, nato pa sem jih še uredil v smiselno celoto. Skušal sem ohraniti pogovorni neknjižni jezik tam, kjer se mi je to zdelo smiselno. Gradivo sem zaradi daljših besednih opisov uredil na kvalitativen način. Nato sem intervjuje poimenoval z A, B, C, D, E, in F. Vsako izjavo osebe sem oštevilčil, npr. A1 – prva izjava intervjuvanca A, B4 – četrta izjava intervjuvanca B itd. Analizo sem nadaljeval z odprtim kodiranjem, kjer sem izjavam dopisoval pojme, jih združeval in jim pripisoval kategorije.

Številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A1	Pred svojim dvajsetim letom sem se počutil kot del takratne rock kulture, hipijevske kulture.	pred dvajsetim letom del rock in hipi kulture	začetek poistovetenja s subkulturo
A2	Vedno je bila v prvem planu svoboda izražanja.	svoboda izražanja	subkulturna privlačnost
A3	Nepriznavanje kakršnihkoli meja, omejitev v razmišljanju in potem tudi v izražanju.	brez omejitev v razmišljanju in izražanju	subkulturna privlačnost
A4	Torej hipi, kot v načinu neomejenega plavanja v bazenu razmišljanj ob pomoči raznoraznih substanc in stimulantov je imelo uporniško noto.	hipijevstvo je imelo uporniško noto	subkulturna privlačnost
A5	Po dvajsetem letu pa sem definitivno stopil na stran punk kulture.	po dvajsetem letu punk	začetek poistovetenja s subkulturo

Tabela 4: Primer odprtega kodiranja.

Kasneje sem kategorije izpisal in jim pripisal pojme ter številke izjav. Kategorije so različne glede na pripadnost intervjuvancev raziskovani subkulturi.

Nato sem naredil osno kodiranje. Izpisal sem vse kategorije in pod njimi pojme, ki sodijo pod isto kategorijo. Pojmom sem nato v oklepaju pripisal izjave in številko izjave. Pod vsako kategorijo sem prav tako napisal osebo, ki je podala pojme, izjave, saj se pojmi v večini razlikujejo. Pojmov različnih oseb zaradi boljše preglednosti in lažjega ločevanja na časovni osi nisem združeval, saj je vsaka oseba odraščala v drugem obdobju, prav tako sem ločil osebe, ki so podale notranji in osebe, ki so podale zunanji pogled.

Primer osnega kodiranja (celoten postopek v Prilogi 1 in v Prilogi 2):

SUBKULTURNA PRIVLAČNOST (notranji pogled)

Goran

- V prvem planu svoboda izražanja (je bila vedno v prvem planu svoboda izražanja – A2).
- Brez omejitev v razmišljanju in izražanju (Nepriiznavanje kakršnihkoli mej, omejitev v razmišljanju in potem tudi v izražanju. – A3).
- Hipijevstvo je imelo uporno noto (Torej hipi, kot v načinu neomejenega plavanja v bazenu razmišljanj ob pomoči raznoraznih substanc in stimulantov je imelo uporniško noto. – A4).
- Punk je imel izraz jeze, nasprotovanja, rušenja, nepriiznavanja avtoritet. Anarhistična nota (Punk je imel pa, bolj kot karkoli drugega, ravno ta izraz neke jeze, nasprotovanja, rušenja, nepriiznavanja nobene avtoritete. Imel je to anarhistično noto. – A6).
- Destrukcija (Prvenstveno destrukcijo. – A7).
- Klic k akciji, spremembi, klic, ki ruši (Torej klic k akciji, klic k spremembi, klic, ki ruši. – A8).
- Moč, šus, razbijaštvo glasbe (Prvenstveno ta moč, šus, to razbijaštvo glasbe. – A10).
- Družbeni angažma (vzporedno tudi ta družbeni angažma – A11).
- Družbena komponenta kot prevladujoča (Družbena komponenta je prevladala. – A12).

Tomi

- Horror filmi (Horror filmi v začetku. – B3).

- Metallica, Skid Row, Pantera, Wasp (Bandi, kot so Metallica, Skid Row, Pantera, Wasp. – B4).
- Hitro, hrupno (Vse je bilo kul, le da je bilo hitro in hrupno. – B5).
- Stil, imidž, glasba (Privlačil me je stil, imidž in glasba. – B6).
- Zvok (Bil je to ta »sound«, ki ga slišiš in veš, da ti to odgovarja. – B7).
- Grozljivke v povezavi z besedili (Horror movies povezava, besedila v povezavi s tem. – B8).

Marko R.

- Glasba (Sama glasba. – D4).
- Moda, stil (Moda, stil oblačenja. – D6).
- Isto misleča družba (Da sem bil obdan z družbo, ki je bila isto misleča. – D10).
- Ob glasbi lahko kričiš, poješ, udariš šutko (Pa kričiš lahko zraven, pa poješ, pa šutko udariš, pa marsikaj. – D36).

SUBKULTURNA PRIVLAČNOST (zunanji pogled)

Jasmina

- Ni je privlačila (Ne. Nikoli. – C26, Ne. Nikoli. – C31).
- Ni razmišljala, da bi se pridružila (Nisem razmišljala, da bi se v to vključila. – C27).
- V tem se ni našla (Nikoli se nisem v tem našla. – C28).
- Glasba ni bila privlačna (Glasba mi ni bila všeč, ker je bila preglasna. – C29).
- Nobena subkultura dovolj zanimiva (Nobena subkultura ni navduševala, sem se raje držala »mainstreama«. – C30).
- Usmeritev v to, kar te privlači (Sem hotela oditi nekam, kamor me je privlačilo. – C32).
- Metal je bil neprivlačen (Metal recimo, me ni privlačil. – C33).
- Ni poznala (Tega nisem poznala. – C35).
- Koncerti so bili neprivlačni (Me koncerti niso privlačili. – C36).

Hana

- Glasba, slog oblačenja nista všečna (Ne morem reči, da mi je bila všeč glasba ali pa njihov slog oblačenja. – E 13).

- Nikoli privlačna (Ne, nikoli. – E 27).
- Nezanimivo (Pač, to me ni zanimalo nikoli. – E 2).
- Vključevanje preko druženja s prijatelji (Sem se vključevala z druženjem s prijatelji, da bi se pa pridružila, pa ne. – E 30).
- Glasba neprimerna za prosti čas (ne bi nikoli prižgala te glasbe v svojem prostem času – E31).
- Neidentificiranje s subkulturo (se ne bi nikoli našla v tem – E 32).
- Druženje (nisem bila tam zaradi glasbe, pač pa zaradi druženja – E 37, družila bi se z njimi, če bi se razumeli – E 43).
- Ni se videla v subkulturi (Nikoli se v tem nisem videla. – E 65).

Marko L.

- Punk, metal sta nezanimiva (punk, metal, to me ni nikoli zanimalo – F 29, Metal, punk me pa nikoli ni zanimalo. – F 40).
- Nezanimivo, ker ni imel prijatelja v tem (Mogoče zaradi družbe, ker nikoli nisem imel prijatelja, ki bi bil v tem. – F 30).
- Mogoče bi se pridružil, če bi imel drugo družbo, živel v večjem mestu (Če bi imel druge prijatelje, ali pa če bi odraščal v kakšnem večjem mestu, bi bilo bolj verjetno. – F 31).
- Nikoli privlačila (Ne, nikoli. – F33).
- Ni bilo priložnosti za vključitev (nisem imel priložnosti, da bi se vključil – F34).

V naslednjem koraku sem zapisal kategorije in kaj je njihov bistveni pomen. Pri vsakem intervjuvancu sem se osredotočil na čas, v katerem je bil mlad (srednješolska leta) in dejstva, ki so tisti čas zaznamovala ali zaznamujejo.

Kategorije (notranji pogled)

Začetek poistovetenja s subkulturo: v tej kategoriji sem povzel izjave, ki določajo, kdaj se je oseba poistovetila s subkulturo – časovno in starostno.

Subkulturalna privlačnost: povzema pojme, ki določajo, kaj je bilo v subkulturi tisto, kar je posameznika pritegnilo.

Kako si se obdržal v subkulturi: povzema, kako se je osebi uspelo zadržati v subkulturi, kaj ji subkultura prinaša in zakaj je smiselno, da se je oklepa.

Pogled vrstnikov: kako so gledali oziroma kako gledajo vrstniki na člane subkulture. Kakšna je ali je bila njihova predstava o subkulturi delavskega razreda in njenih članih.

Ozadje članov: iz kakšne družbene, družinske sredine prihajajo člani subkulture in ali je to pomembno pri določevanju subkulture.

Prosti čas: kje so pripadniki subkulture preživljali prosti čas in kaj so delali v prostem času.

Možnosti za ustvarjanje: kakšne so bile možnosti udejstvovanja v subkulturnem ustvarjanju. Kaj so dejavniki, ki so vzpodbujali ali pa zavirali ustvarjanje.

Subkulturni material za stilsko podobo: kje člani kupujejo oziroma so kupovali, dobili, naredili material za stilsko podobo, ki je velikega pomena in označuje to subkulturo.

Zunanja podoba: Kakšne so razlike od nekdaj, pa do danes.

Opijati in subkultura: Kakšnega pomena so opijati in kolikšen del subkulturne pripadnosti predstavljajo.

Subkultura nekoč: kakšen je pogled intervjuvanca na preteklost te subkulture, kako so se nekoč povezovali in kakšne so bile možnosti za obstoj.

Subkultura danes: zajema pogled intervjuvanca na subkulturo danes in kako vidi njen razvoj oziroma stagniranje v prihodnosti.

Pomen subkulture: Kaj je pomenila oziroma pomeni subkultura članom in nasploh kako vidijo, občutijo pomembnost subkulture.

Sedanjik – nekoč: Kako so včasih živeli najstniki in kakšne možnosti so imeli, kaj je bilo takrat na voljo.

Sedanjik – danes: Kako danes vidijo svet v katerem živijo. Kategorija zajema poglede članov na najstnike današnjega časa in njihov stil življenja ter umeščanje v družbo.

Kategorije (zunanji pogled)

Oprelitev mladosti: zajema izjave intervjuvancev, kako se oziroma so se v mladosti opredeljevali.

Subkultura privlačnost: zajema, kaj je privlačnega in neprivlačnega na subkulturi za osebo, ki ni bila nikoli del tega.

Pogled vrstnikov: zajema izjave, kako so dojemali vrstniki člane subkulture, kako jih danes dojemajo.

Ozadje članov: iz kakšnega ozadja mislijo, da prihajajo člani subkulture delavskega razreda.

Prosti čas: povzema, kako in kje preživljajo oziroma so preživljali prosti čas.

Stilska podoba subkulture: povzema izjave, ki govorijo, kako zaznajo pripadnike te subkulture, kaj menijo o njihovem stilu in zunanji podobi.

Pogled na subkulturo in člane: kako dojemajo subkulturo in njene člane.

Subkultura nekoč: kakšen pomen je imela subkultura v njihovem obdobju, kako je bilo to čutiti.

Subkultura danes: izjave o današnjem pogledu na to subkulturo, kam jo umeščajo in kaj je danes drugače kot včasih.

Pomen subkulture: kaj mislijo o pomenu subkulture, zakaj je oziroma zakaj ni pomembna.

Sedanjik – nekoč: kako gledajo na življenje nekoč.

Sedanjik – danes: kako gledajo na življenje danes.

Kategorije, ki so iste pri notranjem in zunanjem pogledu, sem združil, ostale sem pustil takšne, kot so. Skupne kategorije so podčrtane. Dobil sem 19 kategorij, skupne kategorije so

podčrtane (1. začetek poistovetenja, 2. opredelitev mladosti, 3. subkulturna privlačnost, 4. kako si se obdržal v subkulturi, 5. pogled zunanje družbe, 6. pogled vrstnikov, 7. ozadje članov, 8. prosti čas, 9. stilska podoba subkulture, 10. pogled na subkulturo in člane, 11. možnosti za ustvarjanje, 12. subkulturni material za stilsko podobo, 13. zunanja podoba, 14. opijati in subkultura, 15. subkultura nekoč, 16. subkultura danes, 17. pomen subkulture, 18. sedanjik – nekoč, 19. sedanjik – danes).

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

V tem delu bom predstavil rezultate vsake kategorije. Po rezultatih sledi razprava, ki je v poševnem tisku.

1. ZAČETEK POISTOVETENJA S SUBKULTURO (notranji pogled)

Na začetku me je zanimalo, kdaj so sogovorniki postali del subkulture. Kdaj so sami sebe dojemali kot del te in koliko so bili takrat stari. Goran je bil **pred dvajsetim letom del rock in hihi kulture** (*pred svojim dvajsetim letom sem se počutil kot del takratne rock kulture, hihijske kulture – A1*), **po dvajsetem letu pa punk** (*Po dvajsetem letu pa sem definitivno stopil na stran punk kulture. – A5*) subkulture. Tomi je povedal, da se je kot del začel počutiti **89. – 90. leta** (*89., 90. leta – B2*), pri svojih **13 – 14 letih** (*13, oziroma 14 let – B1*), medtem ko je Marko glasbo začel poslušati **pri desetih, enajstih letih** (*začel to poslušati pri desetih, enajstih letih – D2*), kot član subkulture pa se je počutil, **ko je začel ven hoditi** (*prav član postal takrat, ko smo začeli ven hoditi – D1*).

2. OPREDELITEV MLADOSTI (zunanji pogled)

Opredelitev intervjuvancev v njihovih najstniških letih me je zanimala zato, da sem lažje razjasnil, s kom opravljam intervju. Vsi trije so bili ali so **subkulturno neangažirani** (*nisem bila v nobeni subkulturi – C2, nisem bila v nobeni subkulturi – E1, ne sodim v nobeno subkulturo – F1*). Okolju so se **prilagodili** (*sem se vedno prilagodila – E2*) in **ne izstopali** (*nikjer nisem izstopala – C1, oblačim se pa tudi tako, kot večina – F2*). Sta pa Jasmina in Hana povedali, da sta bili **pod vplivom Hrvaške in jugo glasbe** (*še najbolj pod vplivom Hrvaške glasbe – C6, sem pa takrat poslušala večinoma jugo glasbo, pa house sem tudi imela rada – E3*), medtem ko je Marko L. izpostavil, da med drugim **poslušata tudi rock** (*poslušam tudi rock, mi je všeč – F10*).

3. SUBKULTURNA PRIVLAČNOST (notranji, zunanji pogled)

Kot privlačnost je Goran omenil **svobodo izražanja** (*je bila vedno v prvem planu svoboda izražanja – A2*), ki jo je subkultura nudila. Želel je biti **brez omejitev v razmišljanju in izražanju** (*nepriznavanje kakršnihkoli meja, omejitev v razmišljanju in izražanju – A3*). Govori o tem, da **je imelo hihijevstvo uporno noto** (*Torej hihi, kot v načinu neomejenega plavanja v bazenu razmišljanj ob pomoči raznoraznih substanc in stimulantov je imelo*

uporniško noto. – A4), pri punku pa ga je privlačil izraz jeze, nasprotovanja, rušenja, nepriznavanja avtoritet in anarhistična nota (Punk je imel pa, bolj kot karkoli drugega, ravno ta izraz neke jeze, nasprotovanja, rušenja, nepriznavanja nobene avtoritete. Imel je to anarhistično noto. – A6), ter klic k akciji, spremembi, klic, ki ruši (Torej klic k akciji, klic k spremembi, klic, ki ruši. – A8) in družbeni angažma (vzporedno tudi ta družbeni angažma – A11). Tomija, Gorana in Marka je privlačil zvok (Bil je to ta »sound«, ki ga slišiš in veš, da ti to odgovarja. – B7) glasbe, moč, šus in hrupnost (Prvenstveno ta moč, šus, to razbijaštvo glasbe. – A10, Vse je bilo kul, le da je bilo hitro in hrupno. – B5) in nasploh sama subkulturalna glasba (Sama glasba. – D4). Tomi je prav tako izpostavil glasbene skupine (Bandi, kot so Metallica, Skid Row, Pantera, Wasp. – B4) in horror filme (Horror filmi v začetku. – B3) in njihovo povezavo z besedili (Horror movies povezuje, besedila v povezavi s tem. – B8). Marka in Tomija je privlačil tudi stil, imidž (Privlačil me je stil, imidž in glasba. – B6, Moda, stil oblačenja. – D6, Pa kričiš lahko zraven, pa poješ, pa šutko udariš, pa marsikaj. – D36) kot isto misleča družba (Da sem bil obdan z družbo, ki je bila isto misleča. – D10)

Zanimiva je perspektiva ljudi, ki odraščajo v različnih časovnih obdobjih. Goranu je v osemdesetih veliko pomenila svoboda izražanja in družbeni angažma. Nekakšno nasprotovanje sistemu, nepriznavanje avtoritet. Ta, kot pravi, anarhistična nota. Prav to ga je pri subkulturi pritegnilo. Medtem ko je Tomi dal velik pomen grozljivim filmom in izgledu, ki ga subkultura ponuja. Imidž, stil oblačenja poudarja tudi Marko, ki pove, da je velik faktor pri vsemu tudi družba – krog mladih z enakimi nazori in mišljenjem. Je pa vsem trem skupna glasba, za katero bi lahko rekli, da je glavni faktor pri opredelitvi mladostnika in subkulture.

Medtem ko intervjuvanci z zunanjim pogledom govorijo o neprivlačnosti subkulture (ne, nikoli – C26, C31, E27, F33, sem hotela oditi nekam, kamor me je privlačilo – C32, metal recimo, me ni privlačil – C33, me koncerti niso privlačili – C36, pač, to me ni zanimalo nikoli – E29, nikoli se v tem nisem videla – E65), čeprav Marko pušča odprte možnosti, ker ni imel prijatelja v tem (mogoče zaradi družbe, ker nikoli nisem imel prijatelja, ki bi bil v tem. – F30, Če bi imel druge prijatelje ali pa če bi odraščal v kakšnem večjem mestu recimo, potem bi bilo bolj verjetno – F31, nisem imel priložnosti, da bi se vključil – F34). Prav tako vsi govorijo o nevšečni in nezanimivi glasbi (glasba mi ni bila všeč, ker je bila preglasna – C29, metal, recimo, me ni privlačil – C33, ne bi nikoli prižgala te glasbe v svojem prostem času –

E31, nisem bila tam zaradi glasbe, pač pa zaradi druženja – E37, punk, metal, to me ni nikoli zanimalo – F29, metal, punk me pa nikoli nista zanimala – F40).

Ljudje z zunanjim pogledom govorijo o neprivlačnosti subkulture. O neprivlačnosti koncertov, glasbe, ki je zanje nezanimiva in nevšečna. Razen Marko L., ki je trenutno v najstniških letih, pušča odprte možnosti, ko pravi, da če bi imel prijatelje ali družbo, ki bi bila v subkulturi, bi mogoče tudi sam postal član.

4. KAKO SI SE OBDRŽAL V SUBKULTURI (notranji pogled)

Glede na to, da so intervjuvanci z notranjim pogledom še vedno aktivni del subkulture, me je zanimalo, kaj je tisto, kar jih v tem drži. Zakaj toliko let vztrajajo pri tem in posledično, kaj imajo od tega vztrajanja na sceni. Goran je izpostavil **spoznanja do odprtega, kritičnega pogleda, razumevanja** (*Ko enkrat prideš do te stopnje, da zanikaš boga, da zanikaš to, v kar si verjel celo življenje, takrat mislim, da za vedno ostaneš odprt, imaš kritičen pogled, kritično razumevanje, kritično dojemanje stvari. – A20*), medtem ko Tomi in Marko govorita o **izstopanju** (*smo preko te subkulture izstopal – B10, želel sem si izstopati, se odmakniti od okolice – B11, se nisem videl kot del povprečne mase – B12, da sem bil nekoliko drugačen od ostalih – D5, da sem bil nekaj posebnega – D9*) in **medgeneracijski izmenjavi materiala** (*starejši sosedje, ki so snemali kasete, videokasete – B9, če si bil »kul« otrok, si veliko lahko dobil od starejših generacij, preko »tape tradinga« – B20, smo z ostalimi bandi sodelovali in si izmenjavali material – B21, prosil prijatelja, da ti presname kaseto – B24, so prišli cd-ji in smo si to začel izmenjavat – D56, v začetku originalne cd-je, potem pa vem, da smo si jih že presnemaval, ko nas je večina imela pekače – D57, večino smo dobili od starejše generacije – D58*), ki je bila bistvenega pomena pri samem spoznavanju glasbe in subkulturnih glasbenih skupin. Marko omenja še samo **kulturo** (*kultura, koncerti, stil, družba – D8*) subkulture.

Goran pravi, da ko kot oseba prideš do odprtega, kritičnega pogleda in razumevanja, se več ne moreš vrniti na stara pota. Ostaneš odprt in razumevajoč in se zadržiš v okolju, ki ti to nudi. Zanimivo je dejstvo o izstopanju, ki v bistvu pomeni, da se ne počutiš kot del »povprečne« mase ljudi. Samo zadrževanje članov v subkulturi omogoča tudi starejša generacija, ki subkulturo in njeno bistvo prenaša v naslednjo generacijo, sprejemanje in nudenje medsebojne opore ter medgeneracijska izmenjava (predvsem) materiala. Kultura pa

je bistvenega pomena, saj varuje člane in jim nudi to, kar potrebujejo, dokler se tega ne naveličajo. Vsekakor se sogovorniki slednje še niso naužili, naveličali.

Najpomembnejši element heavy metal scene so koncerti, saj glasbeni pomen subkulture izhaja iz živih nastopov, koncertov. Imidž, način obnašanja in druženja, glasba, ples, sporočilnost, to so vsi elementi, ki delujejo v tem okolju koncerta skladno in enotno. Koncert je za metalce in metalke poseben obred. Imidži so za to priložnost skrbno oblikovani, prav tako pa je pogosto nošenje majice nastopajoče skupine (Prezelj, 1999: 94).

5. POGLED ZUNANJE DRUŽBE (notranji pogled)

V tej kategoriji bom predstavil občutke članov subkulture, ki so jih v svojem obdobju imeli zaradi zunanje družbe. Kako je po njihovem ta družba njih dojemala, gledala, sprejemala. Goran pravi, da je bilo **ljudstvo, masa ljudi tolerantno** (*To ljudstvo, ali masa ljudi, je v tistem času bila zelo tolerantna. – A21*), saj so stali **na isti strani v boju za boljši jutri** (*nekako pa je smatralo, da smo na isti strani v boju za boljši jutri – A24*). Sicer pa omenja tudi drugačen pogled, o katerem govorita Tomi in Marko, **negativen pogled** (*primestno, malomeščansko, podeželsko ljudstvo ni čutilo simpatij do punka, rocka – A23, Predvsem negativno – B27, So mislili, da bomo pristali tam, kot Brežiški narkomani – B32, Se še vedno dogaja, da te tu pa tam čudno gledajo – D15, recimo, službe nisem dobil zaradi svojega izgleda – D16*). Tomi na tem mestu izpostavi **redke izjeme** (*redke izjeme, kot je mama prijatelja – B28*) in **šolo** (*dovolili, če je le bilo v šoli vse v redu – B29*), medtem ko Marko govori o obravnavanju **šolskega sistema** (*mene osebno ne dobro, kar se tiče šole, šolskega sistema – D11, s strani učiteljev sem definitivno bil obravnavan drugače – D12*)

Goran govori o osemdesetih kot časih, ko so ljudje sprejemali člane subkulture. Bilo je tolerantno ljudstvo na isti strani za boljši jutri, čeprav med drugim omenja primestno, malomeščansko ljudstvo, ki ni čutilo simpatij do rocka in punka. Tomi in Marko podata negativen pogled ljudi okoli njiju, ker so jih obsojali in metalce so nekateri celo enačili z brežiškimi narkomani. Marko pravi, je bil šolski sistem negativno naravnan do pripadnikov subkulture in da ni dobil službe zaradi napačne predstave delodajalca.

6. POGLED VRSTNIKOV (notranji, zunanji pogled)

Goran govori o **skupni misli** (*ekstremna situacija, da se je izoblikovala neka misel, okoli katere so se lahko strinjali tudi tisti, ki niso imeli skupnih interesov – A25*) množice. Tomi pravi, da **ni bilo obsojanja, zanemarjanja** (*pri vrstnikih ni bilo večjega obsojanja, zanemarjanja – B30*), še več, pravi, da so oni **bili kul, drzni otroci** (*smo bili kul otroci, ki so si upali – B31*). Marko nima istega mnenja, saj pravi, da so ga še posebej **reperji gledali postrani** (*reperji so me še posebej znali postrani gledat – D13*) in nasploh je kdaj pa kdaj **padel kakšen komentar na izgled** (*kdaj pa kdaj je padel kakšen komentar – D14*), kar je pripeljalo do tega, da on sam ni imel lepih misli o stalih (*nisem imel najlepših misli o ostalih – D17*).

Skupna misel, s katero so se lahko poistovetili vsi, je botrovala temu, da v osemdesetih ljudje niso obsojali članov subkulture, pač pa jih na nek način videli kot borce za skupni boljši jutri. V devetdesetih so subkulturni člani veljali za kul in drzne otroke, ki »so si upali«, zato ni bilo večjega obsojanja s strani vrstnikov, medtem ko desetletje kasneje Marko govori o drugačnih vrstnikih, ki so večkrat dajali komentarje na sam izgled pripadnikov subkulture in jih gledali z obsojanjem.

Pri zunanjem pogledu me je zanimalo, kako so vrstniki v različnih obdobjih gledali na subkulturne člane. Ali se pozna razlika o vrstniškem dojemanju, če si član ali pa nisi član. Jasmina tako pravi, da so **sprejemal** (*smo jih sprejemal – C17*) in da na tej relaciji **ni bilo težav** (*ni nikoli bilo večjih težav – C20*). Prav tako pravi Hana, ki govori o **medsebojnem dobrem odnosu** (*smo si bili takrat kar dobri – E12, smo se razumele s sošolkami in smo se družile – E14, jaz bila z njimi vedno v dobrih odnosih – E20*). Hkrati pa dodajajo, da so prav člani bili tisti, ki so **obsojali, se vedli drugače** (*člani subkulture niso dajali nekakšnih impulzov, da si preveč želijo biti obkroženi z ostalimi – C19, so jih drugi bolje sprejemali, kot pa oni druge – E16, večkrat smo mi čudno izpadli v njihovih očeh – E17, če si prišel v njihovo družbo in si bil oblečen v belo majico, so te kar čudno gledali – E19, so si mislili da smo fine – E21*). Marko pravi, da družba subkulturnih članov **ne dojema kot ostale** (*na žalost jih družba ne dojema tako kot ostale – F26, pa nikjer ne piše, da tisti, ki ima dolge lase, ki je v tem, da ne more uspešno vodit podjetja, tako kot se danes smatra – F46*), saj ne sprejema dobro **izpostavljenosti** (*mogoče ravno zaradi tega, ker družba tega ne sprejema tako dobro, in se nobeden noče izpostavljati – F85*). Predvideva, da je **v večjih mestih drugače** (*če bi bil*

v kakšnem večjem mestu, je to tam bolj razvito, pa ljudje tudi niso tako ozko naravnani – F32).

S strani zunanjega pogleda se mnenja ujemajo. V devetdesetih so vrstniki člane subkulture sprejemali in med njimi ni bilo težav. S to trditvijo se strinja tudi Hana, ko pravi, da je bil dober medsebojni odnos. Pravi, da so ostali vrstniki bolje sprejemali metalce, kot pa so oni njih. Da je bila subkultura bolj zaprta vase. Medtem ko Marko L. z današnjim pogledom govori o vrstniškem obsojanju in stereotipnem obnašanju, saj vrstniki subkulturnih članov ne dojemajo tako kot ostale vrstnike. Govori tudi o izpostavljenosti in kako se danes nihče noče izpostavljati, ravno zaradi večinskega obsojanja drugačnosti. Kar pa mogoče ne velja za večja mesta.

7. OZADJE ČLANOV (notranji, zunanji pogled)

Ali ima ozadje članov, njihov družinski in družbeni status kakšen pomen pri odločanju, ali naj se ali se naj ne pridružijo subkulturi. Zato me pod to kategorijo zanima, kakšno je ozadje članov. Goran na tem mestu govori o **ekstremnem, ostrem, režimskem okolju** (smo prihajali iz bolj ekstremnega, najbolj ostrega režimskega okolja – A28), **ki je bilo solidarnostno, antifašistično, ateistično naravnano** (solidarnostno, antifašistično in ateistično naravnano okolje – A32). Pravi, da so prihajali tako iz **komunističnega ozadja** (moji starši so recimo bili prepričani komunisti – A29) kot iz **obrtniškega, podjetniškega ozadja** (Pegama sta pa izhajala iz tega obrtniškega, podjetniškega okolja – A30). Medtem ko Tomi in Marko ne vidita kakšne posebne povezave članov z njihovim ozadjem. Pravita, da so ali pa prihajajo člani iz navadnega okolja, **nekakšna sredina družbe** (middle class – B35, nisem živel v revščini ali velikem pomanjkanju, za večino vsaj podobno – B36, nobeden ni bil nikoli poln denarja – D20, nič posebno okolje – D22). Marko ob tem dodaja še zanimivost na področju Brežic, ko pravi, da je veliko članov **sinov učiteljic** (Veliko nas je sinov učiteljic – D19).

Jasmina se pridružuje Tomiju in Marku, ko pravi, da ozadje članov **ni bilo posebno** (niso imeli posebnega ozadja – C41, so prihajali iz povprečnih družin – C42, nič posebnega – C43), medtem ko Hana poda svoje mnenje o **disfunkcionalnih družinah** na eni strani in **kar zmožnih družin, ki so učile kritičnega razmišljanja** (ali so otroci prihajali iz nekih disfunkcionalnih družin in so se potem v tej stvari našli in jim je to posledično pomagalo pri

*razvoju. Ali pa so bili iz kar zmožnih družin, ki so jim že od malih nog predstavljali oziroma jih učili kritičnega razmišljanja – E67) na drugi. A v isti sapi dodaja, da se **ozadja ne da definirat** (mislim pa, da vseeno tega ne moreš definirat – E68).*

Samo ozadje članov subkulture naj ne bi bilo posebno. Goran edini izpostavlja ekstremno, ostro režimsko okolje, ki je bilo solidarnostno naravnano. Omenja komunistično, prav tako pa obrtniško, podjetniško ozadje. Marko poda kot zanimivost, da je na področju Brežic veliko članov njegove generacije iz družin prosvetnih delavcev. Hana misli, da bi lahko prihajali iz disfunkcionalnih in kar finančno neobremenjenih družin, ki so učile kritično razmišljanje in hkrati dodaja, da se ozadja ne da opredeliti, definirati. Dejansko pa vsi menijo, da ozadje ni nič posebno, nekakšna sredina družbe, ne revni in ne bogati.

8. PROSTI ČAS (notranji, zunanji pogled)

Prosti čas je pri mladih izrednega pomena. Zato je zanimivo, kje in kako subkultura preživlja svoj prosti čas. Prav tako pa me je zanimalo, kje in kako so prosti čas preživljali nečlani subkulture skozi različna časovna obdobja. Goran in Tomi omenjata **gostilne** (v največji meri v gostilnah, lokalih ponoči – A33, kakšne gostilne, čeprav, bolj vrtovi gostiln, ravno zato, da niso govorili, da se tam zadržujemo, pa nič ne pijemo – B39), medtem ko Marko pravi drugače (po gostilnah nismo visel – D21). Sicer pa vsi trije omenjajo **različne prostore** (čez dan pa kar relativno dosti zunaj, pa ob Krki in po takih podobnih krajih – A34, park – B37, klopce pred OŠ – B38, v zaklonišču, v kleti našega bloka B40, v prijateljevi kolesarnici v bloku – B41, naredili svojo klub sobico – B42, park, mladinski center, privat žurke, koncerti – D23, za knjižnico – D24). Prosti čas pa so preživljali **različno** (kratkočasili smo se, preganjali dolgčas – A36, kreativno – B52, igrali smo z bendi, hodili po koncertih, ustvarjali fanzine, snemali kasete – B53, risalo se je pentagrame, pa narobe križe – D28, muzika, pač več ali manj smo skoraj vsi igrali kak inštrument – D29, če smo se družili, smo pili ali pa igrali – D30, sedeli na klopci šest ur in se samo pogovarjali in kadili cigarete – D34).

Notranji pogled govori o preživljanju prostega časa na različnih lokacijah, kot so park, ob Krki, klopce pred osnovno šolo, za knjižnico in privatne zabave ter o prostorih, ki so v direktni povezavi z glasbo, to so vadbice in Mladinski center. Prosti čas so preživljali tako kot ostali vrstniki, razen, da je bilo več poudarka na ustvarjanju in kreativnem preživljanju

prostega časa z glasbo. Ponovno se opazi medgeneracijska razlika, saj se z razvojem tehnologije in znanost, prosti čas mladih spreminja.

Intervjuvanci z zunanjim pogledom se med sabo ne razlikujejo prav dosti. Podnevi so se, ali pa se ukvarjajo večinoma s **športnimi aktivnostmi** (*veliko sem kolesarila in rolala skozi čas srednje šole – C9, sem se s kakšnim športom ukvarjala, kolesarjenje, rolanje – E9, podnevi kakšna košarka, nogomet, športne aktivnosti – F4*). Vsi trije omenjajo **obiskovanje diskotek** (*smo hodili v diskoteke, Paradiso, Termopolis – C10, zvečer pa, ko smo se odpravljali ven, kakšna Hacienda (brežiški klub) – E6, Ponoči pa kakšna diskoteka, Zagreb ali pa Celje, Ljubljana – F6*). Jasmina in Hana sta omenili tudi **druženje s prijatelji** (*družila sem se s prijatelji – C8, nasploh druženje s prijatelji – E7*) in **pijačo** (*šla sem na kakšno pijačo – E4, smo šli na pijačo – E8*). Jasmina govori tudi o svoji obšolski dejavnosti **prostovoljnih gasilcev** (*bila sem pri prostovoljnih gasilcih – C7, v gasilskem domu, kjer smo se družili, pogovarjali – C11*), Hana pa gledanje serij (*sem pa znala pogledati tudi kakšno serijo – E10*) in **kopanje**, kjer se ji pridruži Marko (*poleti smo se dobivali ob Krki – E5, ali pa če se gremo kopat s kolegi, imamo kakšen piknik – F5*). Naj kot zanimivost še izpostavim, da Marko pravi, da je **v Brežicah nezanimivo** (*malo je ljudi, ni zanimivo, pa še tisto, kar je, nam ni zanimivo – F7*).

Ljudje, ki se niso subkulturno ukvarjali s stvarmi, so več prostega časa namenili športnim aktivnostim in obiskovanjem diskotek med vikendi. Marko L. dodaja, da so Brežice postale nezanimivo mesto za mladino, saj so malo mesto, ki ne ponuja takšnega izbora kot veliko večja mesta.

9. STILSKA PODOBA SUBKULTURE (zunanji pogled)

Subkultura je znana po svoji stilski podobi, o kateri me je zanimalo mnenje ljudi, ki se niso identificirali s stilom. Zakaj se niso in kaj jih moti, oziroma ne moti na stilski podobi. Jasmina pove, da so ji bile **metalske majčke zabavne** (*so se zdele njihove majčke zabavne – C21*). četudi so se ji zdele zabavne, **ni marala takšnih majic** (*nisem marala takšnih popisanih majic – C22*). Vsi trije se strinjajo, da jim **stil ni všečen** (*še najmanj na njih mi je pasal prav ta nakit, ki so ga nosili – C25, jaz se recimo ne bi nikoli tako oblačila – E22, stil mi nikoli ni bil tako všeč – E23, ni mi bila všeč glasba in pa njihova zunanja podoba – E28, mi pa ni všeč ta stil, dolgi mastni lasi, pa verige pa tak – F11*). Prav tako Marku ni všeč **stilsko**

pretiravanje pripadnikov subkulture (*ni mi všeč prav tisto pretiravanje, če je v mejah normale, je v redu – F35, če je vse v mejah normale, da niso recimo tiste irokeze previsoke, potem je vse v redu – F12, če pa pretiravajo, izven mej normal, potem pa sem skeptičen – F13*) in pravi, da se zaveda, da se ljudi ne sodi po izgledu, ampak je njemu **velikega pomena prvi stik z osebo** (*vem, da ne smem soditi po izgledu, ampak tisti prvi stik ni najbolj privlačen zame – F17*).

Subkultura, kot posledično stil, ni privlačil ljudi, ki v tem niso bili. Čeprav lahko stil deluje zabavno, je vseeno nevšečen in se z njim intervjuvanci ne morejo poistovetiti. Stilsko pretiravanje je neprivlačno in lahko vzbudi predsodke, čeprav neutemeljene.

10. POGLED NA SUBKULTURO IN ČLANE (zunanji pogled)

Ta kategorija govori o samem pogledu intervjuvancev na subkulturo in dožemanje njenih pripadnikov. Jasmina jih je dojemala kot **nič posebnega** in **nekaj normalnega** (*nisem jih dojemala kot kaj posebnega – C12, mi je bilo to nekaj normalnega – C13*), prav tako jih je **sprejemala takšne, kakršni so** (*sprejela sem jih takšne, kakršni so bili – C14, sem si mislila, da naj delajo kar hočejo – C15, nisem gledala drugače na ljudi – C23*). Prav tako misli, da je **metal glasba razvojna faza fantov** (*Se mi je pa zdel metal kot nekakšna razvojna faza fantov. – C16*) Hana pravi, da ima občutek, da **metalci sprejemajo zgolj svojo zvrst** (*metalci, mislim, da so sprejemali zgolj svojo zvrst in je vse ostalo bilo brez veze – E36*), medtem ko ima Marko do subkulture **odpor in pomisleke** (*mam nek odpor, ko vidim takšnega človeka, nek stereotip – F14, imam nekakšne pomisleke glede vsega tega, če bi se z njim družil ali se ne bi – F15*), sicer pa vsakogar sprejme, če se izkaže za ok osebo (*če je ok kot oseba, tudi to spregledaš – F16*).

Jasmina, kot del generacije devetdesetih, ni dojemala članov subkulture kot kaj posebnega, ampak kot nekaj normalnega. Meni, da je metal razvojna faza fantov, skozi katero se vsak poda. Enaindvajseto stoletje predstavi nekoliko drugačen pogled. Metalci naj bi sprejemali zgolj svojo glasbo, oziroma zvrst. Marko L. pa govori o odporu in pomislekih do subkulture.

11. MOŽNOSTI ZA USTVARJANJE (notranji pogled)

Kako so se, ali se razlikujejo možnosti ustvarjanja od osemdesetih pa do danes. Goran in Marko pravita, da so imeli **dobre možnosti** (*dobre – A74, smo imeli dobre možnosti – A76, kar se pa tiče prostorov za vadbo, je bilo pa več možnosti kot zdaj – A79, imeli smo dobre*

*možnosti – D39, eden band je bil pri enem kolegu, mi smo vadili pri bratih, in tako naprej – D42), medtem ko je Tomijeva generacija morala biti **bolj iznajdljiva** (i*

*grali smo po prostorih, ki smo si jih sami ustvarili – B47, nihče ni imel garaže, v kateri bi lahko igrali – B49, mogli smo se najdet, »do it yourself« – B51). Marko in Tomi omenjata Mladinski center (takrat ni bilo mc-ja, ki bi omogočal vadnico in studio – B48, V starem mc-ju je bilo na začetku dobro, ko je bil še plac poceni – D40, oprema je bila takrat noter – D41) kot prostor, ki je nudil alternativni možnost ustvarjanja. Kar se pa tiče opreme, je bilo Goranovi generaciji najtežje in je **oprema predstavljala največji problem** (razen tega, da smo bili reveži, pa da ni bilo kitar in ojačevalcev za kupovat – A75, največji problem je predstavljala ravno ta oprema – A77), do katere pa se je **sčasoma prišlo**, s čimer se strinja tudi Marko (se je prišlo do tega, posledično – A78, instrumente smo že nekako dobili. Z opremo isto, ali si si jo kupil ali si si jo sposodil. – D43).*

Možnosti ustvarjanja so pogojene s prostim časom. Možnosti so bile v osemdesetih in v enaindvajsetem stoletju v Brežicah dobre, kar se tiče prostora in tolerance. Medtem ko se je mladina v devetdesetih morala sama bolj potruditi in si na nek način sama ustvariti prostore za vaje, oziroma kreativno preživljanje prostega časa. Govorijo pa vse tri generacije o pomanjkanju opreme, do katere se je vseeno vedno nekako prišlo. Kjer je volja, tam je pot in iznajdljivost.

12. SUBKULTURNI MATERIAL ZA STILSKO PODOBO (notranji pogled)

Danes lahko praktično vse naročiš in kupiš na internetu. Kako pa je bilo nekoč, ko še ni bilo toliko trgovin, ki bi nudile material za stilsko podobo subkulture? Goranova generacija je bila edina, ki si je material med drugim **naredila doma** (so si doma naredili – A52), ali kupila v **tujini** (Italija – A53, *Trst je recimo bil takšno mesto. Glavni bazen za nabavo vsakršnih oblačil, elegantnih ali subkulturnih – A54, Avstrija manj, ker je tam že bilo dražje – A55, iz Italije se je največ kupovalo. – A56*). Tomi ni govoril o tem, da bi si člani doma izdelali material, čeprav je večkrat veljalo **znajdi se sam** (delovalo po principu »do it yourself« – B22, »ukradel« od svoje babice iz podstrešja – B15, čevlje od očeta iz vojske – B16, našel ali prosil starše, da mi kupijo – B17). Omenja tudi **moškega iz Kopra** (človek iz Kopra, ki je prodajal neoriginal majice z napisi bandov – B19). Sta pa Tomi kot Marko podala kot vir **trgovine** (trgovina v Ljubljani – B14, trgovina Master of metal – D53) in **kupovanje na**

koncertih (*kupovanje artiklov na koncertih – B18, na koncertih si tudi lahko kupil kaj – D54*). Marko ob tem dodaja še tržnico oziroma **plac** (*kakšna majica s placa – D52*).

13. ZUNANJA PODOBA (notranji pogled)

Goran in Marko govorita o **pomembnosti zunanje podobe** (*je igrala vlogo – A45, bila je pomembna – A46, je bila pa pomembna, tako kot je zmeraj bila – A50, ikonografija igra vlogo nekakšnega določevalca subkultur – A51, je pomenila dosti – D44, če sem šel na koncerte, sem gledal, da sem se oblekel bolj na »šarf« – D49*). Marko med drugim to omenja tudi zato, da te **opazijo starejši** (*te kasneje opazi nekdo starejši – D50*) in ker se v takšni zunanji podobi dobro počuti (še sedaj imam nek svoj stil, v katerem se dobro počutim – D45, pač mi paše, ko se tak oblečem, kot se – D46), čeprav je nekoč dal več na svojo zunanjo podobo (v osnovni šoli, pa mogoče kak razred srednje, sem se še obremenjeval s podobo – D47). Naj na tej točki omenim še Goranovo razlago, da je **nekoč bilo bistveno težje furat podobo, kot pa danes** (v mestu kot so Brežice je bilo bistveno težje takrat »furat« takšno podobo, kot pa danes – A47, ne morem reči, da smo mi hodili okoli z knofeljci – A48) in posledično njegova **družba ni načrtno delala na zunanji podobi** (nismo nikoli načrtno delali na nekakšni zunanji podobi, videzu – A49).

Nakup materiala za stilsko podobo se je s časom spremenil. Nekoč so veliko materiala za zunanjo podobo člani izdelali sami doma. Ali pa so uporabili stvari, ki jih starejši družinski člani več niso potrebovali. V osemdesetih se je večina materiala dobila le v tujini, predvsem v Italiji in Franciji. Z osamosvojitvijo Slovenije pa so se možnosti nakupovanja razširile tudi na domače ozemlje. Bistvenega pomena pri tem so majhne trgovine in koncerti, na katerih so večji bandi, dandanes pa tudi manjši, prodajali svoje artikle. Zaradi tega je bilo v prejšnjih obdobjih težje oblikovati zunanjo podobo in temu tudi niso dajali tolikšnega pomena, pomembnejša je bila glasba.

14. OPIJATI IN SUBKULTURA (notranji pogled)

Ker je pogovor s člani subkulture vselej vsaj malo nanesel na opijate, oziroma alkohol, sem namenil tudi tej temi kategorijo. Praktično se vsi strinjajo, da so opijati, oziroma alkohol, **spremljevalci subkulture** (*opijati so večni spremljevalec subkulture – A41, je to hoja z roko v roki – B33*) in ima **pomen** (*ogromen – D31*). Tomi in Marko to povezujeta z **drugačnostjo in izstopanjem** (*zaradi tega razloga, da sem izstopal, da sem na nek način kontriral ostalim,*

da sem bil drzen – B34, ker si malo drugačen od ostalih – D37, izstopaš – D38). V osemdesetih je bilo **bistveno manj mamil** (je bilo takrat bistveno manj mamil – A42), čeprav **trave ni nikoli manjkalo** (trave nikoli ni manjkalo – A43). Marko še nekoliko več govori o **alkoholu** (ko se družiš, se pije ali pa igra – D32, nismo nikamor odšli, pa da ne bi imeli za pit – D33, to glasbo je boljše poslušati pijan – D35). Bi se pa tu navezal na Gorana, ko pravi, da **to ni korektno izpostavljati** (to ni neka zadeva, ki bi jo bilo korektno izpostavljati – A44).

Vsi so mnenja, da so opijati, oziroma alkohol, zasidrani v subkulturi. Lahko bi rekli, da posledično zaradi samega izstopanja in posebnosti ljudi. Prav tako pa alkohol sproža v človeku občutke, ki so prijetni ob poslušanju in izvajanju glasbe. Prav tako lahko opijati sprožajo drugačne poglede, odprtost, kar lahko pri samem ustvarjanju glasbe pomaga doseči nivo, katerega trezna glava ne more.

15. SUBKULTURA NEKOČ (notranji, zunanji pogled)

Vsi trije se strinjajo, da je subkultura imela **največjo moč v osemdesetih, devetdesetih** (osemdeseta leta, leta ki so dejansko bila subkulturna leta – A57, konec osemdesetih, ali pa v začetku devetdesetih – B63, devetdeseta, konec osemdesetih – D59) saj je takrat bila **neodvisna** (subkultura je včasih bila neodvisna, je delala sama, izven teh korporacij, družb, podjetij, predstavnikov velekapitala – A65), **oblast in režim je nista omejevala** (s strani oblasti, režima ni bilo omejitev – A80, v prejšnjem režimu je bilo lažje. Nisi imel tistega ali onega urejenega, pa so znali malo zamižat. – A83), **vrelo je na vseh straneh** (je takrat vrelo na vseh straneh – A58). Goran omenja, da je takrat bilo **vse bolj preprosto** (je bilo takrat vse bolj prosto kot pa danes – A81) in je subkultura imela **konsenz najširše družbe** (imeli smo nek rep, orientir, okoli katerega je bil lahko sprejet konsenz najširše družbe – A22), medtem ko Tomi govori o takratnem **entuziazmu** (je bil prisoten entuziazem – B64), **druženju** (bil je ta čar druženja, komunikacije, dialoga ... – B58) in **čaru, pomenu** (bil je to večji čar, večji pomen je imelo – B25). Vsi trije se strinjajo, da je bilo **več koncertov** (takrat tudi ni bilo nič manj klubov za igrati, nastopati. Za manjše bande jih je bilo celo več kot pa danes – A82, 95. leta je nastal Forum ustvarjalcev kulture (FUK), tam so bili koncerti za večjo množico, ni bilo prav za metalce, pankerje – B45, »klubing« pa se je pojavil konec devetdesetih – B46, kar se tiče metala, je bilo kar koncertov – D65). Marko, ki ni bil član subkulture v devetdesetih, ampak kasneje, pravi, da je bilo **bolj zanimivo** (je bilo bolj zanimivo vse skupaj – D75) in omenja **glasbo, cd-je, kasete** (smo še bili v kasetah – D55, so prišli cd-ji in smo si to začel

izmenjavat – D56, v začetku originalne cd-je, potem pa vem, da smo si jih že presnemaval, ko nas je večina imela pekače – D57, smo si izmenjavali cd-je – D76), katere so dobili od **starejše generacije** (večino smo dobili od starejše generacije – D58). Prav tako pa pove, da je bila v Brežicah **velika scena** (nas je bilo kar veliko – D63, ko smo mi bili mladi bila scena v Brežicah kar močna – D64) napram danes.

Jasmina misli, da je bila scena najmočnejša v devetdesetih (mislim, da v devetdesetih imela največjo moč – C46), saj so glasbo vrteli tudi po radiu (smo skozi čas tudi po radiu že slišali kak metal komad – C34), vendar opozarja, da takrat ni bilo tolikšne **izbire** (takrat mislim, da tudi ni bilo toliko izbire. Bil je nekakšen mainstream, pa bili so metalci. – C48, ni bilo toliko izbire – C49). Vsi trije z zunanjim pogledom se strinjajo, da je včasih bilo **več pripadnikov subkulture** (Takrat jih je bilo res ful – C47, Ko sem bila mlada, vem, da je vsak drugi fant imel band – C68, Ko sem bila sama v srednji šoli, je sigurno bilo več tega – E45, napram včasih, ko je bilo to bolj zastopano, jih ni – F20). Jasmina in Hana se tu dotakneta še **glasbe** (So se sami učili igrati inštrumente in imeli kasneje samostojne koncerte – C69, metalci, so veliko dali na sam zvok glasbe, na kitare – E34), medtem ko se Marko dotakne grupiranja (včasih so se bolj grupiral – F21).

Subkultura je bila najmočnejša v osemdesetih in devetdesetih letih, ko je tudi imela največ članov. Zanja so takrat veljale drugačne omejitve kakor danes. Klubi in prostori za koncertiranje niso bili toliko pod nadzorom oblasti in režima. Bilo jim je dovoljeno več. V subkulturi je bilo več entuziazma in druženja, ki je imelo večji čar in pomen. Pomembna je bila glasba, do katere nisi prišel brez medgeneracijske izmenjave. Glasba se je širila iz roke v roko, zanja se je bilo potrebno bolj potruditi kot danes in zaradi tega je tudi imela večji pomen. Omenjene so tudi starejše generacije, ki so novačile člane in jim predajale kulturo. V prejšnjem stoletju tudi ni bilo tolikšne izbire, tako glasbene kot subkulturne. Dan danes pa je tega več, kar je eden izmed razlogov, da ni več toliko mladine, ki bi se poistovetila z metalom in punkom.

16. SUBKULTURA DANES

Goran kot vzroke upada subkulture danes, navaja **kapitalizem** (je kapitalizem v zadnjih dvajsetih letih kupil subkulturo – A64, je kapital začutil, da tudi v teh manjših zadevah lahko pride do dobička, nekaj odnese, da se nekaj da zaslužiti – A66, sistematično uničuje

subkulturni stil koncertiranja po manjših koncertih, klubih, kar pa je bistvo slednjega – A67, veliki koncerti vse poberejo – A68, če nimaš normalnega razvoja bandov, ne moreš priti do velikega banda – A70), Tomi govori o **komercializaciji** (*posledično je to prinesla tudi komercializacija, s tem ko sta se metal in punk kar naenkrat začela vrteti na radiu – B13*), **ponudbi** (*mislim, da je vsega danes preveč. Preveč ponudbe. – B57*), **entuziazmu** (*ni nekega entuziazma – B61, manjka to nekakšno jedro – B65*) in **izgubi čara, duše** (*te zadeve danes nimajo neke duše – B67, vsa ta zadeva več nima toliko čara – B68, tekmovanja med mladimi, kdo ima več majic benda, ki je »in«, kdo ima več cd-jev – B69, vse se je izgubilo v neko meglo – B71*). Tomi in Marko se strinjata, ko govorita o **spremembi glasbe** (*recimo punk, hardcore, to je čisto nekaj drugega danes, kot pa je bilo konec sedemdesetih in osemdesetih – B66, trenutno mislim, da je punk in metal propadel ali pa propada – D66, iz generacije v generacijo se stvari spreminjajo – D67*). Marko misli, da subkultura pač **ne privlači in ne zanima mladih** (*mlade to trenutno ne zanima – D68, mislim, da se danes to ne posluša – D70, mlade to danes ne zanima – D71*) in meni, da je v Brežicah njegova generacija **zadnja generacija v tem** (*kar se tiče te subkulture jih ni, smo mi zadnja generacija v tem – D69*). Poda pa Goran **pozitiven pogled v prihodnost** (*so vse to nekakšni povodi, ki bodo ponovno sprožili samoorganizacijo, razrast subkulture – A69, je za subkulturo pot le še navzgor – A72, ljudje bodo izven meja zakonov poskušali nekaj narediti in to se takoj spremeni v subkulturno gibanje – A73*) subkulture.

Prezelj (1999: 96) govori, da heavy metal v razmerah postindustrijske in postmoderne družbe, organizirane okoli kontrole nad komunikacijskimi in označevanimi sistemi, postaja le izprazenjen spektakel, ki ga vzdržujejo vedno novi in novi stili, trendi, neskončne kombinacije že obstoječega, ki se zbirajo okoli neke skupne podobe, ne da bi jo do konca simbolizirale. Imidž ni več dialog s skupnostjo, ampak monolog skupine ali posameznika, ni več drža, ampak izjava. Sodobna metal scena ne daje več podlage za izrazita subkulturna gibanja, kot smo jih poznali v osemdesetih, vseeno ponuja okrilje prav nemogočemu konglomeratu glasbenih izrazov in z odprtostjo in individualizacijo ustvarjata možnost za avtentičen in hkrati množično alternativo rock kulture, pop in rave potrošništvu in jo postavlja v kontekst nenehnega konfrontiranja z drugačnimi identitetami.

Trije zunanji pogledi se strinjajo v tem, da je **članov danes manj** in da **subkultura izgublja moč** (*praktično nikjer več nobenega ne vidim – C44, po mojem jih je dandanes manj – C45,*

ni več toliko metalcev, punkerjev pa sploh mislim da ni, saj jih že v moji srednji šoli praktično ni bilo – E39, sigurno je zdaj ni več toliko in je posledično rahlo izgubila moč – E44, nekaj malega mislim, da jih je, ki so v tem – F18, jih res ni veliko, kje pa kje kakšen – F19, je pa res, da je obseg vse manjši – F82). Jasmina pravi, da takratni **metalci v devetdesetih to več niso** (danes gledam te takratne metalce in pri praktično nobenem ne bi rekla, da je pa on nekdaj bil metalec – C39, čisto so se spremenili – C40), medtem ko Hana pravi da so metalci iz njene generacije, **ostali metalci** (tisti, ki so takrat bili metalci, so v večini še vedno – E46). Sicer pa obe navajata **generacijske razlike** (se generacije menjajo – C59, Časi in generacije se spreminjajo – E42) kot vzrok upada subkulture. Hana še **dodaja popularizacijo** (zato, ker se vedno bolj širi krog poslušalcev in hočeš svojo zadevo popularizirati na vedno večjo množico. Kar sčasoma preraste v mainstream, po moje – E63). Hana in Marko se strinjata, da se bo **subkultura navkljub vsemu obdržala** (verjamem, da bo ta čas spet prišel – E40, punk, rock, mislim, da bo vedno obstajal, samo ima včasih svoje boljše, včasih pa slabše dni. Obstajala pa bo ta scena. – E66, po mojem, da ja – F81). Naj na tej točki še omenim Jasmino, ki ne ve, kaj bi **vzpodbudilo mlade k subkulturam** (težko rečem, kaj bi bilo tisto, da bi motiviralo mlade, da se pridružijo subkulturam – C61) in Marka, ki pravi, da ne ve, kje potekajo **subkulturni koncerti** (niti ne vem, kje so te koncerti. Predstavljam si, da ne v Brežicah, ampak v kakšnem večjem mestu – F41).

17. POMEN SUBKULTURE

Goran in Tomi govorita o **velikem pomenu** (pomen je ogromen in to mora obstajati – A84, definitivno, subkultura je že v svoji definiciji neka skupina ljudi, ki drugače gleda na svet – B73) subkulture zaradi **drugačnosti** (predstavlja neko alternativo v razmišljanju in v drugačnosti – A85) in **širšega pogleda na svet** (Zaradi tega širšega pogleda, širše palete razmišljanja na določene stvari. Da se naučiš projecirat sebe na zunanji svet, ker vsekakor nismo vsi isti, nimamo istih pogledov. – B74). Marko pa misli, da to **ni pomembno** (pomembno ni za nič – D79), saj **se ne bo nič spremenilo** (tako ali tako ne bo nič spremenilo – D80), čeprav **bi rad videl spremembo** (mislim, meni bi bilo to super, rad bi videl, da se to nekako »uživi« – D81).

Intervjuvanci z zunanjim pogledom se vsi strinjajo glede **pomembnosti in pomena** (ja, mislim, da so subkulture nasploh pomembne – C57, mislim da je vsaka subkultura pomembna – E57, opozarja na neko dogajanje v družbi – E61, zato, da se vsakdo lahko v nečem najde –

E62, ja, sigurno – F42), saj **krepi kulturo** (to vse na nek način krepi in daje razliko, težo kulturi – C58), prinaša **razvoj stvari** (da se stvari razvijajo – E58, alternativa je konec koncev delala tudi revolucijo – E60, delajo glasbo, ki je drugačna in s tem tudi pripomorejo – F45) in **pripomorejo k družbi** (ker pripomorejo k družbi – F43). Marko omenja tudi **subkulture idole** (ma subkultura idole, ki so pomembni za mlade – F44), ki so pomembni za mlade.

Vsi intervjuvanci se strinjajo, da so subkulture pomemben dejavnik kulture in družbenega razvoja.

Določena subkultura torej lahko ostane privlačen vzorec reševanja problemov novim naraščajem, tudi po tem, ko mogoče njeni ustvarjalci že izstopijo iz nje ali jo na kakšen drugačen način zapustijo. S tem se lahko pojasni trdovratnost nekaterih subkulturnih vzorcev, ki so se ohranili daljša časovna obdobja (Poštrak, 2002: 162).

18. SEDANJIK – NEKOČ

Zaradi časa (80. leta – 2015) se mi je zdelo smiselno, da sestavim naslednji dve kategoriji, ki bosta predstavili poglede intervjuvancev na čas, v katerem so mladi nekoč živeli, in čas, v katerem živijo danes, skozi oči intervjuvancev.

Goran govori o **omejevanju osebnih svobod** (predvsem se je šlo za omejevanje osebnih svobod, svobode razmišljanja in svobode izražanja – A9), **družbenem revoltu** (se je pa ta družbeni revolt proti socializmu širil tudi v druge umetniške sfere, preko NSK-ja pa tudi drugih družbenih gibanj, v likovne, gledališke sfere – A13), ki se je širil tudi v druge umetniške sfere. O **ideologiji** (takrat je bilo zanimivo, da so ljudje dojeli, razumeli in se strinjali s tem, da s tisto ideologijo, ki je bila na oblasti, je nekaj narobe – A14, je bil takrat čas, da se nekaj spremeni – A59) takratne mladine in ljudi. Pravi, da so imeli **skupen cilj** (ljudje so imeli nekaj, okoli katerega so se lahko strinjali in skupaj živeli – A27) in da je takrat bilo **obdobje lepega življenja** (obdobje, v katerem je bilo lepo živeti – A26). Prav tako omenja **prosti čas** (so imeli ljudje več prostega časa in so lahko razmišljali o stvareh – A40), katerega je včasih bilo več in zaradi katerega je bilo **življenje bolj sproščeno** (je bilo takrat vse bolj na »izi« – A38). Govori o času, ko ni bilo **brezposelnosti** (brezposelnosti praktično ni bilo – A39). Se pa nasloni še na **socializem in kapitalizem** (si v osemdesetih imel dva bloka, kapitalistični in komunistični, ki so drug drugega skušali prepričati v nasprotno – A60, z

življenjem v socialističnem svetu si videl lahko, kakšen blišč prinaša kapitalizem, potrošništvo – A61). Medtem je Tomi povedal bolj iz perspektive svoje družbe, s čim so se srečevali. Bila je to **policija** (so nas večkrat ustavili policaji – B43), katera je njega in njem podobne večkrat **obtožila po krivem** (smo večkrat bili mi krivi (ker smo bili pri roki) – B44). Marko omenja **Jugoslavijo** (drugi časi, bila je še Jugoslavija – D61) in **slabšo izbiro dostopne glasbe** (ali si poslušal pop, ali pa punk – D62). Omenja tudi **Mladinski center**, ki je takrat še bil **znan po alternativni** (Mc je bil zmeraj znan za alternativo – D27) in slabši internet (internet ni bil tak napreden – D74).

Iz perspektive zunanjih pogledov sem prav tako izvedel, da v prejšnjih generacijah ni bilo **interneta, mobitelov** (v naši generaciji ni bilo mobilnih telefonov, ni bilo računalnikov – C51, včasih nismo imeli na voljo interneta, mobitelov – C56, Vem, da včasih nismo imeli na voljo interneta, mobitelov – C63), kot pravi Jasmina. Jasmina tudi omenja **osebno raven in druženje** (mladi so se med sabo družili – C52, smo se morali dogovarjati na osebni ravni – C64) ter **trud**, ki so ga morali vložiti, da so prišli do določenega izvajalca (če si hotel poslušati določenega izvajalca, si nekje moral dobiti kaseto ali pa cd slednjega – C65, si se moral potruditi – C66). Hana prav tako govori o **druženju** (tako kot je nam bilo normalno, da za vikend nekam gremo, ven s prijatelji – E56). Pravi, da je njim bil **pomemben ples, zabava** (nam pa je bilo pomembno, da smo lahko plesali, se zabavali, pili – E35) in da v njenih časih nisi potreboval **osebne** izkaznice (ko smo mi bili mladi, nas nikoli niso vprašali za osebno, če smo naročili alkohol – E52), če si hotel kaj popiti. Marko ima mišljenje, da so ljudje nekoč bolj **držali skupaj** (ne pa tako ko so nekoč ljudje držali skupaj – F54), si bili **med sabo dobri** (včasih so si pa bili vsi med sabo dobri – F68). Izpostavil je tudi **športna igrišča** (v mestih so včasih bili otroci na igrišču – F69), ki so nekoč bila polna.

Nekoč so ljudje živeli v drugem sistemu, socializmu, danes pa živimo v času kapitalizma. To pomeni, da imamo danes drugačne možnosti in drugačne prioritete kot nekoč. Življenje je po besedah intervjuvancev bilo bolj sproščeno, dostop do glasbe pa je bil težji kot pa danes.

Nekoč ni bilo interneta in vseh aplikacij, ki jih današnji svet nudi. Ljudje so bili primorani več časa nameniti socializaciji v prvi osebi in ne zgolj preko spleta. Prav tako so svoj prosti čas izrabljali drugače, bili so bolj družabni. Nasploh življenje ni bilo toliko omejeno na bivanje med štirimi stenami, v kar nas je danes potisnila tehnologija. Po besedah intervjuvancev so

ljudje nekoč bolj držali skupaj, se več pogovarjali in si pomagali . Ponovno pa lahko na tej točki omenim zakonske omejitve, ki jih nekdaj ni bilo v tolikšni meri.

19. SEDANJIK – DANES

Goran se v tej kategoriji ponovno naveže na **socializem in kapitalizem** (za blaginjo družbe je bistveno slabše, kot pa je bil socializem – A18, trenutna ideologija tržnega gospodarstva, neoliberalna ideologija in kar se tiče osebnih in družbenih svobod nič boljša kot pa je bila v socializmu, slabša je – A17, danes pa je problem v principu že to, da ni drugega kot kapitalizem – A62), ko govori o **ideologiji** (*nismo še prišli do stanja, da bi vsi sprejeli dejstvo, da je s to ideologijo kaj narobe. Dokler tega ne bomo spoznali, ne bo nič boljše – A19*). Tomi in Marko sta se navezala na **tehnologijo** (*kot pa sedaj, ko je vse na internetu – B26, internet, ki ponuja praktično vse – B60, so v internetu, facebooku – B72, vsi so na računalnikih, pa na svojih telefonih – D72*) in govorita da je danes **preveč ponudbe** (*potrošništvo – B70, preveč vsega in se jim posledično nič več ne da – B75, ne pridejo do te glasbe danes – D73, danes pa je preveč vsega – D77*). Goran se naveže še na **individualizacijo** (*danes je individualizacija – A63*) in **miselnost** (*ljudi nič ne zanima in to je ta miselnost – A71*). Medtem ko Tomi misli, da so mladi **leni** (*ni bilo tako kot danes, ko imam občutek, da je mladina apatična. Nič se jim ne da, leni so – B55, vse imajo na pladnju, pa se jim ne da – B56*) in **odtujeni** (*odtujenost – B59*), saj **ne čutijo primanjkljaja** (*danes ni več toliko tega primanjkljaja, ki bi mladim dal misliti – B62*), ki bi jim dal misliti. Marko se sprašuje, kam to vodi, saj **ni nikjer mladih** (*težko rečem, kje so mladi, nikjer nikogar ne vidim – D78*) in ne ve, kje se bodo v prihodnosti **zadrževali** (*si ne predstavljam, kam bodo mladi hodili čez dvajset let – D82*) in **kaj bodo delali** (*ne vem, kaj bodo delali mladi – D83*).

Jasmina govori o **generacijski menjavi** (*celotna generacija se je zamenjala – C50*) in **drugačnem načinu življenja** (*zdaj je pač drugačen način življenja – C70, nečesa se nasičiš in iščeš nekaj drugačnega – E25*). Pravi, da lahko danes **raziskuješ, kar te zanima** (*danes pa lahko doma sediš za svojo škatlo in raziskuješ točno to, kar te zanima, točno dano subkulturo – C53*), za kar **ne potrebuješ fizične potrditve, stika** (*danes pač ne rabiš neko potrditev družbe, ljudi okoli sebe. Fizično potrditev mislim. – C54, ni več toliko tega »fizičnega stika« – C55*). Vsi trije intervjuvanci z zunanjim pogledom so izpostavili **tehnologijo** (*Danes pa si predstavljam, da mladi kliknejo na komad, in če mu ni všeč, takoj nad njem obupajo – C67, Se pa tudi vedno več življenja odvija na spletu – E55, se zmenimo preko facebooka ali smsov*

– F8, nekaj malega preko interneta, kakšen e-bay – F38, mladi so najbolj doma, pred računalnikom – F62, danes imajo vsi računalnike, svoje telefone in potem igrajo same igrice – F63, če pa niso na facebooku, v igricah, pa mislim, da se zadržujejo po kakšnih lokalih – F65), ki prinaša **nove stvari** (prihajajo nove zadeve ali pa se stare obnavljajo – C60, nekaj časa je nekaj popularno, pa je potem nekaj drugega popularno – E41, mislim da ni veliko subkultur prisotnih danes – F55), **ново ponudbo** (preveč jo je – F58, preveč je vse razpršeno – F59, preveč je vsega, glasbe, stilov oblačenja in se težje potem odločiš, kaj hočeš – F60, mladi imamo preveč vsega in se kmalu izgubiš v vsej tej količini, ki je na voljo – F76). Ta količina ponudbe pa prinaša **manj vloženega truda** (danes imajo mladi toliko stvari na razpolago, da se praktično za nič več ne rabijo potruditi – C62, vse imamo in smo potem po domače povedano presrani, izbirčni – F61, to ni dobro – F64) in **nezainteresiranost** (redkokateri se s tem ubada – F74, s politiko se sploh nobeden ne ubada, nobeden ne gleda, kaj mediji pišejo, si ne pogleda kakšne oddaje ali pa odpre kakšne pametne internetne strani – F75, posledično nobenega ne zanima nič – F77). Hana in Marko omenjata **stil** (so danes spet moderne usnjene jakne, pa bularji. Pač, ta bajkerski, rokerski stil – E24 stil se menja, nekaj novega je težko izmisliti – E26, vse več je te sredine, vedno manj je tistih, ki bi izstopali z izgledom, obnašanjem – F84), ki se spreminja in se navežeta na **glasbo** (mislim, da je danes med mladimi bolj popularna kakšna domača glasba, ali pa cajke – E38, danes so večinoma vsi ta mainstream – F22) in **finančne zmožnosti** (nimajo denarja – E49, današnji klubi, ki predvajajo popularno glasbo, so dragi in si jih je težko privoščiti – E50, ne gleda se več teh človeških lastnosti, kako si dober in tak naprej, ampak kako si uspešen in koliko imaš denarja – F48, danes je narod bolj šparovit, se mi zdi – F80) mladih. Mladi **so danes doma** (se dandanes bolj zadržujejo doma – E47, veni jih praktično ne vidim – E48) ali na **večjih prireditvah** (mogoče so malo tam, malo tam, kakšna pijača, ali pa te prireditve, ki so večje – E53), **izven Brežic** (da se danes tudi odpeljejo izven mesta, na kakšne večje dogodke – E54, Zagreb večinoma – F36), kamor se odpeljejo z **avtom ali vlakom** (če dobimo kakšen prevoz, če se kdo žrtvuje, če ne, pa gremo z vlakom – F9), **ne na igriščih** (danes če se pelješ mimo igrišč, vidiš, da so prazna – F70). Marko govori o **ocenjevanju** (takoj ko imaš nekoliko drugačen stil, te že ocenjujejo – F23, pa slišal sem, da je na fakultetah podobno – F25, danes ko več ni toliko subkultur, te ocenjujejo na podlagi, kako se uspeš komu priliznit – F27) in **predsodkih** (še vedno se najdejo ljudje, ki imajo lahko predsodke do tebe – F28), za temeljno vrednoto pa izpostavlja **uspeh** (mislim, da je danes temeljna vrednota uspeh, kako si uspešen

– F47, vsi k tem strmimo – F49), **individualizem** (danes je bolj individualizem popularen – F53, zaradi tega individualizma – F66, včasih je bilo več grup, danes pa je tega vedno manj – F83) in **tekmovalnost** (vsak bi rad bil boljši kot drugi – F50, v šoli več nočejo zapiskov posojat, pač tekmovalnost, ki je zelo razvita – F51, nihče si več noče biti z nikomer dober in tekmujejo med sabo – F67), ki jo prinašajo **mediji in kapitalizem** (zaradi medijev in kapitalističnega sistema – F52). pravi, da **modernizacija** prinaša homoseksualnost (današnja modernizacija prinaša to, kar včasih ni bilo. Recimo geji, lezbijke – F86, Danes je pa tega veliko – F87), **socialne nemire** (prinaša te socialne nemire in enkrat bi se posledično znala zgoditi tudi vojna – F73) in **neenakost** (neenakost, eni nimajo za jesti, drugi imajo pa preveč vsega – F72). Zato poda **negativni pogled v prihodnost** (enkrat se bo vse zrušilo – F71, če bo tako kot kaže, bo vse propadlo – F79) in dvom o **kompatibilnosti mladih** (ne vem, kako bomo sposobni enkrat mi prevzeti podjetja, obrate – F78).

Kot pravi Goran, je danes za blaginjo družbe slabše, kot pa je bilo v socializmu. Danes je preveč ponudbe, preveč vsega, kar je na voljo mladim. Zanimivo je, da tega sogovorci ne pojmujejo kot dobro, prav tako ne jemljejo kot nekaj dobrega razcveta tehnologije, ki po njihovih besedah povzroča odtujenost in lenobo. Mladi danes ne čutijo primanjkljaja, zatoorej so posledično manj aktivni na področjih, kjer bi si to lahko izborili.

Pri mladih je danes razvito potrošništvo in tekmovalnost. Vsak hoče biti svoje usode kovač, ne glede na soljudi. Individualizem nas je pripeljal do točke, kjer dejansko skrbimo še samo zase (dokler je meni lepo, mi je lepo in se ne bom bunil). Ni več tolikšne skrbi za sočloveka, nasprotno, mladi naj bi po besedah Marka želeli neuspeh sovrstnikom, saj to pomeni, da imajo sami večje možnosti uspeha.

»Individualnost pomeni, da se razlikujemo od drugih in da smo nekaj posebnega. Zavedanje individualnosti pomembno prispeva k oblikovanju osebnosti. Individualnost je naš odnos do sebe, povezan z dovoljenji v sebi, da smemo biti posebni. Individualnost je lastnost, ki nas loči od množice, v kateri bi bili potopljeni in odvisni brez individualnega pečata. V zgodovini mentalitet je bila t. i. seksualna revolucija v petdesetih letih prejšnjega stoletja družbeno gibanje mladih, ki je prineslo spremembo prav na področju dovoljenja do izražanja individualnosti. To je sedaj samoumevna pridobitev, ki ji ni več namenjena čustveno obarvana pozornost.« (Mrgole, 2013; 130)

5 SKLEPI

- Subkultura punka in metala ni zamrla, pač pa je na najnižji stopnji od osemdesetih let do danes.
- V subkulturi ni močnega podmladka, ki bi jo vlekel naprej.
- V subkulturo se vsak včlani glede na segmente, ki ga privlačijo, še vedno pa je najpogostejši faktor glasba.
- Subkultura želi izstopati in biti samostojna s svojo kulturo. Ne čuti se del popularne sredine.
- Subkulturne člane veže skupna nota (isto misleči ljudje) in ne ozadje oziroma družbeni razredi, iz katerih izhajajo.
- Za sam zaton subkulture punka in metala je kriva globalizacija, potrošništvo in popularizacija.
- Subkulturi punka in metala sta imeli velik pomen za mladinsko kulturo in ga še vedno imata ter ga bosta imeli.
- Subkulturi punka in metala sta dosegli največjo moč v osemdesetih in devetdesetih letih prejšnjega stoletja.
- Lahko govorimo o ciklu subkulture od osemdesetih pa do danes na področju Brežic, vendar ga ne moremo označiti kot zaključenega.
- Večjo moč kot ima subkultura, bolje jo zunanja družba sprejme in obratno.
- Člani subkulture obsojajo zunanjo družbo, zunanja družba pa obsoja njih.
- Manj kot je obsojanja subkulture, večjo možnost ima za napredek in obstoj.
- Dandanes so ljudje veliko bolj odprti in dovzetni za stvari, kar pa ne velja za subkulture in njene člane, ki so danes s strani vrstnikov in družbe obsojani bolj kot v osemdesetih in devetdesetih.
- Popularizacija naredi subkulturo manj zanimivo, saj ne izstopa tako kot je nekoč.
- Padec socializma je povzročil poenotenost mladih in posledično omogočil moč subkulture devetdesetih.
- Za vzpon subkulture je pomemben skupen cilj družbe, skupna ideja in ideologija.
- Kapitalizem s potrošnjo in popularizacijo ubija in kupuje kulturo.
- S tem, ko je vedno več glasbe dostopne na spletu, se je izgubil čar izmenjave glasbenih izdelkov.

- Identitete so spremenljive in se spreminjajo skozi leta. Posledično se ljudje čez čas ne poistovetijo več s subkulturo in izstopijo iz njenega okvira.
- Danes je zunanjo podobo subkulture bistveno lažje ustvariti zaradi popularizacije, dostopnosti in kapitalizma, ki je v subkulturah našel zaslužek.
- Možnosti za ustvarjanje glasbe so danes boljše in bolj dostopne kot kadarkoli prej, le da mladi tega ne izkoriščajo.
- Nekoč so ljudje več časa preživeli skupaj v skupnih prostorih, lokalih, klubih, kjer so širili svoje ideje, videnja in zamisli.
- Globalizacija in širši, večji trg, ponujata mladim več možnosti kot v preteklosti.
- Kapitalizmu ugaja zaton delavskih subkultur, saj je tako manj verjetnosti, da se bo narod dvignil proti današnji ideologiji.
- Mladi so danes nezadovoljni s ponudbo, čeprav je več kot kdaj koli prej.
- Prosti čas mladih je danes drugače izkoriščen kot je bil nekoč, posledično na to vplivata tehnologija in ponudba.
- Danes sta med mladimi najpomembnejši vrednoti uspeh in denar.
- Danes je med mladimi veliko tekmovalnosti in individualizma, kar prinese slab, neiskren, nevoščljiv medsebojni odnos.
- Mladi se danes ne zadovoljijo s ponudbo manjšega mesta in zato iščejo zabavo in interakcije v večjih mestih.
- Tehnologija je pritrdila mlade na stol, med štiri stene, kjer se počutijo varne, stik z družbo iščejo na spletu.
- Danes je pri mladih popularen »mainstream«, ki omogoča gibanje mladih v območju, ki je željeno s strani večinske družbe.
- Možnosti za stilsko podobo so danes večje kot v preteklosti, mladi pa se navkljub temu večinoma odločajo za stilsko podobo večine.
- Glasba danes ni cenjena tako, kot je bila nekoč.
- Veliki koncerti danes izpodrivajo manjše. To pa zavira ustvarjalnost, možnosti mladine, ki ni deležna uspeha večjih glasbenih skupin.
- Kjer je volja, tam je pot in iznajdljivost. Čeprav so ljudje imeli nekoč manj možnosti, so se za slednje morali bolj potruditi, kar je ustvarilo večji pomen.

- Dokler bodo v subkulturi dejavni člani, ki so jo pripravljene širiti, obnavljati in nadaljevati, ni strahu, da bi subkultura izginila.
- Subkultura se bo obdržala in njen naslednji korak je lahko le navzgor.
- Z vedno večjimi zakonskimi omejitvami in finančnim pomanjkanjem se bodo v prihodnosti ljudje v večji meri zatekali k alternativam.
- Prišel bo čas spremembe in takrat bo alternativa ponovno postala močen dejavnik pri preoblikovanju sedanjosti in prihodnosti.

6 PREDLOGI

- Predlagam, da se mlade v večji meri vzpodbuja k aktivnostim zunaj okrilja štirih sten in doma. Tako se bodo bolje socializirali z vrstniki in dobili boljši čut za sočloveka.
- Predlagam, da se mlade uči kritičnega razmišljanja in kritičnega pogleda na svet.
- Predlagam, da se pri mladih vzpodbuja ustvarjalnost in umetnost, saj bomo s tem krepili kulturo in zagotovili napredek družbe.
- Predlagam več raznovrstnih manjših koncertov, ki bi bili dostopnejši širši publiki in jo tako ozaveščali o raznolikosti in pomembnosti kulture.
- Predlagam vzpodbujanje solidarnosti in odprtega pogleda.
- Predlagam vzpodbujanje nakupov originalnih cd-jev in plošč, saj se na ta način poveča pomembnost glasbe, prav tako pa se vzpodbuja glasbenike za delo in jim daje občutek vrednosti in pomembnosti.

7 LITERATURA

- Barbarič, P. (1996). Okopi slave. Štiri desetletja rock in pop-a. Ljubljana: Vitrum.
- Brake, M. (1984). Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur. Ljubljana: Krt.
- Bašin, I. (2006). Novi rock. Rockovski festival v Križankah 1981 – 2000: Maribor: Subkulturni azil Maribor.
- Debeljak, A., Stankovič, P., Tomc, G., Poštrak, M., Bahovec, E., Švab, A. idr. (2002). Cooltura. Uvod v kulturne študije: Ljubljana: Študentska založba.
- Frith, S. (1986). Zvočni učinki. Mladina, brezdelje in politika rock and rolla: Ljubljana: Krt.
- Frith, S. (1987). Sociologija roka: Beograd: Iic i Cidid.
- Gillis, J. (1999). Mladina in zgodovina. Tradicije in spremembe v evropskih starostnih odnosih od 1770 do danes: Šentilj: Aristej.
- Hebdige, D. (1980). Potkultura: značenje stila. Beograd: Pečat.
- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša SRC SAZU, 2015a. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno na: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=ge=kultura (29. 4.2 015).
- Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša SRC SAZU, 2015b. Slovar slovenskega knjižnega jezika. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/neva.exe?name=ssbsj&tch=14&expression=zs%3D75093> (29.4. 2015).
- Larson, R. W. (2000). Toward a psychology of positive youth development. American Psychologist, 55, 170–183.
- Lasch, C. (2012). Kultura narcisizma: Ameriško življenje v času zmanjšanih pričakovanj. Ljubljana: Mladinska knjiga.

- Lavrič, M., Flere, S., Krajnc, M., Klanjšek, R., Musil, B., Naterer, A. idr. (2010). Mladina 2010. Družbeni profil mladih v Sloveniji: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino in Založba Aristej.
- Mesec, B. (2007), Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mrgole, A. in Mrgole, L. (2013), Izštekani najstniki in starši ki štekajo. Starši – tukaj in zdaj: Kamnik: Zavod Vezal.
- Občina Brežice
- Poštrak M. (1994). Kje so subkulture danes? (I); Ljubljana: Socialno delo 33: 35–38.
- Poštrak M. (1994). Kje so subkulture danes? (III); Ljubljana: Socialno delo 33: 227–233.
- Poštrak M. (2001). Antropološki zorni kot; Ljubljana: Socialno delo 40: 207–225.
- Praprotnik T. (2003). Skupnost, identiteta in komunikacija v virtualnih skupnostih: Ljubljana: ISH.
- Tomc, G. (1989). Druga Slovenija. Zgodovina mladinskih gibanj na Slovenskem v 20. stoletju: Ljubljana: Krt.
- Tomc, G., Potokar, A., Pavlovič, R., Barbarič, P., Močnik, R., Mlakar, P. idr. (1985). Punk pod Slovenci: Republiška konferenca ZSMS in Univerzitetna konferenca ZMSM Ljubljana.
- Tomc, G., Velikonja, M., Šaver, B., Mal, D., Stankovič, P., Prezelj, M. idr. (1999). Urbana plemena. Subkulture v Sloveniji v devetdesetih. Ljubljana: Študentska založba.
- Ule, M. (1996). Mladina v devetdesetih. Analiza stanja v Sloveniji: Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Ule, M. (2008). Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja: Ljubljana: Založba FDV.

- Ule, M. in Miheljak V. (1995). Prihodnost mladine: Ljubljana: DZS.
- Ule, M., Renner, T., Miheljak, V., Čeplak, M., Tivadar, B., Kuhar, M. idr. (2002). Mladina 2000. Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad RS za mladino in Založba Aristej.
- Wikipedia, 2015. Black metal. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Black_metal (29. 5. 2015).

8 PRILOGE

PRILOGA 1: OSNO KODIRANJE (NOTRANJI POGLED)

ZAČETEK POISTOVETENJA S SUBKULTURO

Goran

- Pred dvajsetim letom del rock in hipi kulture (pred svojim dvajsetim letom, se počutil kot del takratne rock kulture, hipijevske kulture – A1).
- Po dvajsetem letu pa punk (Po dvajsetem letu pa sem definitivno stopil na stran punk kulture. – A5).

Tomi

- 13 – 14 let (13, oziroma 14 let. – B1).
- 89. – 90. leta (89., 90. leta. – B2).

Marko R.

- Ko je začel hoditi ven, postal član (Prav član postal takrat, ko smo začeli ven hodit. – D1).
- Pri desetih, enajstih letih (Začel to poslušat pri desetih, enajstih letih. – D2).
- Začel počutiti kot del tega (Takrat sem se že začel počutiti kot del tega. – D3).

SUBKULTURNA PRIVLAČNOST

Goran

- V prvem planu svoboda izražanja (je bila vedno v prvem planu svoboda izražanja – A2).
- Brez omejitev v razmišljanju in izražanju (Nepriznavanje kakršnihkoli meja, omejitev v razmišljanju in potem tudi v izražanju. – A3).
- Hipijevstvo je imelo uporno noto (Torej hipi, kot v načinu neomejenega plavanja v bazenu razmišljanj ob pomoči raznoraznih substanc in stimulantov je imelo uporniško noto – A4).
- Punk je imel izraz jeze, nasprotovanja, rušenja, nepriznavanja avtoritet. Anarhistična nota (Punk je imel pa, bolj kot karkoli drugega, ravno ta izraz neke jeze,

nasprotovanja, rušenja, nepriznavanja nobene avtoritete. Imel je to anarhistično noto – A6).

- Destrukcija (Prvenstveno destrukcijo. – A7).
- Klic k akciji, spremembi, klic ki ruši (Torej klic k akciji, klic k spremembi, klic ki ruši. – A8).
- Moč, šus, razbijaštvo glasbe (Prvenstveno ta moč, šus, to razbijaštvo glasbe. – A10).
- Družbeni angažma (vzporedno tudi ta družbeni angažma – A11).
- Družbena komponenta kot prevladujoča (Družbena komponenta je prevladala. – A12).

Tomi

- Horror filmi (Horror filmi v začetku. – B3).
- Metallica, Skid Row, Pantera, Wasp (Bandi kot so Metallica, Skid Row, Pantera, Wasp. – B4).
- Hitro, hrupno (Vse je bilo kul, le da je bilo hitro in hrupno – B5).
- Stil, imidž, glasba (Privlačil me je stil, imidž in glasba – B6).
- Zvok (Bil je to ta »sound«, ki ga slišiš in veš, da ti to odgovarja – B7).
- Grozljivke v povezavi z besedili (Horror movies povezava, besedila v povezavi s tem – B8).

Marko R.

- Glasba (Sama glasba. – D4).
- Moda, stil (Moda, stil oblačenja. – D6).
- Isto misleča družba (Da sem bil obdan z družbo, ki je bila isto misleča. – D10).
- Ob glasbi lahko kričiš, poješ, udariš šutko (Pa kričiš lahko zraven, pa poješ, pa šutko udariš pa marsikaj. – D36).

KAKO SI SE OBDRŽAL V SUBKULTURI

Goran

- S pomočjo spoznanja do odprtega, kritičnega pogleda, razumevanja (Ko enkrat prideš do te stopnje, da zanikaš boga, da zanikaš to, v kar si verjel celo življenje, takrat mislim, da za vedno ostaneš odprt, imaš kritičen pogled, kritično razumevanje, kritično dojemanje stvari – A20).

Tomi

- Snemanje kaset, videokaset sosedov (Starejši sosedje, ki so snemali kasete, videokasete. – B9).
- »Tape trading« (Če si bil »kul« otrok, si veliko lahko dobil od starejših generacij, preko »tape tradinga«. – B20).
- Izmenjava materiala z ostalimi bandi (Smo z ostalimi bandi sodelovali in si izmenjavali material. – B21).
- Kupovanje od bandov, ki so bili pod večjimi založbami (Lahko kupil kakšno zadevo od bandov, ki so bili pod večjimi založbami. – B23).
- Pomoč prijateljev (Prosil prijatelja, da ti presname kaseto. – B24).
- Notranje zadovoljstvo (Meni je to pomenilo neko zadovoljstvo, notranje zadovoljstvo. – B54).
- Izstopanje (Smo preko te subkulture izstopal. – B10).
- Izstopal, se odmaknil od okolice (Želel sem si izstopati, se odmakniti od okolice. – B11).
- Ni bil del povprečne mase (Se nisem videl kot del povprečne mase. – B12).

Marko R.

- Drugačen od ostalih (Da sem bil nekoliko drugačen od ostalih. – D5).
- Glasba (glasba – D7).
- Kultura, koncerti stil, družba (Kultura, koncerti, stil, družba. – D8).
- Bil nekaj posebnega (Da sem bil nekaj posebnega – D9).
- Izmenjavanje cd-jev (so prišli cd-ji in smo si to začel izmenjavat – D56).

- Original cd-ji in presnemavanje cd-jev (V začetku originalne cd-je, potem pa vem, da smo si jih že presnemaval, ko nas je večina imela pekače. – D57).
- Večino dobili od starejše generacije (Večino smo dobili od starejše generacije. – D58).

POGLED ZUNANJE DRUŽBE

Goran

- Tolerantna masa ljudi, ljudstvo (To ljudstvo ali masa ljudi je v tistem času bila zelo tolerantna. – A21).
- Primestno, malomeščansko, podeželsko ljudstvo ni gojilo simpatij (primestno, malomeščansko, podeželsko ljudstvo ni čutilo simpatij do punka, rocka – A23).
- Ista stran v boju za boljši jutri (nekako pa je smatralo, da smo na isti strani v boju za boljši jutri – A24).

Tomi

- Negativni pogled (Predvsem negativno. – B27).
- Bile so redke izjeme (Redke izjeme, kot je mama prijatelja. – B28).
- Lahko bil takšen, če sem imel v šoli urejeno (Dovolili, če je le bilo v šoli vse v redu. – B29).
- Mislili, da bomo enaki kot Brežiški narkomani (So mislili, da bomo pristali tam kot Brežiški narkomani. – B32).

Marko R.

- Slabo obravnavanje (Mene osebno ne dobro, kar se tiče šole, šolskega sistema. – D11).
- Drugače obravnavan od učiteljev (Z strani učiteljev sem definitivno bil obravnavan drugače – D12).
- Še vedno ostali gledajo čudno (Se še vedno dogaja, da te tu pa tam čudno gledajo. – D15).
- Ni dobil službe zaradi izgleda (Recimo, službe nisem dobil zaradi svojega izgleda. – D16).

POGLED VRSTNIKOV

Goran

- Skupna misel, s katero so se strinjali tudi tisti, ki niso imeli skupnih interesov (ekstremna situacija, da se je izoblikovala neka misel, okoli katere so se lahko strinjali tudi tisti, ki niso imeli skupnih interesov. – A25).

Tomi

- Ni bilo večjega obsojanja, zanemarjanja (Pri vrstnikih ni bilo večjega obsojanja, zanemarjanja. – B30).
- Bili smo kul otroci, ki si upajo (Smo bili kul otroci, ki so si upali. – B31).

Marko R.

- Reperji gledali postrani (Reperji so me še posebej znali postrani gledat. – D13).
- Padel je kakšen komentar na izgled (Kdaj pa kdaj je padel kakšen komentar. – D14).
- Ni imel lepih misli o ostalih (Nisem imel najlepših misli o ostalih. – D17).

OZADJE ČLANOV

Goran

- Ekstremno, ostro, režimsko okolje (smo prihajali iz bolj ekstremnega, najbolj oštrga režimskega okolja – A28).
- Starši bili komunisti (Moji starši so recimo bili prepričani komunisti. – A29).
- Iz obrtniškega, podjetniškega okolja (Pegama sta pa izhajala iz tega obrtniškega, podjetniškega okolja. – A30).
- Neuklonljiva linija antifašizma, ateizma (Smo pa vsi bili na neuklonljivi liniji antifašizma in ateizma. – A31).
- Solidarnostno, antifašistično, ateistično naravnano okolje (Solidarnostno, antifašistično in ateistično naravnano okolje. – A32).

Tomi

- »Middle class« (Middle class. – B35).

- Nisem živel v revščini, pomanjkanju (Nisem živel v revščini ali velikem pomanjkanju. Za večino vsaj podobno. – B36).

Marko R.

- Veliko sinov učiteljic (Veliko nas je sinov učiteljic. – D19).
- Nikoli ni bil nobeden denarno bogat (Nobeden ni bil nikoli poln denarja. – D20).
- Običajno okolje. (Nič posebno okolje. – D22).

PROSTI ČAS

Goran

- Gostilne in lokali ponoči (v največji meri v gostilnah, lokalih ponoči – A33).
- Čez dan zunaj, ob Krki in podobnih krajih (čez dan pa kar relativno dosti zunaj, pa ob Krki in po takih podobnih krajih – A34).
- Nič, neumnosti (Nič, neumnosti. – A35).
- Kratkočasili, preganjali dolgčas (Kratkočasili smo se, preganjali dolgčas. – A36).

Tomi

- Park (Park. – B37).
- Klopce pred OŠ (Klopce pred OŠ. – B38).
- Gostilne in njihovi vrtovi (Kakšne gostilne, čeprav, bolj vrtovi gostiln, ravno zato, da niso govorili, da se tam zadržujemo, pa nič ne pijemo. – B39).
- Zaklonišče, klet (V zaklonišču, v kleti našega bloka. B40).
- V kolesarnici v bloku (V prijateljevi kolesarnici v bloku. – B41).
- Klubska sobica (Naredili svojo klub sobico. – B42).
- Kreativno (Kreativno. – B52).
- Igranje v bandu, koncerti, fanzini, snemanje kaset (Igrali smo z bendi, hodili po koncertih, ustvarjali fanzine, snemali kasete. – B53).

Marko R.

- Niso bili v gostilnah (Po gostilnah nismo visel. – D21).
- Park, MC, privat žurke, koncerti (Park, Mladinski center, privat žurke, koncerti. – D23).

- Za knjižnico (Iza knjižnice. – D24).
- Risanje pentagramov, križev (Risalo se je pentagrame, pa narobe križe. – D28).
- Glasba, katero so skoraj vsi igrali (Muzika, pač več ali manj smo skoraj vsi igrali kak inštrument. – D29).
- Pitje, igranje inštrumentov (Če smo se družili, smo pili ali pa igrali. – D30).
- Sedenje, pogovarjanje, kajenje na klopci (sedeli na klopci šest ur in se samo pogovarjali in kadili cigarete – D34).

MOŽNOSTI USTVARJANJA

Goran

- Dobre (Dobre. – A74).
- Bili reveži, ni bilo kitar, ojačevalcev (Razen tega, da smo bili reveži, pa da ni bilo kitar in ojačevalcev za kupovat. – A75).
- Dobre možnosti (smo imeli dobre možnosti – A76).
- Največji problem je bila oprema (Največji problem je predstavljala ravno ta oprema. – A77).
- Posledično prišli do tega (Se je prišlo do tega, posledično. – A78).
- Bilo več možnosti izkoriščenja prostorov kot zdaj (Kar se pa tiče prostorov za vadbo, je bilo pa več možnosti kot zdaj. – A79).

Tomi

- Prostori, ki so jih sami uredili (Igrali smo po prostorih, ki smo si jih sami ustvarili. – B47).
- Ni bilo Mc-ja z vadbico, studiem (Takrat ni bilo Mc-ja, ki bi omogočal vadbico in studio. – B48).
- Ni bilo garaže (Nihče ni imel garaže, v kateri bi lahko igrali. – B49).
- Kul sosedge (Odvisno od kul sosedov. – B50).
- Znajdi se sam (Mogli smo se najdet, »do it yourself«. – B51).

Marko R.

- Dobre možnosti (Imeli smo dobre možnosti. – D39).

- Stari Mc je bil cenovno ugoden (V starem Mc-ju je bilo na začetku dobro, ko je bil še plac poceni. – D40).
- MC je imel opremo (Oprema je bila takrat noter. – D41).
- Različni prostori za vadbo (Eden band je bil pri enem kolegu, mi smo vadili pri bratih, in tako naprej. – D42).
- Do inštrumentov in opreme se je nekako prišlo (Inštrumente smo že nekako dobili. Z opremo isto, ali si si jo kupil ali si si jo sposodil. – D43).

SUBKULTURNI MATERIAL ZA STILSKO PODOBO

Goran

- Doma naredili (so si doma naredili – A52).
- Italija (Italija – A53).
- Trst (Trst je recimo bil takšno mesto. Glavni bazen za nabavo vsakršnih oblačil, elegantnih ali subkulturnih. – A54).
- Avstrija (Avstrija manj, ker je tam že bilo dražje. – A55).
- Italija (Iz Italije se je največ kupovalo. – A56).

Tomi

- Trgovina (Trgovina v Ljubljani. – B14).
- Babičino podstrešje (»ukradel« od svoje babice iz podstrešja – B15).
- Očetovi čevlji (Čevlje od očeta iz vojske. – B16).
- Našel, ali pa so starši kupili (Našel, ali prosil starše, da mi kupijo. – B17).
- Kupovanje na koncertih (Kupovanje artiklov na koncertih. – B18).
- Moški iz Kopra (Človek iz Kopra, ki je prodajal neoriginal majice z napisi bandov. – B19).
- Znajdi se sam (Delovalo po principu »do it yourself«. – B22).

Marko R.

- Plac (kakšna majica iz placa – D52).
- Master Of metal (trgovina Master of metal – D53).
- Koncerti (na koncertih si tudi lahko kupil kaj – D54).

ZUNANJA PODOBA

Goran

- Je igrala vlogo (je igrala vlogo – A45).
- Bila pomembna (bila je pomembna – A46).
- Bistveno težje »furat« podobo kot pa danes (v mestu kot so Brežice bilo bistveno težje takrat »furat« takšno podobo, kot pa danes – A47).
- Nismo hodili okoli s »knofeljci« (Ne morem reči, da smo mi hodili okoli s knofeljcami. – A48).
- Nismo načrtno delali na zunanji podobi (nismo nikoli načrtno delali na nekakšni zunanji podobi, videzu. – A49).
- Bila pomembna (Je bila pa pomembna, tako kot je zmeraj bila. – A50).
- Ikonografija igra vlogo pri subkulturi (Ikonografija igra vlogo nekakšnega določevalca subkultur. – A51).

Marko R.

- Zunanost je pomembna (Je pomenila dosti. – D44).
- Se dobro počuti v svojem stilu (Še sedaj imam nek svoj stil, v katerem se dobro počutim. – D45).
- Mu paše, da se tako oblači (Pač mi paše, ko se tak oblečem, kot se. – D46).
- Nekoč se obremenjeval z podobo (V osnovni šoli, pa mogoče kak razred srednje, sem se še obremenjeval s podobo. – D47).
- Na koncertih bil bolj na »šarf« oblečen (če sem šel na koncerte, sem gledal, da sem se oblekel bolj na »šarf« – D49).
- Zaradi izgleda te starejši opazijo (te kasneje opazi nekdo starejši – D50).
- Fajn imeti »šarf« majico (je takrat fajn, da imaš neki »šarf« band na majici – D51).

OPIJATI IN SUBKULTURA

Goran

- Opijati večni spremljevalec subkulture (opijati so večni spremljevalec subkulture – A41).
- Takrat bistveno manj mamil (je bilo takrat bistveno manj mamil – A42).
- Trave ni manjkalo (trave nikoli ni manjkalo – A43).
- To ni korektno izpostavljati (to ni neka zadeva, ki bi jo bilo korektno izpostavljati – A44).

Tomi

- Se ujema (Je to hoja z roko v roki. – B33).
- Da sem bil poseben (Zaradi tega razloga, da sem izstopal, da sem na nek način kontriral ostalim, da sem bil drzen. – B34).

Marko R.

- Ogromen pomen (Ogromen. – D31).
- Ali se pije ali igra inštrumente (Ko se družiš se pije ali pa igra. – D32).
- Nikamor odšli brez pijače (Nismo nikamor odšli, pa da ne bi imeli za pit – D33).
- Glasba je prijetnejša, če si pijan (To glasbo je boljše poslušati pijan. – D35).
- Zaradi drugačnosti (Ker si malo drugačen od ostalih. – D37).
- Izstopanje (Izstopaš. – D38).

SUBKULTURA NEKOČ

Goran

- Imeli rep, orientir in konsenz najširše družbe (Imeli smo nek rep, orientir, okoli katerega je bil lahko sprejet konsenz najširše družbe. – A22).
- Osemdeseta leta, subkulturna leta (osemdeseta leta, leta ki so dejansko bila subkulturna leta – A57).
- Vrelo na vseh straneh (je takrat vrelo na vseh straneh – A58).

- Subkultura bila neodvisna, samostojna izven korporacij, družb, podjetij, predstavnikov velekapitala (Subkultura je včasih bila neodvisna, je delala sama, izven teh korporacij, družb, podjetij, predstavnikov velekapitala. – A65).
- Oblast in režim nista omejevala (s strani oblasti, režima ni bilo omejitev – A80).
- Vse je bilo bolj preprosto (je bilo takrat vse bolj prosto kot pa danes – A81).
- Bilo več klubov za manjše bande (Takrat tudi ni bilo nič manj klubov za igrati, nastopati. Za manjše bande jih je bilo celo več kot pa danes. – A82).
- So znali zamižati, če nisi imel vsega urejenega (V prejšnjem režimu je bilo lažje. Nisi imel tistega ali onega urejenega, pa so znali malo zamižat. – A83).

Tomi

- Večji čar, večji pomen (Bil je to večji čar, večji pomen je imelo. – B25).
- Forum ustvarjalcev kulture, kjer so bili večji koncerti (95. leta je nastal Forum ustvarjalcev kulture (FUK) Tam so bili koncerti za večjo množico, ni bilo prav za metalce, pankerje. – B45).
- »Klubing« konec devetdesetih (»klubing« pa se je pojavil konec devetdesetih – B46).
- Druženje, komunikacija, dialog (Bil je ta čar druženja, komunikacije, dialoga ... – B58).
- V osemdesetih največja moč subkulture (Konec osemdesetih ali pa v začetku devetdesetih. – B63).
- Prisoten entuziazem (Je bil prisoten entuziazem. – B64).

Marko R.

- Zaprta družba za ostale (Je bila bolj zaprta družba za ostale. – D18).
- Zaradi mira (Ker smo imeli svoj mir. – D26).
- Se še poslušalo kasete (smo še bili v kasetah – D55).
- Izmenjavanje cd-jev (so prišli cd-ji in smo si to začel izmenjavat – D56).
- Original cd-ji in presnemavanje cd-jev (V začetku originalne cd-je, potem pa vem, da smo si jih že presnemaval, ko nas je večina imela pekače. – D57).
- Večino dobili od starejše generacije (Večino smo dobili od starejše generacije. – D58).
- Konec osemdesetih, devetdeseta največja moč subkulture (devetdeseta, konec osemdesetih – D59).

- Takrat bila pankerija (Samo, takrat je to bila bolj pankerija. – D60).
- Bilo jih je veliko (Nas je bilo kar veliko. – D63).
- Nekaj let nazaj bila Brežiška scena močna (ko smo mi bili mladi bila scena v Brežicah kar močna – D64).
- Veliko metal koncertov (Kar se tiče metala, je bilo kar koncertov. – D65).
- Vse bilo bolj zanimivo (je bilo bolj zanimivo vse skupaj – D75).
- Izmenjavanje cd-jev (smo si izmenjavali cdje – D76).

SUBKULTURA DANES

Goran

- Kapitalizem je kupil subkulturo (je kapitalizem v zadnjih dvajsetih letih kupil subkulturo – A64).
- Kapital je začutil zaslužek tudi v subkulturah (je kapital začutil, da tudi v teh manjših zadevah lahko pride do dobička, nekaj odnese, da se nekaj da zaslužiti – A66).
- Sistematično uničevanje subkulturnega stila (sistematično uničuje subkulturni stil koncertiranja po manjših koncertih, klubih, kar pa je bistvo slednjega – A67).
- Veliki koncerti vse poberejo (veliki koncerti vse poberejo – A68).
- Povodi, ki bodo ponovno sprožili razcvet subkulture (so vse to nekakšni povodi, ki bodo ponovno sprožili samoorganizacijo, razrast subkulture – A69).
- Brez razvoja malih bandov ni velikih bandov (če nimaš normalnega razvoja bandov, ne moreš priti do velikega banda – A70).
- Subkulturna pot je lahko le še navzgor (je za subkulturo pot le še navzgor – A72).
- Delo izven meja zakona se spremeni v subkulturo (Ljudje bodo izven meja zakonov poskušali nekaj narediti in to se takoj spremeni v subkulturno gibanje. – A73).

Tomi

- Komercializacija, punk in metal se vrtita na radiu (Posledično je to prinesla tudi komercializacija, s tem ko sta se metal in punk kar naenkrat začela vrteti na radiu. – B13).
- Preveč vsega, preveč ponudbe (Mislim, da je vsega danes preveč. Preveč ponudbe. – B57).
- Ni entuziazma (Ni nekega entuziazma. – B61).

- Manjka jedro (Manjka to nekakšno jedro. – B65).
- Glasba se je spremenila (Recimo punk, hard-core, to je čisto nekaj drugega danes, kot pa je bilo konec sedemdesetih in osemdesetih. – B66).
- Ni duše (te zadeve danes nimajo neke duše – B67).
- Izguba čara (vsa ta zadeva več nima toliko čara – B68).
- Tekmovanje, kdo ima več majic, cd-jev (tekmovanja med mladimi, kdo ima več majic benda, ki je »in«, kdo ima več cd-jev – B69).
- Izgubljeno v megli (Vse se je izgubilo v neko meglo – B71).

Marko R.

- Punk in metal sta propadla, propadata (Trenutno mislim, da je punk in metal propadel ali pa propada. – D66).
- Spreminjanje skozi generacije (Iz generacije v generacijo se stvari spreminjajo. – D67).
- Mlade to ne zanima (Mlade to trenutno ne zanima. – D68).
- Njegova je zadnja generacija v tem (Kar se tiče te subkulture jih ni, smo mi zadnja generacija v tem. – D69).
- To se danes ne posluša (Mislim, da se danes to ne posluša. – D70).
- Mlade to ne zanima (Mlade to danes ne zanima. – D71).

POMEN SUBKULTURE

Goran

- Ogromen pomen (Pomen je ogromen in to mora obstajati. – A84).
- Predstavlja alternativo v drugačnosti (predstavlja neko alternativo v razmišljanju in v drugačnosti – A85).

Tomi

- Skupina ljudi, ki drugače gleda na svet (Definitivno, subkultura je že v svoji definiciji neka skupina ljudi, ki drugače gleda na svet. – B73).
- Širši pogled na svet, širša paleta razmišljanja, nismo vsi isti (Zaradi tega širšega pogleda, širše palete razmišljanja na določene stvari. Da se naučiš projicirati sebe na zunanji svet, ker vsekakor nismo vsi isti, nimamo istih pogledov – B74).

Marko R.

- Ni pomembno (Pomembno ni za nič. – D79).
- Ne bo se nič spremenilo (Tako ali tako ne bo nič spremenilo. – D80).
- Rad bi videl rast subkulture (Mislim, meni bi bilo to super, rad bi videl, da se to nekako »uživi«. – D81).

SEDANJIK – NEKOČ

Goran

- Omejevanje osebne svobode, svobode razmišljanja in izražanja (Predvsem se je šlo za omejevanje osebnih svobod, svobode razmišljanja in svobode izražanja. – A9).
- Družbeni revolt se je širil v umetniške sfere (Se je pa ta družbeni revolt proti socializmu širil tudi v druge umetniške sfere, preko NSK-ja pa tudi drugih družbenih gibanj, v likovne, gledališke sfere. – A13).
- Razumevanje ljudi, da takratna ideologija ni pravilna (Takrat je bilo zanimljivo, da so ljudje dojemali, razumeli in se strinjali s tem, da s tisto ideologijo, ki je bila na oblasti, je nekaj narobe – A14).
- Spoznanje, da ni boga (To pa pomeni, da spoznaš, da tvojega boga ni. – A15).
- Doživetje in preživetje generacije (to je naša generacija takrat doživela in preživela – A16).
- Obdobje lepega življenja (obdobje, v katerem je bilo lepo živeti – A26).
- Ljudje imeli skupni cilj (Ljudje so imeli nekaj, okoli katerega so se lahko strinjali in skupaj živeli. – A27).
- Vse bolj sproščeno (je bilo takrat vse bolj na »izi« – A38).
- Brez brezposelnosti (brezposelnosti praktično ni bilo – A39).
- Več prostega časa, lahko namenili več časa razmišljanju (so imeli ljudje več prostega časa in so lahko razmišljali o stvareh – A40).
- Čas spremembe (je bil takrat čas, da se nekaj spremeni – A59).
- Imel dva bloka, kapitalistični in komunistični (si v osemdesetih imel dva bloka, kapitalistični in komunistični, ki so drug drugega skušali prepričati v nasprotno – A60).

- Skozi prizmo pogled v blišč kapitalizma (Z življenjem v socialističnem svetu si videl lahko, kakšen blišč prinaša kapitalizem, potrošništvo. – A61).

Tomi

- Srečanje s policijo (So nas večkrat ustavili policaji. – B43).
- Smo večkrat bili krivi (Smo večkrat bili mi krivi (ker smo bili pri roki). – B44).

Marko R.

- Mc znan po alternativni (Mc je bil zmeraj znan za alternativo – D27).
- Kupoval majice bandov (Kupoval majice bandov – D48).
- Bila je Jugoslavija (drugi časi, bila je še Jugoslavija – D61).
- Na izbiro pop ali punk (ali si poslušal pop, ali pa punk – D62).
- Slabši internet (internet ni bil tak napreden – D74).

SEDANJIK – DANES

Goran

- Trenutna ideologija je slabša kot pa v socializmu (Trenutna ideologija tržnega gospodarstva, neoliberalna ideologija in kar se tiče osebnih in družbenih svobod nič boljša kot pa je bila v socializmu, slabša je. – A17).
- Danes slabše za blaginjo družbe kot v socializmu (Za blaginjo družbe je bistveno slabše, kot pa je bil socializem. – A18).
- Dokler se ne bomo zavedali napake ideologije, ne bo nič boljše (Nismo še prišli do stanja, da bi vsi sprejeli dejstvo, da je s to ideologijo kaj narobe. Dokler tega ne bomo spoznali, ne bo nič boljše. – A19).
- Ni bistveno drugače kot danes (ni bistvene razlike kot pa recimo danes – A37).
- Danes ni drugega kot kapitalizem (Danes pa je problem v principu že to, da ni drugega, kot kapitalizem. – A62).
- Individualizacija (Danes je individualizacija. – A63).
- Ljudje so nezainteresirani (Ljudi nič ne zanima in to je ta miselnost. – A71).

Tomi

- Vse je na internetu (kot pa sedaj, ko je vse na internetu – B26).

- Mladi so apatični, leni (Ni bilo tako kot danes, ko imam občutek, da je mladina apatična. Nič se jim ne da, leni so. – B55).
- Lenoba (Vse imajo na pladnju, pa se jim ne da. – B56).
- Odtujenost (Odtujenost. – B59).
- Internet (Internet, ki ponuja praktično vse. – B60).
- Ni primanjkljaja, ki bi mladim dal mislit (Danes ni več toliko tega primanjkljaja, ki bi mladim dal mislit. – B62).
- Potrošništvo (Potrošništvo. – B70).
- Internet, facebook (So v internetu, facebooku. – B72).
- Preveč je vsega, mladim se nič ne da (preveč vsega in se jim posledično nič več ne da – B75).

Marko R.

- V Brežicah ni veliko »placev« (V Brežicah tudi ni veliko placov, kjer bi viseli – D25).
- Vsi na računalnikih, telefonih (vsi so na računalnikih, pa na svojih telefonih – D72).
- Slab dostop do metal glasbe (ne pridejo do te glasbe danes – D73).
- Danes vsega preveč (Danes pa je preveč vsega. – D77).
- Nikjer ni mladih (Težko rečem, kje so mladi, nikjer nikogar ne vidim. – D78).
- Ne vem, kje se bodo mladi zadrževali (Si ne predstavljam, kam bodo mladi hodili čez dvajset let. – D82).
- Ne vem, kaj bodo delali (Ne vem, kaj bodo delali mladi. – D83).

PRILOGA 2: OSNO KODIRANJE (ZUNANJI POGLED)

OPREDELITEV MLADOSTI

Jasmina

- Ni izstopala (nikjer nisem izstopala – C1).
- Ni bila v nobeni subkulturi (nisem bila v nobeni subkulturi – C2).
- Bila v nekakšni sredini (bila sem v nekakšni sredini – C3).
- Glasbeno neopredeljena (nisem bila glasbeno opredeljena – C4).
- Nevtralna (nevtralna – C5).
- Pod vplivom hrvaške glasbe (še najbolj pod vplivom hrvaške glasbe – C6).

Hana

- Subkulturno neangažirana (nisem bila v nobeni subkulturi – E1).
- Prilagajanje (sem se vedno prilagodila – E2).
- Pod vplivom jugo in house glasbe (sem pa takrat poslušala večinoma jugo glasbo, pa house sem tudi imela rada – E3).

Marko L.

- Subkulturno neangažiran (ne sodim v nobeno subkulturo – F1).
- Oblači kot večina (oblačim se pa tudi tako kot večina – F2).
- »Mainstream« (sem mainstream – F3).
- Posluša tudi rock (poslušam tudi rock, mi je všeč – F10).

SUBKULTURNA PRIVLAČNOST

Jasmina

- Ni je privlačila (Ne. Nikoli. – C26, Ne. Nikoli – C31).
- Ni razmišljala, da bi se pridružila (Nisem razmišljala, da bi se v to vključila. – C27).
- V tem se ni našla (Nikoli se nisem v tem našla. – C28).
- Glasba ni bila privlačna (Glasba mi ni bila všeč, ker je bila preglasna. – C29)
- Nobena subkultura dovolj zanimiva (Nobena subkultura ni navduševala, sem se raje držala mainstreama. – C30).
- Usmeritev v to, kar te privlači (Sem hotela oditi nekam, kam me je privlačilo. – C32).

- Metal je bil neprivlačen (Metal recimo, me ni privlačil. – C33).
- Ni poznala (Tega nisem poznala. – C35).
- Koncerti so bili neprivlačni (Me koncerti niso privlačili. – C36).

Hana

- Glasba, slog oblačenja nista všečna (Ne morem reči, da mi je bila glasba všeč ali pa njihov slog oblačenja.– E13).
- Nikoli privlačna (Ne, nikoli. – E27).
- Nezanimivo (Pač, to me ni zanimalo nikoli. – E29).
- Vključevanje preko druženja s prijatelji (Sem se vključevala z druženjem s prijatelji, da bi se pa pridružila, pa ne. – E30).
- Glasba neprimerna za prosti čas (ne bi nikoli prižgala te glasbe v svojem prostem času – E31).
- Neidentificiranje s subkulturo (se ne bi nikoli našla v tem – E32).
- Druženje (nisem bila tam zaradi glasbe, pač pa zaradi druženja – E37, Družila bi se z njimi, če bi se razumeli. – E43).
- Ni se videla v subkulturi (Nikoli se v tem nisem videla. – E65).

Marko L.

- Punk, metal sta nezanimiva (punk, metal, to me ni nikoli zanimalo – F29, Metal, punk me pa nikoli nista zanimala. – F40).
- Nezanimivo, ker ni imel prijatelja v tem (Mogoče zaradi družbe, ker nikoli nisem imel prijatelja, ki bi bil v tem. – F30).
- Večja verjetnost, da bi se pridružil, če bi imel drugo družbo, živel v večjem mestu (Če bi imel druge prijatelje ali pa če bi odraščal v kakšnem večjem mestu recimo, potem bi bilo bolj verjetno. – F31).
- Nikoli privlačila (Ne, nikoli. – F33).
- Ni bilo priložnosti za vključitev (nisem imel priložnosti, da bi se vključil. – F34).

POGLED VRSTNIKOV

Jasmina

- Sprejemanje (Smo jih sprejemal. – C17).

- Člani subkulture si niso želeli biti obkroženi z ostalimi (Člani subkulture niso dajali nekakšnih impulzov, da si preveč želijo biti obkroženi z ostalimi. – C19).
- Ni bilo težav (Ni nikoli bilo večjih težav. – C20).

Hana

- Medsebojen dober odnos z metalci (smo si bili takrat kar dobri – E12).
- Dober odnos s sošolkami (smo se razumele s sošolkami in smo se družile – E14).
- Bili so posebneži (malo kot posebneže so jih gledal – E15).
- Bolje sprejeti s strani drugih kot obratno (so jih drugi bolje sprejemali, kot pa oni druge – E16).
- Za metalce smo bili čudni (Večkrat smo mi čudno izpadli v njihovih očeh. – E17).
- Metalci niso sprejemali okolja (bolj kot pa so oni sprejemali okolje – E18).
- Obsojanje ostalih, ki so izgledali drugače s strani članov (če si prišel v njihovo družbo in si bil oblečen v belo majico, so te kar čudno gledali – E19).
- Dobri odnosi (jaz bila z njimi vedno v dobrih odnosih – E20).
- Obsojanje metalcev (so si mislili, da smo fine – E21).

Marko L.

- Družba jih ne dojema kot ostale (Na žalost jih družba ne dojema tako kot ostale. – F26).
- V večjih mestih so ljudje bolj odprti (če bi bil v kakšnem večjem mestu, je to tam bolj razvito, pa ljudje tudi niso tako ozko naravnani – F32).
- Smatranje, da z dolgimi lasmi ne moreš voditi podjetja (Pa nikjer ne piše, da tisti, ki ima dolge lase, ki je v tem, da ne more uspešno vodit podjetja, tako kot se danes smatra. – F46).
- Družba ne sprejema dobro izpostavljenosti (Mogoče ravno zaradi tega, ker družba tega ne sprejema tako dobro, in se nobeden noče izpostavljati – F85).

OZADJE ČLANOV

Jasmina

- Ni bilo posebnega ozadja (Niso imeli posebnega ozadja. – C41).
- Prihajali iz povprečnih družin (So prihajali iz povprečnih družin. – C42).

- Nič posebnega (Nič posebnega. – C43).

Hana

- Disfunkcionalne družine, iz družin, ki so učile kritično razmišljanje (Ali so otroci prihajali iz nekih disfunkcionalnih družin in so se potem v tej stvari našli in jim je to posledično pomagalo pri razvoju ali pa so bili iz kar zmožnih družin, ki so jim že od malih nog predstavljali oziroma jih učili kritičnega razmišljanja. – E67).
- Ozadja se ne da definirati (Mislim pa, da vseeno tega ne moreš definirat. – E68).

PROSTI ČAS

Jasmina

- Prostovoljni gasilci (bila sem pri prostovoljnih gasilcih – C7).
- Druženje s prijatelji (družila sem se s prijatelji – C8).
- Kolesarjenje, rolanje (Veliko sem kolesarila in rolala skozi čas srednje šole. – C9).
- Obiskovanje diskotek (Smo hodili v diskoteke, Paradiso, Termopolis. – C10).
- Druženje, pogovarjanje (V gasilskem domu, kjer smo se družili, pogovarjali. – C11).

Hana

- Pijača (šla sem na kakšno pijačo – E4).
- Poletja ob Krki (poleti smo se dobivali ob Krki – E5).
- Diskoteke zvečer (Zvečer pa, ko smo se odpravljali ven, kakšna Hacienda (brežiški klub) – E6).
- Druženje s prijatelji (nasploh druženje s prijatelji – E7).
- Pijača (smo šli na pijačo – E8).
- Kolesarjenje, rolanje (sem se s kakšnim športom ukvarjala, kolesarjenje, rolanje – E9).
- Gledanje serij (sem pa znala pogledati tudi kakšno serijo – E10).
- Ni poslušala, ni ukvarjala z glasbo (Glasbe bolj nisem poslušala, sploh se pa z njo nisem ukvarjala. – E11).

Marko L.

- Podnevi športne aktivnosti (Podnevi kakšna košarka, nogomet, športne aktivnosti. – F4).

- Kopanje, piknik s kolegi (Ali pa če se gremo kopat s kolegi, imamo kakšen piknik. – F5).
- Diskoteke zunaj Brežic ponoči (Ponoči pa kakšna diskoteka, Zagreb ali pa Celje, Ljubljana. – F6).
- V Brežicah je nezanimivo (Malo je ljudi, ni zanimivo, pa še tisto, kar je, nam ni zanimivo. – F7).

STILSKA PODOBA SUBKULTURE

Jasmina

- Njihove majčke so bile zabavne (so se zdele njihove majčke zabavne – C21).
- Ni marala takšnih majic (Nisem marala takšnih popisanih majic. – C22).
- Ni bil vseč njihov nakit (še najmanj na njih mi je pasal prav ta nakit, ki so ga nosili – C25).

Hana

- Stil oblačenja ni všečen (jaz se recimo ne bi nikoli tako oblačila – E22, Stil mi nikoli ni bil tako všeč. – E23).
- Neprivlačna glasba in zunanja podoba (Ni mi bila všeč glasba in pa njihova zunanja podoba. – E28).

Marko L.

- Nevšečen subkulturni stil (mi pa ni všeč ta stil, dolgi mastni lasi, pa verige pa tak – F11).
- Ni mu všeč stilsko pretiravanje (ni mi všeč prav tisto pretiravanje, če je v mejah normale, je v redu – F35).
- Ne moti ga, če je stil v mejah normale (če je vse v mejah normale, da niso recimo tiste irokeze previsoke, potem je vse v redu – F12).
- Skeptičen, če je pretiravanje v stilu (Če pa pretiravajo, izven mej normal, potem pa sem skeptičen. – F13).
- Noče soditi po izgledu, a prvi stik je pomemben (Vem, da ne smem soditi po izgledu, ampak tisti prvi stik ni najbolj privlačen zame. – F17).

POGLED NA SUBKULTURO IN ČLANE

Jasmina

- Dojemanje kot nič posebnega (Nisem jih dojemala kot kaj posebnega. – C12).
- Nekaj normalnega (Mi je bilo to nekaj normalnega. – C13).
- Sprejemala takšne, kakršni so (Sprejela sem jih takšne, kakršni so bili. – C14).
- Si mislila, naj delajo, kar hočejo (Sem si mislila, da naj delajo, kar hočejo. – C15).
- Metal kot razvojna faza fantov (Se mi je pa zdel metal kot nekakšna razvojna faza fantov. – C16).
- Ni delala razlik med ljudmi (Nisem gledala drugače na ljudi. – C23).
- Navdušenje nad lobanjami in podobnimi stvarmi (zanimivo se mi je zdelo njihovo navdušenje nad lobanjami in podobnimi stvarmi – C24).

Hana

- Metalci sprejemajo zgolj svojo zvrst (metalci, mislim, da so sprejemali zgolj svojo zvrst in je vse ostalo bilo brez veze – E36).

Marko L.

- Ima odpor, stereotip do subkulturnega stila (Mam nek odpor, ko vidim takšnega človeka, nek stereotip. – F14).
- Pomisleki glede druženja s člani subkulture (imam nekakšne pomisleke glede vsega tega, če bi se z njim družil ali se ne bi – F15).
- Če je ok oseba, jo sprejme (če je ok kot oseba, tudi to spregledaš – F16).

SUBKULTURA NEKOČ

Jasmina

- Punka takrat ni bilo (Mislim, da punka takrat več ni bilo. – C18).
- Radio je vrtel metal glasbo (smo skozi čas tudi po radiu že slišali kak metal komad – C34).
- Devetdeseta, čas največje moči (Mislim, da v devetdesetih imela največjo moč. – C46).
- Takrat jih je bilo veliko (Takrat jih je bilo res ful. – C47).

- Ni bilo tolikšne izbire, mainstream ali metal (Takrat mislim, da tudi ni bilo toliko izbire. Bil je nekakšen mainstream, pa bili so metalci. – C48, ni bilo toliko izbire – C49).
- Vsak drugi fant je imel band (Ko sem bila mlada, vem, da je vsak drugi fant imel band. – C68).
- Sami se učili igrati inštrumente in imeli samostojne koncerte (So se sami učili igrati inštrumente in imeli kasneje samostojne koncerte. – C69).

Hana

- Metalci dali drug pomen glasbi (metalci so veliko dali na sam zvok glasbe, na kitare – E34).
- Včasih bilo več tega (Ko sem bila sama v srednji šoli, je sigurno bilo več tega. – E45).

Marko L.

- Včasih jih je bilo več (Napram včasih, ko je bilo to bolj zastopano, jih ni. – F20).
- Včasih je bilo grupiranje (Včasih so se bolj grupiral. – F21).

SUBKULTURA DANES

Jasmina

- Takratni metalci v večini danes več niso to (Danes gledam te takratne metalce in pri praktično nobenem ne bi rekla, da je pa on nekaj bil metalec. – C39).
- So se spremenili (Čisto so se spremenili. – C40).
- Nikjer več nobenega ne vidim (praktično nikjer več nobenega ne vidim – C44).
- Dandanes jih je manj (Po mojem jih je dandanes manj. – C45).
- Generacijska menjava (se generacije menjajo – C59).
- Ne ve, kaj bi vzpodbudilo mlade k subkulturam (težko rečem, kaj bi bilo tisto, da bi motiviralo mlade, da se pridružijo subkulturam – C61).

Hana

- Ni več članov del. subkulture (ni več toliko metalcev, punkerjev pa sploh mislim, da ni, saj jih že v moji srednji šoli praktično ni bilo – E39).
- Časi se spreminjajo (verjamem, da bo ta čas spet prišel – E40).

- Generacijske razlike (Časi in generacije se spreminjajo – E42).
- Izguba moči subkulture (Sigurno je zdaj ni več toliko in je posledično rahlo izgubila moč. – E44).
- Metalci so ostali metalci (tisti, ki so takrat bili metalci, so v večini še vedno – E46).
- Popularizacija prinese mainstream (Zato, ker se vedno bolj širi krog poslušalcev in hočeš svojo zadevo popularizirati na vedno večjo množico. Kar sčasoma preraste v mainstream, po moje. – E63).
- Punk, rock bosta zmeraj obstajala (Punk, rock, mislim, da bo vedno obstajal, samo ima včasih svoje boljše, včasih pa slabše dni. Obstajala pa bo ta scena. – E66).

Marko L.

- Nekaj jih je (Nekaj malega mislim, da jih je, ki so v tem. – F18).
- Ni jih veliko (jih res ni veliko, kje pa kje kakšen – F19).
- Ne ve, kje so subkulturni koncerti (Niti ne vem, kje so te koncerti. Predstavljam si, da ne v Brežicah, ampak v kakšnem večjem mestu. – F41).
- Subkultura bo obstala (Po mojem, da ja. – F81).
- Subkulturni obseg je vse manjši (Je pa res, da je obseg vse manjši – F82).

POMEN SUBKULTURE

Jasmina

- Subkulture nasploh so pomembne (Ja, mislim, da so subkulture nasploh pomembne – C57).
- Krepitev, dajanje raznolikosti in teže kulturi (to vse na nek način krepi in daje razliko, težo kulturi – C58).

Hana

- Subkulture so pomembne (Mislim, da je vsaka subkultura pomembna. – E57).
- Prinašajo razvoj stvari (Da se stvari razvijajo. – E58).
- Alternativa je pomembna (Alternativa pa še posebej. – E59).
- Alternativa dela revolucijo (Alternativa je konec koncev delala tudi revolucijo. – E60).
- Subkultura opozarja na dogajanje v družbi (Opozarja na neko dogajanje v družbi. – E61).

- Subkulture zato, da se vsak v nečem najde (Zato, da se vsakdo lahko v nečem najde. – E62).
- Vseeno za obstoj (meni je praktično vseeno – E64).

Marko L.

- Sigurno ima pomen (Ja, sigurno. – F42).
- Pripomore k družbi (Ker pripomorejo k družbi. – F43).
- Subkulturni idoli pomembni (Ma subkultura idole, ki so pomembni za mlade. – F44).
- Drugačna glasba pripomore k družbi (Delajo glasbo, ki je drugačna in s tem tudi pripomorejo. – F45).

SEDANJIK NEKOČ

Jasmina

- Ni bilo mobilnih telefonov, ni bilo računalnikov (V naši generaciji ni bilo mobilnih telefonov, ni bilo računalnikov. – C51).
- Druženje mladih (Mladi so se med sabo družili. – C52).
- Ni bilo na voljo interneta, mobitelov (včasih nismo imeli na voljo interneta, mobitelov – C56, Vem da včasih nismo imeli na voljo interneta, mobitelov – C63).
- Dogovarjanje na osebni ravni (smo se morali dogovarjati na osebni ravni – C64).
- Za poslušanje določenega izvajalca si potreboval kaseto ali cd (Če si hotel poslušati določenega izvajalca, si nekje moral dobiti kaseto ali pa cd slednjega. – C65).
- Si se moral potruditi (Si se moral potruditi. – C66).

Hana

- Glasba za zabavo (Pri nas je bila glasba bolj v zabavo. – E33).
- Pomembno, da so lahko plesali, se zabavali, pili (Nam pa je bilo pomembno, da smo lahko plesali, se zabavali, pili. – E35).
- Niso kazali osebnih zaradi alkohola (Ko smo mi bili mladi, nas nikoli niso vprašali za osebno, če smo naročili alkohol. – E52).
- Za vikend bili zunaj s prijatelji (Tako kot je nam bilo normalno, da za vikend nekam gremo, ven s prijatelji. – E56).

Marko L.

- Nekoč so ljudje držali skupaj (ne pa tako ko so nekoč ljudje držali skupaj – F54).
- Včasih so si med sabo bili dobri (Včasih so si pa bili vsi med sabo dobri. – F68).
- Včasih bili otroci na igrišču (v mestih so včasih bili otroci na igrišču – F69).

SEDANJIK – DANES

Jasmina

- Še vedno prisotno isto mišljenje (Še vedno imam isti pogled, mnenje. C37).
- Vseeno (Mi je pa vseeno. C38).
- Generacija se je zamenjala (celotna generacija se je zamenjala – C50).
- Danes na voljo raziskovati to, kar te zanima (Danes pa lahko doma sediš za svojo škatlo in raziskuješ točno to, kar te zanima, točno dano subkulturo. – C53).
- Ne potrebuješ fizične potrditve (Danes pač ne rabiš neko potrditev družbe, ljudi okoli sebe. Fizično potrditev mislim. – C54).
- Ni fizičnega stika (Ni več toliko tega »fizičnega stika«. – C55).
- Nove zadeve, obnavljanje starih (Prihajajo nove zadeve ali pa se stare obnavljajo. – C60).
- Več stvari, za katere se mladim danes ni treba potruditi (Danes imajo mladi toliko stvari na razpolago, da se praktično za nič več ne rabijo potruditi. – C62).
- Mladi imajo na internetu na voljo vse (Danes pa si predstavljam, da mladi kliknejo na komad, in če mu ni všeč, takoj nad njem obupajo. – C67).
- Drugačen način življenja (Zdaj je pač drugačen način življenja. – C70).

Hana

- Danes je ponovno moderen bajkerski, rokerski stil (So danes spet moderne usnjene jakne, pa bularji. Pač, ta bajkerski, rokerski stil. – E24).
- Iskanje drugačnosti (Nečesa se nasičiš in iščeš nekaj drugega. – E25).
- Menjava stilov (stil se menja, nekaj novega je težko izmisliti – E26).
- Danes popularna domača glasba, cajke (Mislim, da je danes med mladimi bolj popularna kakšna domača glasba, ali pa cajke. – E38).

- Popularnost se spreminja (Nekaj časa je nekaj popularno, pa je potem nekaj drugega popularno. – E41).
- Dandanes so mladi doma (se dandanes bolj zadržujejo doma – E47).
- Mladih ni zunaj (Veni jih praktično ne vidim. – E48).
- Ni denarja (nimajo denarja – E49).
- Klubi s popularno glasbo so dragi (Današnji klubi, ki predvajajo popularno glasbo, so dragi in si jih je težko privoščiti. – E50).
- Zakonske omejitve (zakonske omejitve – E51).
- Pijača in večje prireditve (Mogoče so malo tam, malo tam, kakšna pijača, ali pa te prireditve, ki so večje. – E53).
- Izven mesta na večjih dogodkih (da se danes tudi odpeljejo izven mesta, na kakšne večje dogodke – E54).
- Življenje na spletu (Se pa tudi vedno več življenja odvija na spletu. – E55).

Marko L.

- Dogovarjanje preko facebooka, sms-ov (se zmenimo preko facebooka, ali sms-ov – F8).
- Z avtom ali vlakom hodijo ven (če dobimo kakšen prevoz, če se kdo žrtvuje, če ne, pa gremo z vlakom – F9).
- Danes vsi »mainstream« (danes so večinoma vsi ta mainstream – F22).
- Če si drugačen, te ocenjujejo (Tako ko imaš nekoliko drugačen stil, te že ocenjujejo. – F23).
- Po videzu sodijo o primernosti šole (tako ko takšnega vidiš, že mislijo, da ni za gimnazijo – F24).
- Na fakultetah podobno (Pa slišal sem, da je na fakultetah podobno. – F25).
- Ocenjevanje na podlagi prilizovanja (danes, ko več ni toliko subkultur, te ocenjujejo na podlagi, kako se uspeš komu priliznit. – F27).
- Še vedno so judje s predsodki (še vedno se najdejo ljudje, ki imajo lahko predsodke do tebe – F28).
- Zagreb (Zagreb večinoma. – F36).
- Trgovina Zara (trgovina, kot je Zara – F37).
- Internet, e-bay (nekaj malega preko interneta, kakšen e-bay – F38).

- Temeljna vrednota uspeh (mislim, da je danes temeljna vrednota uspeh, kako si uspešen – F47).
- Gleda se samo na uspeh (ne gleda se več teh človeških lastnosti, kako si dober in tak naprej, ampak kako si uspešen in koliko imaš denarja – F48).
- Vsi stremijo k uspehu (Vsi k tem stremimo. – F49).
- Tekmovalnost (Vsak bi rad bil boljši kot drugi. – F50).
- Razvita tekmovalnost v šoli (V šoli več nočejo zapiskov posojat, pač tekmovalnost, ki je zelo razvita. – F51).
- Tekmovalnost zaradi medijev in kapitalizma (Zaradi medijev in kapitalističnega sistema. – F52).
- Popularen je individualizem (Danes je bolj individualizem popularen. – F53).
- Ni veliko prisotnih subkultur (mislim, da ni veliko subkultur prisotnih danes – F55).
- Vedno več skejterjev (je vedno več skejterov F56).
- Skejtanje popularno na OŠ. (na osnovnih šolah zdaj to zelo popularno – F57).
- Preveč ponudbe (Preveč jo je. – F58).
- Vse razpršeno (Preveč je vse razpršeno. – F59).
- Preveč glasbe, stilov in težje odločitve (Preveč je vsega, glasbe, stilov oblačenja in se težje potem odločiš, kaj hočeš. – F60).
- Presranost, izbirčnost. (Vse imamo in smo potem po domače povedano presrani, izbirčni. – F61).
- Mladi doma pred računalnikom (Mladi so najbolj doma, pred računalnikom. – F62).
- Vsi imajo računalnike, telefone, igrice (Danes imajo vsi računalnike, svoje telefone in potem igrajo same igrice. – F63).
- Ni dobro, da imajo vse (to ni dobro – F64).
- Ali facebook, igrice ali pa lokali (Če pa niso na facebooku, v igricah, pa mislim, da se zadržujejo po kakšnih lokalih. – F65).
- Individualizem (zaradi tega individualizma – F66).
- Tekmovanje med sabo (Nihče si več noče biti z nikomer dober in tekmujejo med sabo. – F67).
- Danes so igrišča prazna (Danes, če se pelješ mimo igrišč, vidiš, da so prazna. – F70).
- Vse se bo zrušilo (Enkrat se bo vse zrušilo. – F71).
- Neenakost (neenakost, eni nimajo za jesti, drugi imajo pa preveč vsega – F72).

- Socialni nemiri, ki lahko prerastejo v vojne (Prinaša te socialne nemire in enkrat bi se posledično znala zgoditi tudi vojna. – F73).
- Redkokateri se obremenjuje (Redkokateri se s tem ubada – F74).
- Nikogar ne zanimajo pametne stvari (S politiko se sploh nobeden ne ubada, nobeden ne gleda, kaj mediji pišejo, si ne pogleda kakšne oddaje, ali pa odpre kakšne pametne internetne strani. – F75).
- Zaradi preveč vsega se kmalu izgubiš (Mladi imamo preveč vsega in se kmalu izgubiš v vsej tej količini, ki je na voljo. – F76).
- Nobenega nič ne zanima (Posledično nobenega ne zanima nič. – F77).
- Dvom o kompatibilnosti mladih (ne vem, kako bomo sposobni enkrat mi prevzeti podjetja, obrate – F78).
- Vse kaže na propad (Če bo tako kot kaže, bo vse propadlo. – F79).
- Narod je bolj varčen (danes je narod bolj šparovit, se mi zdi – F80).
- Danes vedno manj grup napram nekoč (Včasih je bilo več grup, danes pa je tega vedno manj. – F83).
- Več sredine, malo izstopanja (Vse več je te sredine, vedno manj je tistih, ki bi izstopali z izgledom, obnašanjem. – F84).
- Modernizacija prinaša homoseksualnost (Današnja modernizacija prinaša to, kar včasih ni bilo. Recimo geji, lezbijke – F86).
- Veliko homoseksualnosti (Danes je pa tega veliko. – F87).

9 POVZETEK

Namen moje diplomske naloge je določiti moč in pomen subkulture punka in metala na področju Brežic, v časovnem obdobju od osemdesetih let prejšnjega stoletja do danes. To obdobje sem označil kot cikel, ki še ni zaključen.

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu sem opredeljeval pojme, ki se nanašajo na obravnavano temo. Opredelil sem kulturo, subkulturo, identiteto, stil, prosti čas in mladino ter se na koncu navezal na obšolske dejavnosti, ki so mladim ponujene v Brežicah.

V raziskovalnem delu sem opravil šest intervjujev z osebami, ki so odraščale v različnih časovnih obdobjih. Najprej sem predstavil problem in raziskovalna vprašanja. Nato sem se osredotočil na metodologijo. Podatke sem kvalitativno obdelal, skozi vprašanja pa izvedel, kaj je nekoč privlačilo mladino, da se je subkulturi pridružila. Kako je ta mladina preživljala prosti čas, s čim se je identificirala in stilsko opredeljevala. Ugotovil sem dejavnike, ki vplivajo na člane subkulture in elemente, ki so zanje pomembni. Kako je potekal prosti čas mladih nekoč in kako poteka danes. Kako je člane subkulture dojemala oziroma jih dojemala zunanja družba. Zato je bilo ključno, da sem intervjuje opravil s tremi osebami, ki so še vedno dejavni člani subkulture in s tremi osebami, ki nikoli niso bile del nje. Rezultate sem med sabo primerjal in prišel do sklepov, ki so pomembni za mladinski svet in nadaljnji obstoj subkulture.

Subkultura punka in metala sta pomembni za družbo, saj jo kulturno krepi in vanjo vnašata raznovrstnost. Dejstvo, da je danes vedno manj članov, povezujem z globalizacijo, popularizacijo same subkulture, potrošniškim načinom življenja in trgom, ki mladim nudi možnosti, ki jih doslej niso imeli. Mlade danes predvsem zanimata uspeh in denar, kar je pripeljalo do vedno večje individualizacije in želje po neizpostavljanju mladih preko subkultur. Danes sta subkultura punka in metala deležni več obsojanja kot nekoč, kar pogojujem z upadom moči in števila članov. Napovedujem čas sprememb, v katerem bo alternativa ponovno imela veliko vlogo, zato rej sklepam, da je moč subkulture lahko le večja kot danes, njena pot pa le navzgor.

Subkulturi punka in metala sta v Brežicah s svojo privlačnostjo pridobivali člane. Ko se je njuna moč krepila, sta postali privlačnejši in številčnejši. Z generacijsko menjavo sta izgubili

velik del članov, ki so se v odraslih letih identificirali drugače in so se odmaknili od njih. Današnji generaciji pa očitno ne uspe prenesti sporočila in privlačnosti subkulture na mlajše generacije. Vzrok za to je tudi tehnologija in ponudba preko spleta, verjetno pa tudi bolj usmerjen prosti čas mladih.

Pri subkulturah dojemam kot glavni cilj ravno drugačnost in izstopanje. Menim, da je bistvenega pomena pri identifikaciji mladega človeka, da najde tisto, kar njemu ugaja, ne le zato, ker mu tako narekuje družba, pač pa zato, ker se v tem sam vidi in se dobro počuti. Lahko rečem, da je to eden izmed ključev srečnega življenja posameznika. Zaradi tega je delo z mladimi pomembna in težka naloga naše družbe. Socialni oziroma mladinski delavec lahko s svojim razumevanjem, razgledanostjo, odprtostjo in moralnimi normami vpliva na mladega človeka, ga usmerja, vzpodbuja in mu pomaga pri umeščanju v družbo. Zaradi tega je prav, da pozna tudi delovanje različnih subkultur, da pri mladostniku lažje razvija kritičen pogled na svet in umeščanje v družbo.

Mladino je potrebno vzpodbujati h kritičnemu razmišljanju in pogledu na svet. Vzpodbujati je potrebno dejavnosti zunaj štirih sten, ki posledično prinašajo boljšo socializacijo mladih in čut za soljudi. Za subkulturni obstoj je ključnega pomena vzpodbujanje in podpiranje drugačnosti in ne obsojanje.

Socialni delavec se mora zavedati pomembnosti mladostniškega okusa in želje po umeščenosti v družbo. Mladostnikovega stila in identifikacije ne sme obsojati, pač pa se mora mladi osebi približati in jo podpreti v ciljih. Zavedati se mora individualnosti in posebnosti vsake mlade osebe posebej.